

Kuadri i Investimeve në Ballkanin Perëndimor

Struktura e Projektit Infrastrukturor

Asistencë Teknike 6 (IPF6)

TA 2016032 RO IPA

WB16-ALB-TRA-01

Projekti i Detajuar për Rehabilitimin e Linjës Hekurudhore

Vorë – Hani i Hotit

Shqipëri

Raporti i Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social

SHTOJCAT

Korrik 2021

IPF6 Consortium

Kuadri i Investimit në Ballkanin Perëndimor (WBIF)

Struktura e Projektit Infrastruktural

Asistencë Teknike 6 (IPF6)

TA 2016032 RO IPA

Emri i nënprojektit

Projekti i Detajuar për Rehabilitimin e Linjës Hekurudhore Vorë – Hani i Hotit, Shqipëri

WB16-ALB-TRA-01

Raporti i Vlerësimit të Ndikimit Social dhe Mjedisor

SHTOJCAT

Versioni	Data e lëshimit	Kontribuesit	Kontrolluar nga:	Miraturar nga:	Komente
V.01	Dhjetor 2020	Ekipi i VNMS-së	Hector Martinez	Aristides Karlaftis	Draft për komente
V.02	Korrik 2021	Ekipi i VNMS-së	Hector Martinez	Aristides Karlaftis	Dokumenti përfundimtar

Struktura e Projektit Infrastruktural (IPF) është një instrument i asistencës teknike të Kuadrit të Investimeve në Ballkanin Perëndimor (WBIF), i cili është një nismë e përbashkët e Bashkimit Europian, institucioneve financiare ndërkombëtare, donatorëve dypalësh dhe qeverive të Ballkanit Perëndimor që mbështet zhvillimin social-ekonomik dhe anëtarësimin në BE në të gjithë Ballkanin Perëndimor nëpërmjet ofrimit të financimeve dhe asistencës teknike për investime strategjike në infrastrukturë. Ky operacion asistence teknike financohet me fondet e BE-së.

PËRMBAJTJET

LISTA E SHKURTIMEVE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1 SHTOJCAT NË LIDHJE ME KAPITULLIN 1.....	9
1.1 SHTOJCA 1.1: OPINIONI I AGJENSISË KOMBËTARE TË MJEDISIT PËR PROJEKTIN	9
2 SHTOJCAT NË LIDHJE ME KAPITULLIN 2.....	12
2.1 SHTOJCA 2.1: NDËRHYRJET E PLANIFIKUARA – KALIMET NË NIVEL DHE RRUGËT E SHËRBIMIT.....	12
2.1.1 <i>Infrastruktura në seksionin 1 (Vorë-Gjorm): Km 20+620 deri në km 48+420.....</i>	12
2.1.2 <i>Infrastruktura në seksionin 2 (Gjorm - Lezhe): km 48+420 deri në km 68+780.....</i>	14
2.1.3 <i>Infrastruktura në seksionin 3 (Lezhe - Shkoder) .....</i>	16
2.1.4 <i>Infrastruktura në seksionin 4 (Shkodër – Hani Hotit) .....</i>	18
2.2 SHTOJCA 2.2: NDËRHYRJET E PLANIFIKUARA –URAT E VOGLA	20
2.3 SHTOJCA 2.3: NDËRHYRJET E PLANIFIKUARA – MURET MBAJTËSE.....	25
3 SHTOJCAT NË LIDHJE ME KAPITULLIN 3.....	27
3.1 SHTOJCA 3.1: ANALIZA E MUNGESAVE PËR ÇËSHTJET E SHPRONËSIMIT	27
3.2 SHTOJCA 3.2: RREGULLORET PËR PËRMBAJTJEN E RAPORTIT VNM.....	39
3.3 SHTOJCA 3.3: MATRICA E FUSHËVEPRIMIT TË VNMS	41
3.4 SHTOJCA 3.4:PROCEDURA ADMINISTRATIVE DHE DOKUMENTACIONI I NEVOJSHËM PËR TË MARRË DEKLARATËN MJEDISORE	52
4 SHTOJCAT NË LIDHJE ME KAPITULLIN 4.....	53
4.1 SHTOJCA 4.1: ASNJË.....	53
5 SHTOJCAT NË LIDHJE ME KAPITULLIN 5.....	54
5.1 SHTOJCA 5.1: NDOTËSIT KRYESORË MJEDISORË TË AJRIT DHE BURIMET E NDOTJES.....	54
5.2 SHTOJCA 5.2: LLOJET E TOKËS (NËNTOKËS) NË PËRPUTHJE ME EUROKODIN 8	55
5.3 SHTOJCA 5.3: INFORMACIONET BAZË PËR HABITATET DHE LLOJET NË RUAJTJE.....	56
5.3.1 <i>Hyrje .....</i>	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
5.3.2 <i>Metodologjia .....</i>	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
5.3.2.1 <i>EBRD KP 6 dhe “karakteristikat prioritare të biodiversitetit”.....</i>	57
5.3.2.2 <i>Kriteri për identifikimin e karakteristikave prioritare të biodiversitetit.....</i>	57
5.3.3 <i>Informacionet bazë për pellgun ujëmbledhës të Liqenit të Shkodrës dhe rezervatin natyror të menaxhuar .....</i>	58
5.3.3.1 <i>Banorët dhe Bimët .....</i>	58
5.3.3.2 <i>Fauna e Liqenit dhe e pellgut të tij ujëmbledhës .....</i>	59
5.3.3.3 <i>Llojet në ruajtje .....</i>	62
5.3.3.4 <i>Shqetësimet për habitatet në ruajtje .....</i>	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
5.3.4 <i>Konstatimet kryesore, mungesat dhe sugjerimet.....</i>	68
5.3.4.1 <i>Konstatimet kryesore.....</i>	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
5.3.4.2 <i>Mungesat kryesore .....</i>	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
5.3.5 <i>Referencat .....</i>	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
5.4 SHTOJCA 5.4: PËRSHKRIM I GRUPEVE DHE NËNGRUPEVE TË TOKËS.....	70
6 SHTOJCAT NË LIDHJE ME KAPITULLIN 6.....	73
6.1 SHTOJCA 6.1: VENDNDODHJA E PUNIMEVE TË MUNDSHME MBROJTËSE NDAJ ZHURMAVE	73

Lista e tabelave

Tabela 2.1_ Kalimet në nivel të mbrojtura që propozohen dhe lloji i rrugëve të përshkruara nga Vora deri në Gjorm.....	12
Tabela 2.2_ Rrugët e reja të shërbimit dhe vendore të propozuara nga Vora deri në Gjorm.....	13
Tabela 2.3_ Kalimet në nivel të mbrojtura që propozohen dhe lloji i rrugëve të përshkruara nga Gjorm deri në Lezhe	14
Tabela 2.4_ Rrugët e reja dytësore dhe vendore të propozuara nga Gjorm deri në Lezhe.....	15
Tabela 2.5_ Kalimet në nivel të mbrojtura që propozohen dhe lloji i rrugëve të përshkruara nga Lezhe deri në Shkoder	16
Tabela 2.6_ Rrugët e reja të shërbimit dhe vendore të propozuara nga Lezhe deri në Shkoder	16
Tabela 2.7_ Kalimet në nivel të mbrojtura që propozohen dhe lloji i rrugëve të përshkruara nga Shkoder deri në Hani Hotit.....	18
Tabela 2.8_ Rrugët e reja të shërbimit dhe vendore të propozuara nga Shkoder deri në Hani Hotit.....	19
Tabela 2.9_Lista e urave të vogla dhe ndërhyrja e propozuar për secilën prej tyre.....	21
Tabela 2.10_Vendndodhja dhe gjatësia e mureve mbajtëse të planifikuara.....	25
Tabela 3.1_Analiza e mungesave për çështjet e shpronësimit	28
Tabela 3.2_Matrica e fushëveprimit	43
Tabela 5.1_ Llojet e tokës/terreneve në përputhje me Eurokodin 8 (EC8 § 3.1.2 Tabela 3.1)	55
Tabela 5.2_ Lista e llojeve bimore në ruajtje me interes të veçantë	62
Tabela 5.3 Numri i llojeve të kërcënuara të molusqeve nga pellgu ujëmbledhës i Liqenit të Shkodrës për çdo kategori të Listës së Kuqe IUCN në shkallë globale	64
Tabela 5.4_Lista e llojeve të pilivesave (Odonota) nga baseni i Liqenit të Shkodrës që rrezikohen në nivel mesdhetar dhe europian.....	66
Tabela 6.1_Seksionet që duhet të studiohen për çdo instalim të mundshëm të barrierave të zhurmës në të ardhmen.....	74

PËRMBLEDHJE E TË DHËNAVE TË NËN-PROJEKTIT

VEPRIMI	IMPLEMENTIM I NËN PROJEKTIT
KODI I PROJEKTIT	WB16-ALB-TRA-01
PËRFITUESI	Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, Shqipëri Hekurudha Shqiptare
SEKTORI	Transport
VENDI	Shqipëri
IFI DREJTUESE	BERZH
BUXHETI GAF	EUR 4,500,000
BUXHETI IPF6	EUR 4,500,000
I CAKTUAR PËR IPF6	6 KORRIK 2018
Moskundërshtim nga CA	12 Dhjetor 2018
Data e fillimit	20 Dhjetor 2018
Kohëzgjatja (muaj)	24 muaj + 7 muaj (zgjatje afati)
Skadencia për përfundimin	Korrik 2021
Përgjegjësi Ekspert kryesor IPF6	Aristides Karlaftis

LISTA E SHKURTIMEVE

Shkurtime	Përshkrimi
AGS	Shërbimi Gjeologjik Shqiptar
AKMZ	Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (NAPA)
AI	Shqipëri
asl	Mbi nivelin e detit
CBA	Analiza Përfitim-Kosto
CCC	Komunikim për ndryshimet klimaterike
CD	Projekti konceptual
DCM/DCM	Vendim i Këshillit të Ministrave
CTC	Kontroll i trafikut të centralizuar
DD	Projekti i detajuar
DG NEAR	Politika e fqinjësisë DG dhe negociatat për zgjerimin e BE
EBRD	Banka Europiane për Rindërtim dhe Zhvillim
EQR	Raporti i Cilësisë Ekologjike
EIB	Banka Europiane e Investimeve
ERA	Agjencia Europiane për Hekurudhat
ESIA	Vlerësimi i Ndikimit Social dhe Mjedisor
BE	Bashkimi Europian
EUD	Delegacioni i Bashkimit Europian
FD	Fazat e Projektimit Funkcional të Projektit Paraprak
FS	Studimi i Fizibilitetit dhe analiza e përballueshmërisë financiare
GAP/COMMENT	Mangësi/Komente
GDP	Plani i Zhvillimit të Përgjithshëm
Gg	10 ⁹ g (njesia për matjen e CO ₂)
GHG	Gaz Serrë (Emetimet)
PMN	Praktika e Mirë Ndërkombëtare
GLDP	Plani i përgjithshëm i Zhvillimit lokal
HC	Qendër Shëndetësore
HPP	Hidrocentral
IBA	Zona e rëndësishme e Shpendëve
IFI	Institucionet Financiare Ndërkombëtare
IHM	Instituti i Hidrometereologjisë
INF TSI	TSI Infrastruktura
IPA	Zona e rëndësishme bimore
IPCC	Paneli ndërqeveritar për Ndryshimet Klimaterike
IPF	Struktura e Projektit Infrastrukturor

Shkurtime	Përshkrimi
IPRO	Zyra e Regjistrimit të Pasurive të Patundshme
IUCN	Bashkimi Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës
Kos	Kosova
KP	Kërkesa e Performancës
KRT	Korniza e Risistemimit të Tokës
LUCF	Ndryshimet e përdorimit të tokës dhe pylltarisë
MKS-64	Shkalla Mercalli– shkalla e përdorur për intensitetin sizmik
MNR	Rezervat natyror i administruar
Mne	Mali i Zi
MoEFA	Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujrave - Shqipëri (Aktualisht Ministria e Turizmit dhe Mjedisit - MoTE)
MoTE	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit
NAPA	Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (AKMZ)
NCCC	Komunikimi Ndërkombëtar për Ndryshimet Klimaterike
NEA	Agjencia Kombëtare e Mjedisit
NIPAC	Koordinatori Kombëtar IPA
NMVOG	Përbërës organik i avullueshëm jo metan
NATD	Agjencia Kombëtare e Zhvillimit të Territorit
NTC	Këshilli Kombëtar Territorial
PA	Zona të Mbrojtura
PD	Projekti Paraprak
PESIA	Vlerësimi Paraprak i Ndikimit Social dhe Mjedisor
PVZH	Plani i Veprimit të Zhvendosjes
PFS	Studim para-fizibiliteti
R/E	Komuniteti Rom dhe Egjiptian
REA	Agjencia Rajonale e Mjedisit
SEE	Europa Jug-Lindore
SEETO	Observatori i Europës Jug-Lindore i Transportit
SEP	Plani i përfshirjes së Palëve të Interesit
SMMS	Sistemi i Menaxhimit Mjedisor dhe Social
SoER	Raporti për Gjendjen e Mjedisit
TA	Asistencë teknike
ToR	Termet e Referencës
UIC	Bashkimi Ndërkombëtar i Hekurudhave
UNECE	Komisioni Ekonomik i Kombeve të Bashkuara për Europën
UNEP	Programi mjedisor i Kombeve të Bashkuara
VSM	Vlerësimi Strategjik Mjedisor
WB	Banka Botërore
WBIF	Kuadri i Investimeve në Ballkanin Perëndimor
WFD	Direktivat Kuadër për Ujrat

FJALOR

Linja bazë	Një përshkrim i karakteristikave mjedisore të një mjedisi pritës që ofron pikënisjen për një vlerësim.
Autoriteti konsultues	Entet/autoritetet publike, të cilët janë caktuar ligjërisht për tu konsultuar për aspektet mjedisore dhe sociale të P/P.
EIA	Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis, i ndërmarrë në nivel projekti. VNM-ja për projektet e mundshme PPP (Planet e Përmirësimit të Performancës) të përzgjedhura ndërmerret, nëse është e nevojshme, duke u bazuar në rezultatet e VSM-së dhe në normativat për mjedisin.
Direktivat VNM ¹	Direktiva 2014/52/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit datë 16 prill 2014 që ndryshon Direktivën 2011/92/BE: “Për vlerësimin e efekteve të disa projekteve publike dhe private në mjedis”
Çështjet mjedisore	Ky term përshkruan karakteristikat e ndryshme të mjedisit që mund të jenë të rëndësishme në një VSM. Termat alternative përfshijnë “receptor mjedisor” ose “çështje mjedisore”.
Konventa ESPOO ²	E miratuar në 1991 dhe e hyrë në fuqi në 1997, Konventa Espoo (EIA) përcakton detyrimet e Palëve për të vlerësuar ndikimin mjedisor të aktiviteteve të caktuara në fazat e para të planifikimit. Gjithashtu, ajo përcakton detyrimin e përgjithshëm të shteteve për të njoftuar dhe për tu konsultuar me njëri-tjetrin për të gjitha projektet e mëdha në shqyrtim, të cilat mund të kenë një ndikim negativ të konsiderueshëm mjedisor përtej kufijve.
Acquis e BE ³	<i>Acquis</i> është tërësia e të drejtave dhe detyrimeve të përbashkëta të detyrueshme për të gjitha shtetet anëtare të BE-së. Vendet kandidatë duhet të pranojnë <i>acquis</i> përpara se të anëtarësohen në BE dhe ta bëjnë ligjin e BE-së pjesë të legjislacionit të tyre kombëtar. Miratimi dhe zbatimi i <i>acquis</i> është baza e negociatave për anëtarësim.
Vendet Europiane	Përfshin Zonat me Mbrotjtje të Veçantë (SPA), Zonat e Veçanta të Ruajtjes (SAC) dhe Zonat e Veçanta kandidatë të Ruajtjes.
Direktivat për Habitatet ⁴	Direktiva 92/43/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit Evropian datë 22 maj 1992: “Për ruajtjen e habitateve natyrore dhe të faunës dhe florës së egër”. Direktiva synon të promovojë ruajtjen e biodiversitetit, duke marrë parasysh kërkesat ekonomike, sociale, kulturore dhe rajonale. Ajo çoi në ngritjen e një rrjeti të zonave të veçanta të ruajtjes, të cilat së bashku me zonat ekzistuese me mbrotjtje të veçantë formojnë një rrjet zonash të mbrojtura në të gjithë Bashkimin Evropian të quajtur Natura 2000.
Treguesi	Normalisht i lidhur me monitorimin, përdoret një tregues për të matur arritjen e një plani apo të një objekti mjedisor.
Ligji për VNM-të ⁵ ( )	Ligji nr. 10440, i Kuvendit të Shqipërisë, datë 07.07.2011: “Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis”. Ligji është në përputhje të plotë me Direktivën e BE-së për

¹<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0052&from=EN>

²www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/documents/legaltexts/Espoo_Convention_authentic_ENG.pdf

³http://ec.europa.eu/enlargement/policy/glossary/terms/acquis_en.htm

⁴<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992L0043&from=EN>

	VNM.
Objektivi	Një objektivi i paracaktuar, që specifikon drejtimin dhe rezultatin e dëshiruar.
Deklaratë pas-miratimit	Një përmbledhje e përgatitur nga Autoriteti Përgjegjës (MEI) për të përshkruar se si në planin e miratuar është marrë parasysh procesi i vlerësimit dhe i konsultimit.
Zonë rimbushje	Një zonë rimbushjeje është një zonë ku ujërat sipërfaqësore depërtojnë poshtë në tokë, duke ushqyer kështu zonat/shtresat e ujit nëntokësor.
Autoriteti Përgjegjës	I quajtur gjithashtu Zhvillues i projektit/planit, enti publik përgjegjës për një P/P. Autoriteti përgjegjës për hekurudhën është MIE.
DWG	Formati i dokumentit për krijimin, përpunimin dhe paraqitjen e informacioneve grafike.

⁵http://www.mjedisi.gov.al/files/userfiles/VNM_Paraprake/Fletorja_Zyrtare_101-2011_-_Ligji_nr_10440_date_7_7_2011_-_Per_Vleresimin_e_Ndikimit_ne_Mjedis_%28VNM%29.pdf

1 Shtojcat në lidhje me Kapitullin 1

1.1 Shtojca 1.1: Opinioni i Agjencisë Kombëtare të Mjedisit për Projektin

Hekurudhat Shqiptare kanë kërkuar mendimin e Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura për zhvillimin e propozuar.

Në vijim është përgjigja e përkthyer e kësaj Agjencie që pajtohet me ndërhyrjet e propozuara.

Letra originale me përgjigjen pason letrën e përkthyer.

Opinioni i Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura (AKZP) për zhvillimin e propozuar
(Letra e AKSHP-së drejtuar z. Ani Dyrmishi, Administratore e Hekurudhave Shqiptare

Republika e Shqipërisë

Ministria e Turizmit dhe Mjedisit

Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura

Drejtoria e Menaxhimit, Projekteve dhe Monitorimit

Nr. 1065/1 Prot.

Tiranë, më 11.11.2020

Lënda: Kthim Përgjigje

Për: Z. Ani Dyrmishi, Administrator i Hekurudhave Shqiptare

Adresa: "Rruga Egnatia", Lagjia nr. 3 Durrës

Z. Dyrmishi,

Referuar shkresës suaj nr. 1016 prot., datë 14.10.2020, "Kërkohe mendim mbi projektin "Rehabilitim i linjës hekurudhore Vore - Hani i Hotit", drejtuar Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura, ju sqarojmë së:

Pas shqyrtimit të dokumentacionit të dërguar nga ju, planvendosjes së projektit në format DWG rezulton se, e gjithë gjurma e kësaj hekurudhe mbi të cilën do të bëhet "Rehabilitimi i linjës hekurudhore Vorë – Hani i Hotit", shtrihet në zonën e mbrojtur RNM "Liçeni i Shkodrës, shpallur me VKM-në 815, datë 21.11.2012, kategoria IV e zonave të mbrojtura. Sipas planit të menaxhimit dhe zonimit të brendshëm të RNM-së, traseja e hekurudhës shtrihet në nënzonën nr. 3, zonë tranzite.

Referuar Ligjit 81/2017 "Për zonat e mbrojtura", neni 19, pika 1, citon se "Rezervat natyror i menaxhuar ose park natyror", shpallen territoret, që përfaqësojnë zona me ndërhyrje aktive të njeriut për qëllime menaxhimi të llojeve dhe habitateve dhe të plotësohen kërkesat specifike të llojeve me rëndësi rajonale dhe vendore, si dhe zonat që përdoren për qëllime studimore, edukative dhe kulturore".

Meqenëse kryerja e investimit është e nevojshme dhe në dobi të komunitetit të zonës dhe impakti në mjedis është i vogël, pasi punimet do të kryhen mbi gjurmën ekzistuese të

hekurudhës, ndaj zhvilluesit kërkojnë të respektohen kushtet e lejes mjedisore dhe veçanërisht mbetjet që gjenerohen gjatë punimeve, të depozitohen jashtë territorit të RNM-së dhe në përfundim të punimeve të kryhen punime rehabilituese në zonë, nën mbikqyrjen e administratës të zonave të mbrojtura, Shkodër.

Duke ju falenderuar për bashkëpunimin,

DREJTOR I PËRGJITHSHËM

Zamir Dedej

PIU
25.11.2020
Pm

HEKURUDHA SHQIPTARE SH.A
DURRËS
Nr. 1016/1 Prot.
Datë 25.11.2020

REPUBLICA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E TURIZMIT DHE MJEDISIT
AGJENCIA KOMBËTARE E ZONAVE TË MBROJTURA
DREJTORIA E MENAXHIMIT, PROJEKTEVE DHE MONITORIMIT

Nr. 1065/1 Prot. Tiranë, më: 11.11.20

Lënda: Kthim përgjigje

Drejtuar: ✓ Z. Ani DYRMISHI
Administrator
HEKURUDHA SHQIPTARE
Adresa: Rruga "Egnatia, Lagjja nr.3 Durrës.

Z. DYRMISHI,
Referuar shkresës suaj nr. 1016 prot., datë 14.10.2020, "Kërkohet mendim mbi projektin "Rehabilitim i linjës hekurudhore Vorë – Hani i Hotit", drejtuar Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura, ju sqarojmë se:

Pas shqyrtimit të dokumentacionit dërguar nga ju, planvendosjes së projektit në format DWG rezulton se, e gjithë gjurma e vjetër e kësaj hekurudhe mbi të cilën do të bëhet "Rehabilitim i linjës hekurudhore Vorë – Hani i Hotit", shtrihet në zonën e mbrojtur RNM "Liqeni i Shkodrës", shpallur me VKM-në 815, datë 21.11.2012, kategoria e IV e zonave të mbrojtura. Sipas planit të menaxhimit dhe zonimit të brendshëm të RNM-së, traseja e hekurudhës, shtrihet në nënzona nr.3, zonë tranzite.

Referuar ligjit 81/2017 "Për zonat e mbrojtura", neni 19, pika 1, citon se: "Rezervat natyror i menaxhuar ose park natyror", shpallen territoret, që përfaqësojnë zona me ndërhyrje aktive të njeriut për qëllime menaxhimi të llojeve dhe habitateve dhe të plotësohen kërkesat specifike të llojeve me rëndësi rajonale e vendore, si dhe zonat që përdoren për qëllime studimore, edukative dhe kulturore."

Meqenëse kryerja e investimit është i nevojshëm dhe në dobi të komunitetit të zonës dhe impakti në mjedis është i vogël, pasi punimet do të kryhen mbi gjurmën egzistuese të hekurudhës, ndaj zhvilluesit kërkohet të respektohen kushtet e lejes mjedisore dhe veçanërisht mbetjet që gjenerohen gjatë punimeve, të depozitohen jashtë territorit të RNM-së dhe në përfundim të punimeve të kryhet punime rehabilituese në zonë, nën mbikqyrjen e administratës të zonave të mbrojtura, Shkodër.

Duke ju falenderuar për bashkëpunimin,

DREJTOR I PËRGJITHSHËM
Zamir DEDEJ

Adresa: Sheshi Skënderbej, Tiranë, - www.akzm.gov.al, E-mail Info@akzm.gov.al

Figura 1.1_Mendimi i Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura për zhvillimin e propozuar

2 Shtojcat në lidhje me kapitullin 2

2.1 Shtojca 2.1: Ndërhjryet e planifikuara – kalimet në nivel dhe rrugët e shërbimit

2.1.1 Infrastruktura në seksionin 1 (Vorë-Gjorm): Km 20+620 deri në km 48+420

Gjithësej janë propozuar 14 kalime në nivel për seksionin e linjës hekurudhore Vorë-Gjorm.

Tabela e mëposhtme tregon kalimet në nivel të propozuara dhe kategorinë e rrugëve të përshkruara.

Tabela 2.1_ Kalimet në nivel të mbrojtura që propozohen dhe lloji i rrugëve të përshkruara nga Vora deri në Gjorm

Nr.	LC	Seksioni Projekti i Detajuar		Buzërruga	Gjatësia (DD) m	Gjatësia (PD) m	Kategoria (DCM 628/2015)	
		Linjat	Gjerësia					
I								
Vorë-Budull								
1	LC 23+408	2x3.25	6.50m	1.00m	261.00m	116.00m	Vendore- Ndërrurbane	F2
2	LC 25+528	2x2.75	5.50m	0.50m	73.00m	83.00m	Urbane	F2
3	LC 26+312	2x2.75	5.50m	0.50m	127.00m	129.00m	Urbane	F2
4	LC 28+488	2x3.25	6.50m	1.00m	131.00m	141.00m	Vendore- Ndërrurbane	F2
Budull - Ishem								
5	LC 30+304	2x3.25	6.50m	1.00m	122.00m	124.00m	Vendore- Ndërrurbane	F2
6	LC 33+124	2x3.25	6.50m	1.00m	163.00m	128.00m	Vendore- Ndërrurbane	F2
Ishem - Mamurras								
7	LC 36+894	2x3.25	6.50m	1.00m		127.00m	Vendore- Ndërrurbane	F2
8	LC 39+995	2x3.25	6.50m	1.00m		149.00m	Vendore- Ndërrurbane	F2
9	LC 41+070	2x3.25	6.50m	1.00m		93.00m	Vendore- Ndërrurbane	F2
10	LC 42+249	2x3.00	6.00m	0.50m		99.00m	Vendore urbane	E
11	LC 43+670	2x3.00	6.00m	0.50m		98.00m	Vendore urbane	E
Mamurras - Gjorm								
12	LC 45+760	2x3.25	6.50m	1.00m		135.00m	Vendore- Ndërrurbane	F2
13	LC 47+171	2x3.25	6.50m	1.00m		134.00m	Vendore- Ndërrurbane	F2
14	LC 48+356	2x3.25	6.50m	1.00m		119.00m	Vendore- Ndërrurbane	F2

Gjithësej janë propozuar 46 rrugë shërbimi për këtë seksion të linjës hekurudhore, ashtu siç tregohet në Tabelën më poshtë. Të gjitha rrugët e shërbimit të propozuara janë të tipit 2 (të paasfaltuara), me përjashtim të rrugës nga km 20+778 deri në km 22+247, e cila do të jetë e asfaltuar. Rrugët dhe buzërrugët e tyre janë përkatësisht 4.0 dhe 0.75 m të gjera.

Tabela 2.2_ Rrugët e reja të shërbimit dhe vendore të propozuara nga Vora në Gjorm

Nr.	Zinxhiri Hekurudhor		Krahu i Hekurudhës (E majtë M, e djathtë D)	Gjatësia (m)
	Pikënisja (km)	Pikëmbërritja (km)		
1	20+778	22+247	M	1,446
2	23+370	23+414	M	48
3	23+422	23+451	M	30
4	24+195	24+889	M	701
5	25+008	25+122	M	114
6	25+224	25+369	M	146
7	25+526	25+605	M	81
8	26+250	26+306	M	56
9	28+491	28+678	M	189
10	30+229	30+358	M	144
11	31+002	33+202	M	2,211
12	35+843	35+925	M	90
13	36+047	36+953	M	921
14	37+850	38+144	M	294
15	38+717	38+777	M	61
16	39+932	40+063	M	141
17	41+036	41+161	M	136
18	43+922	44+699	M	793
19	45+708	45+750	M	44
20	45+750	47+165	M	1418
21	47+165	48+089	M	955
22	48+578	49+111	M	529
23	25+449	25+527	D	80
24	26+243	26+309	D	67
25	27+784	28+390	D	637
26	28+324	28+676	D	380
27	33+073	33+342	D	277
28	33+258	33+414	D	184
29	34+522	34+914	D	395
30	35+923	36+911	D	1,004
31	38+361	39+992	D	1,630

Nr.	Zinxhiri Hekurudhor		Krahu i Hekurudhës (E majtë M, e djathtë D)	Gjatësia (m)
	Pikënisja (km)	Pikëmbërritja (km)		
32	41+077	41+123	D	49
33	42+182	42+307	D	133
34	42+457	42+959	D	508
35	42+939	43+104	D	179
36	43+660	43+724	D	67
37	43+984	44+196	D	252
38	44+838	45+089	D	285
39	45+076	45+175	D	104
40	25+449	25+527	D	80
41	26+243	26+309	D	67
42	27+784	28+390	D	637
43	45+106	45+769	D	665
44	45+769	46+954	D	1,209
45	46+940	47+171	D	271
46	47+572	48+346	D	774

2.1.2 Infrastruktura në seksionin 2 (Gjorm - Lezhe): km 48+420 deri në km 68+780

Në total janë propozuar 12 kalime në nivel për segmentin hekurudhor Gjorm – Lezhë.

Tabela më poshtë tregon kalimet në nivel të propozuara dhe llojin rrugës të përshkruar.

Tabela 2.3_ Kalimet në nivel të mbrojtura që propozohen dhe lloji i rrugëve të përshkruara nga Gjorm deri në Lezhë

Nr.	Kalimi në nivel	Seksioni DD		Buzërruga	Gjatësia (DD) m	Gjatësia (PD) m	Kategoria (DCM 628/2015)	
		Linjat	Gjerësia					
I								
Gjorm - Lac								
1	LC 45+760	2x3.25	6.50m	1.00m		135.00m	Vendore-Ndërrbane	F2
2	LC 47+171	2x3.25	6.50m	1.00m		134.00m	Vendore-Ndërrbane	F2
3	LC 48+356	2x3.25	6.50m	1.00m		119.00m	Vendore-Ndërrbane	F2
Lac - Milot								
4	LC 50+504	2x3.50	7.00m	1.00m		472.00m	Ndërrbane/dytesore	C3
5	LC 52+665	2x3.25	6.50m	1.00m		115.00m	Vendore-Ndërrbane	F2
6	LC 53+813	2x3.00	6.00m	0.50m		77.00m	Urbane/lagje	E
Milot - Lezhe								
7	LC 57+233	2x3.25	6.50m	1.00m		125.00m	Vendore-Ndërrbane	F2
8	LC 57+617	2x3.25	6.50m	1.00m		111.00m	Vendore-	F2

Nr.	Kalimi në nivel	Seksioni DD		Buzërruga	Gjatësia (DD) m	Gjatësia (PD) m	Kategoria (DCM 628/2015)	
							Ndërrurbane	
9	LC 58+507	2x3.25	6.50m	1.00m		96.00m	Vendore-Ndërrurbane	F2
10	LC 59+507	2x3.25	6.50m	1.00m		150.00m	Vendore-Ndërrurbane	F2
11	LC 62+054	2x3.00	6.00m	0.50m		90.00m	Urbane	E
12	LC 67+187	2x3.50	7.00m	1.00m		53.00m	Ndërrurbane/dytësore	C3

Në total janë propozuar 26 rrugë vendore dhe shërbimi për këtë seksion të linjës hekurudhore, ashtu siç tregohet në Tabelën më poshtë. Të gjitha rrugët e shërbimit të propozuara janë të tipit 2 (të paasfaltuara). Rrugët dhe buzërrugët e tyre janë përkatësisht 4.0 dhe 0.75 m të gjera.

Tabela 2.4_ Rrugët e reja dytësore dhe vendore të propozuara nga Gjorm deri në Lezhe

Nr.	Zinxhiri Hekurudhor		Krahu i Hekurudhës	Gjatësia
	Pikënisja km	Pikëmbërritja km		
1	48+578	49+111	M	529.22
2	49+700	50+264	M	566.34
2	50+501	50+735	M	238.65
4	51+374	51+614	M	240.53
5	51+757	51+961	M	210.34
6	52+661	53+831	M	1164.44
7	53+914	54+068	M	154.38
8	57+131	57+351	M	245.90
9	57+571	58+482	M	918.35
10	58+482	59+411	M	937.45
11	59+840	60+426	M	585.68
12	60+641	60+897	M	259.49
13	60+897	61+881	M	1011.57
14	61+870	62+047	M	176.74
15	67+438	67+630	M	200.49
16	67+887	68+195	M	328.67
17	48+533	49+348	D	838.00
18	49+711	50+371	D	813.79
19	49+870	49+891	D	22.15
20	50+348	50+878	D	545.41
21	52+656	54+094	D	1448.15
22	58+987	59+451	D	480.21

Nr.	Zinxhiri Hekurudhor		Krahu i Hekurudhës	Gjatësia
	Pikënisja km	Pikëmbërritja km		
23	60+923	63+421	D	2523.66
24	65+063	65+415	D	365.38
25	67+457	67+655	D	203.27
26	68+589	68+683	D	175.66

2.1.3 Infrastruktura në seksionin 3 (Lezhë - Shkodër)

Në total janë propozuar 14 kalime në nivel për segmentin hekurudhor Lezhë - Shkodër.

Tabela më poshtë tregon kalimet në nivel të propozuara dhe llojin e rrugës së përshkuar.

Tabela 2.5_ Kalimet në nivel të mbrojtura që propozohen dhe lloji i rrugëve të përshkuara nga Lezhe deri në Shkoder

Nr.	Kalimi në nivel	Seksioni DD		Buzërruga	Gjatësia (DD) m	Gjatësia (PD) m	Kategoria (DCM 628/2015)	
		Linjat	Gjerësia					
Lezhë - Baqel								
1	LC 72+154	2x2.75	5.50m	0.50m		140.00m	Urbane	F2
2	LC 74+122	2x2.75	5.50m	0.50m		163.00m	Urbane	F2
3	LC 76+873	2x2.75	5.50m	0.50m		142.00m	Urbane	F2
4	LC 78+158	2x2.75	5.50m	0.50m		145.00m	Urbane	F2
5	LC 79+778	2x2.75	5.50m	0.50m		197.00m	Urbane	F2
6	LC 81+944	2x2.75	5.50m	0.50m		144.00m	Urbane	F2
Baqel - Mjedë								
7	LC 84+427	-				135.00m		
8	LC 85+749	2x2.75	5.50m	0.50m		137.00m	Urbane	F2
9	LC 88+879	2x2.75	5.50m	0.50m		137.00m	Urbane	F2
10	LC 91+010	2x2.75	5.50m	0.50m		138.00m	Urbane	F2
11	LC 91+877	2x2.75	5.50m	0.50m		183.00m	Urbane	F2
Mjedë - Shkodër								
12	LC 94+370 (93+275)	2x3.50	7.00m	1.00m		142.00m	Interurbane	C3
13	LC 97+959	2x2.75	5.50m	0.50m		139.00m	Urbane	F2
14	LC 99+711	2x2.75	5.50m	0.50m		137.00m	Urbane	F2

Gjithsej 56 rrugë vendore dhe shërbimi janë propozuar për këtë seksion të linjës hekurudhore, ashtu siç tregohet në Tabelën më poshtë. Të gjitha rrugët e shërbimit të propozuara janë të tipit 2 (të paasfaltuara). Rrugët dhe buzërrugët e tyre janë përkatësisht 4.0 dhe 0.75 m të gjera.

Tabela 2.6_ Rrugët e reja të shërbimit dhe vendore të propozuara nga Lezhë deri në Shkodër

Nr.	Zinxhiri Hekurudhor		Krahu i Hekurudhës	Gjatësia
	Pikënisja km	Pikëmbërritja km		
1	69+809	70+033	M	265.20
2	70+523	71+096	M	566.23
2	71+720	74+083	M	2377.83
4	74+083	75+908	M	1833.22
5	76+404	76+843	M	443.84
6	76+843	77+479	M	639.74
7	78+124	80+139	M	2028.25
8	80+914	81+047	M	132.88
9	81+469	81+666	M	197.08
10	81+909	83+082	M	1181.78
11	82+989	83+082	M	92.85
12	84+257	84+401	M	149.36
13	84+401	84+466	M	70.91
14	84+529	84+611	M	81.47
15	84+708	84+917	M	208.28
16	85+042	85+724	M	686.22
17	85+724	85+826	M	109.54
18	86+411	86+575	M	164.85
19	87+357	87+664	M	307.00
20	88+206	88+857	M	659.05
21	88+859	89+165	M	312.78
22	90+218	90+456	M	240.21
23	90+923	90+986	M	66.51
24	91+225	91+570	M	354.58
25	92+495	92+963	M	587.95
26	95+381	95+705	M	327.86
27	96+279	96+346	M	67.57
28	96+765	96+879	M	119.31
29	97+507	97+938	M	435.79
30	97+938	99+688	M	1754.46
31	99+688	100+286	M	606.49
33	100+683	100+737	M	60.67
33	103+912	107+427	M	3512.85
34	70+008	70+045	D	40.66
35	70+040	70+424	D	403.52
36	70+536	70+662	D	125.87
37	74+757	74+898	D	145.55

Nr.	Zinxhiri Hekurudhor		Krahu i Hekurudhës	Gjatësia
	Pikënisja km	Pikëmbërritja km		
38	75+115	78+142	D	3045.84
39	79+765	80+058	D	300.95
40	81+471	82+111	D	655.61
41	82+076	82+979	D	928.02
42	82+070	82+079	D	58.25
43	84+135	84+405	D	289.64
44	85+726	86+592	D	876.36
45	84+405	85+726	D	1333.52
46	87+005	88+075	D	1087.56
47	88+854	89+351	D	501.57
48	90+258	90+985	D	748.12
49	90+985	91+682	D	706.86
50	91+822	91+874	D	54.74
51	95+580	95+671	D	107.72
52	96+569	96+790	D	229.50
52	97+636	97+943	D	315.74
54	97+902	97+920	D	20.79
55	97+943	99+687	D	1757.14
56	99+687	99+957	D	274.57

2.1.4 Infrastruktura në seksionin 4 (Shkodër – Hani i Hotit)

Gjithsej janë propozuar 17 kalime në nivel për seksionin e linjës hekurudhore Shkodër – Hani i Hotit.

Tabela më poshtë tregon kalimet në nivel të propozuara dhe llojin e rrugës të përshkruar.

Tabela 2.7_ Kalimet në nivel të mbrojtura që propozohen dhe lloji i rrugëve të përshkruara nga Shkoder deri në Hani Hotit

Nr.	LC	Seksioni DD		Buzërruga	Gjatësia (DD) m	Gjatësia (PD) m	Kategoria (DCM 628/2015)		
		Linjat	Gjerësia						
II	Shkodër - Koplik								
1	LC 106+560	2x3.00	9	LC 106+560	2x3.00	9	LC 106+560	2x3.00	
2	LC 108+183	2x3.00	10	LC 108+183	2x3.00	10	LC 108+183	2x3.00	
3	LC 109+447	2x2.75	11	LC 109+447	2x2.75	11	LC 109+447	2x2.75	
4	LC 111+358	2x2.75	12	LC 111+358	2x2.75	12	LC 111+358	2x2.75	

Nr.	LC	Seksioni DD		Buzërruga	Gjatësia (DD) m	Gjatësia (PD) m	Kategoria (DCM 628/2015)	
6	LC 113+342	2x2.75	5.50m	0.50m		103.00m	Urbane	F2
5	LC 114+586	2x2.75	5.50m	0.50m		102.00m	Urbane	F2
6	LC 118+459	2x2.75	5.50m	0.50m		153.00m	Urbane	F2
7	LC 119+660	2x2.75	5.50m	0.50m		111.00m	Urbane	F2
8	LC 120+583	2x3.25	6.50m	1.00m		142.00m	Vendore-interurbane	F2
9	LC 122+585	2x2.75	5.50m	0.50m		136.00m	Urbane	F2
Koplik – Bajzë								
10	LC 123+465	2x3.25	6.50m	1.00m		152.00m	Vendore-interurbane	F2
11	LC 128+176	2x2.75	5.50m	0.50m		143.00m	Urbane	F2
12	LC 130+542	2x2.75	5.50m	0.50m		130.00m	Urbane	F2
Bajzë – Hani Hotit								
13	LC 132+297	2x3.25	6.50m	1.00m		139.00m	Vendore-interurbane	F2
14	LC 133+388	2x2.75	5.50m	0.50m		164.00m	Urbane	F2
15	LC 135+236	2x2.75	5.50m	0.50m		111.00m	Urbane	F2
16	LC 136+191	2x2.75	5.50m	0.50m		128.00m	Urbane	F2
17	LC 138+051	2x2.75	5.50m	0.50m		138.00m	Urbane	F2

Gjithsej janë propozuar 41 rrugë vendore dhe shërbimi për këtë seksion të linjës hekurudhore, ashtu siç tregohet në Tabelën më poshtë. Të gjitha rrugët e shërbimit të propozuara janë të tipit 2 (të paasfaltuara). Rrugët dhe buzërrugët e tyre janë përkatësisht 4.0 dhe 0.75 m të gjera.

Tabela 2.8_ Rrugët e reja të shërbimit dhe vendore të propozuara nga Shkodër deri në Hani i Hotit

No.	Zinxhiri i Hekurudhës		Krahu i Hekurudhës	Gjatësia
	Pikënisja km	Pikëmbërritja km		
1	103+912	107+427	M	3512.85
2	107+756	107+901	M	144.73
3	108+070	108+175	M	115.26
4	108+269	108+917	M	683.23
5	109+174	110+520	M	1357.50
6	110+520	111+170	M	651.90
7	111+288	111+340	M	61.00
8	112+621	112+802	M	186.52
9	113+780	113+904	M	125.95
10	114+040	117+966	M	3938.68
11	118+088	120+557	M	2493.18
12	121+340	122+821	M	1500.35
13	122+821	124+304	M	1535.23

No.	Zinxhiri i Hekurudhës		Krahu i Hekurudhës	Gjatësia
	Pikënisja km	Pikëmbërritja km		
14	124+518	124+838	M	323.84
15	124+996	125+172	M	183.15
16	125+168	126+592	M	1464.46
17	127+418	131+104	M	3715.43
18	132+272	131+902	M	370.14
19	132+275	133+387	M	1119.93
20	134+601	135+654	M	1063.46
21	108+125	109+405	D	1294.55
22	109+405	109+498	D	98.56
23	109+587	110+494	D	913.13
24	100+602	100+684	D	87.55
25	100+684	100+790	D	110.73
26	103+926	108+125	D	4214.08
27	110+494	111+490	D	1002.25
28	112+603	113+094	D	495.36
29	111+642	112+603	D	1038.75
30	113+029	113+698	D	668.33
31	119+522	120+202	D	703.05
33	121+357	121+949	D	610.37
33	122+133	122+822	D	700.11
34	122+820	123+121	D	323.62
35	123+175	124+996	D	1838.40
36	124+996	126+314	D	1342.95
37	126+284	126+856	D	582.86
37	128+148	131+173	D	3047.86
39	132+273	133+331	D	1087.81
40	134+603	135+248	D	658.82
41	137+764	138+542	D	836.75

2.2 Shtojca 2.2: Ndërhyrjet e planifikuara –urat e vogla

Përafërsisht janë planifikuar 74 ura të vogla brenda gjithë linjës hekurudhore. Shumica e tyre do të zëvendësojnë ato ekzistuese, të cilat do të prishen. Projekti ka shtuar disa ura të reja të vogla në vende të reja, ashtu siç tregohet në Tabelën më poshtë.

Tabela 2.9_ Lista e urave të vogla dhe ndërhyrja e propozuar për secilën prej tyre

Nr.	Kmp	Urat ekzistuese		Hapësirë drita e propozuar	Urat e reja të propozuara	Emri	Veprimi dhe komentet
		Lloji	Hapësira (Nr. x L) m	Hapësira (Nr. x L) m	Hapësira (Nr. x L) m		
1	20+974.00	Soletë BA	3x4		1x10	Gryka e Dodajve	Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (3x4)m që duhet zëvendësuar me një urë të re me soletë BA me hapësirë (1x10) m
2	22+239.00	Soletë BA	1x14	1x15		Shargës	km 22+239.00: Ura rrugore ekzistuese me hapësirë (1x14)m
3	23+159.00	Soletë BA	3x4		1x10	Ajshes (rezervuari i ri Prezë)	km 23+159.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x14)m që duhet zëvendësuar me një urë të re me soletë BA me hapësirë (1x10) m
4	25+396.00	Soletë BA	3x4		1x10	Marie(Fushë prezë)	km 25+396.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (3x4)m që duhet zëvendësuar me një urë të re me soletë BA me hapësirë (1x10) m
5	26+094.00	Soletë BA	3x4		1x10	Kames (Fushë Prezë)	km 26+094.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (3x4)m që duhet zëvendësuar me një urë të re me soletë BA me hapësirë (1x10) m
6	26+885.60	Soletë BA	3x4		1x10	Zalljet (Ahmetaq)	km 26+885.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (3x4)m që duhet zëvendësuar me një urë të re me soletë BA me hapësirë (1x10) m
7	27+538.00	Soletë BA	2x4		1x10	Ahmetaq	km 27+538.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (2x4)m që duhet zëvendësuar me një urë të re me soletë BA me hapësirë (1x10) m
8	28+241.00				1x10		km 28+241.00: Kanal nëntokësor ekzistues me tubacion ϕ 1500 mm
9	29+237.00	Soletë BA	1x10	1x10		Llabiaxha (Budull)	km 29+237.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x10)m që duhet zëvendësuar me një urë të re me soletë BA me hapësirë (1x10) m
10	30+198.00	Soletë BA	3x4		1x10	Rosalje (Budull)	km 30+198.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (3x4)m që duhet zëvendësuar me një urë të re me soletë BA me hapësirë (1x10) m
11	38+341.00	Soletë BA	3x10	3x10		Thumanë	km 38+341: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (3x10)m

Nr.	Kmp	Urat ekzistuese		Hapësirë drita e propozuar	Urat e reja të propozuara	Emri	Veprimi dhe komentet
12	38+743.00				1x10	Kanali i kullimit Thumanë	km 38+743.00: Kanal nëntokësor ekzistues me tubacion (3 φ 1200) që duhet zëvendësuar me një urë të re me soletë BA me hapësirë (1x10) m
13	41+053.00	Soletë BA	1x10	1x10		Shpërdhet	km 41+053.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x10)m
14	42+997.00	Soletë BA	3x4		1x10	Mamurras	km 42+997.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (3x4)m që duhet zëvendësuar me një urë të re me soletë BA me hapësirë (1x10)m
15	43+462.00	Soletë BA	2x10	2x10		Shpërdhëti	km 43+462.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (2x10)m
16	44+792.00	Soletë BA	4x10	4x10		Kanali, Mamurras	km 44+792.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (4x10)m
17	50+480.00	Soletë BA	1x6	1x5		Lac	km 50+480.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x6)m
18	51+733.00	Soletë BA	1x6	1x5		Shullaz	km 51+733.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x6)m
19	51+835.00	Soletë BA	1x6	1x5		Shullaz	km 51+835.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x6)m
20	54+188.00	Soletë BA	4x10	4x10		Fushë Milot	km 54+188.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (4x10)m
21	54+532.00	Soletë BA	1x7.7	1x8		Fushë Milot	km 54+532.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x7.7)m
22	55+506.00	MBIKALIM					km 55+506.00: MBIKALIM ekzistues
23	56+615.00	Soletë BA	1x10	1x10		Lumi Mat	km 56+615.80: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x10)m
24	57+206.00	Soletë BA	3x8	3x8		Pllanës	km 57+206.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (3x8)m
25	57+290.00	Soletë BA	3x4		1x10		km 57+290.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (3x4)m
26	57+591.00	Soletë BA	1x5	1x5		Pllana	km 57+591.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x5)m
27	59+485.00	Soletë BA	1x14		1x10	Kanali Pllëkani	km 59+485.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x14)m që duhet zëvendësuar me një urë të re me soletë BA me hapësirë (1x10)m
28	62+478.00				1x10	Spiteni	km 62+478.00: Kanal nëntokësor ekzistues me tubacion 3xφ2000 mm që duhet zëvendësuar me një urë të re me soletë BA me hapësirë (1x10) m
29	63+085.00	Soletë BA	1x4		1x5	Tresh	km 63+085.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x4)m
30	63+632.00	MBIKALIM					km 63+632.00: MBIKALIMI ekzistues
31	63+860.00	Soletë BA	2x5	2x5		Tresh	km 63+860.00: Urë ekzistuese 2x5 m

Nr.	Kmp	Urat ekzistuese		Hapësirë drita e propozuar	Urat e reja të propozuara	Emri	Veprimi dhe komentet
32	64+094.00	Soletë BA	2x4.5	2x5		Tresh	km 64+094.00: Urë ekzistuese 2x4.5 m
33	64+345.00	Soletë BA	1x5	1x5		Tresh	km 64+345.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x5)m
34	64+592.00	Soletë BA	1x5	1x5		Tresh	km 64+592.00: Urë ekzistuese 1x5 m
35	64+841.00	Soletë BA	1x5	1x5		Tresh	km 64+841.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x5)m
36	65+091.00	Soletë BA	1x5	1x5		Manati	km 65+091.00: Urë ekzistuese (1x5)m
37	65+231.00	Soletë BA	1x5	1x5		Manati	km 65+231.00: Urë ekzistuese (1x5)m
38	65+852.00	Soletë BA	1x5	1x5		Kanali i kullimit Manati	km 65+852.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x5)m
39	65+901.00	Soletë BA	1x5		1x5	Ishull Lezhe	km 65+901.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x5)m
40	66+608.00	Soletë BA	1x5	1x5		Ishull Lezhe	km 66+608.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x5)m
41	66+790.00	Soletë BA	1x5	1x5		Ishull Lezhë (kanali i kullimit)	km 66+790.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x5)m
42	67+199.00	Soletë BA	1x5	1x5		Ishull shëngjin	km 67+202.90: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x5)m
43	67+468.00	Soletë BA	3x7.5	3x8		Ishull shëngjin	km 67+468.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (3x7.5)m
44	68+437.00	MBIKALIM					km 68+437.00: MBIKALIMI ekzistues
45	68.800-69+050	Tunel					km 68.800-69+050: MBIKALIMI ekzistues
46	69+186.00	MBIKALIM				Lezhë	km 69+186.00: MBIKALIMI ekzistues
47	69+524.00	Soletë BA	1x5	1x5		Lezhë	km 69+524.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x5)m
48	85+807.00	Soletë BA	1x4.5	1x5		Nënshat	km 85+807.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x4.5)m
49	86+776.00	Soletë BA	1x8.5	1x8		Hajmel	km 86+776.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x8.5)m
50	87+100.00	Soletë BA	1x4.5	1x5		Hajmel	km 87+100.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x4.5)m
51	87+257.00	Soletë BA	1x5	1x5		-	km 87+257.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (-)m
52	87+691.00	Soletë BA	1x4.5	1x5		Hajmel	km 87+691.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x4.5)m
53	88+025.00	Soletë BA	1x4.5	1x5		Burimi i Lajthizës	km 88+025.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x4.5)m
54	88+671.00	Soletë BA	2x4.7	2x5		Hajmeli	km 88+671.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (2x4.7)m

Nr.	Kmp	Urat ekzistuese		Hapësirë drita e propozuar	Urat e reja të propozuara	Emri	Veprimi dhe komentet
55	89+775.00	Soletë BA	1x4.5	1x5		Plepeshte	km 89+775.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x4.5)m që duhet zëvendësuar me një urë të re me soletë BA me hapësirë (1x10)m
56	90+225.00	Soletë BA	3x4.0		1x10	Degë e lumit Gjadër	km 90+225.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (3x4.0)m
57	91+885.00	Soletë BA	1x8.0	1x8		Naraç	km 91+885.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x8)m
58	92+252.00	Soletë BA	1x8.0	1x8		Shelqet	km 92+252.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x8.0)m
59	93+308.00				1x10		km 93+308.00: Kanal nëntokësor ekzistues me tubacion 5x φ1900 mm
60	95+782.00	Soletë BA	1x4.5	1x5		Ganjolle	km 95+782.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x4)m
61	102+147.00	Soletë BA	2x10	2x10		Kanali i Drinit	km 102+147.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (2x10)m
62	102+563.00	Soletë BA	1x4.5	1x5		Afër lumit Kiri	km 102+563.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x4.5)m
63	103+323.00	Soletë BA	1x9	1x10		Afër lumit Kiri	km 103+323.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x9)m
64	106+826.00					Shkodër	km 106+826.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x2.5)m
65	107+377.00	MBIKALIM					km 107+377.00: MBIKALIMI
66	113+758.00	MBIKALIM	1x55				km 113+770.00: MBIKALIMI me hapësirë (1x55)m
67	116+477.00	Soletë BA	1x4.5	1x5		Kanali i Lugjeve	km 116+477.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x4.5)m
68	118+921.00	Soletë BA	1x5	1x5		Kanali i Ziçës (Demiraj)	km 118+921.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x5)m
69	122+017.00	Soletë BA	1x5	1x5		Bogiq	km 122+017.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x5)m
70	125+013.00	NËNKALIM					km 125+013.00: Nënkalim
71	135+706.00	MBIKALIM					km 135+706.00: MBIKALIMI ekzistuese
72	136+030.00	Soletë BA	1x4.5		2x10	Vukpalaj	km 136+030.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x4.5)m
73	136+738.00	Soletë BA	1x4.5		2x10	Vukpalaj Bajza	km 136+738.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x4.5)m
74	138+551.00	Soletë BA	1x8	1x8			km 138+551.00: Ura ekzistuese me soletë BA me hapësirë (1x8)m

2.3 Shtojca 2.3: Ndërhyrjet e planifikuara – Muret mbajtëse

Tabela më poshtë tregon vendndodhjen dhe gjatësinë e mureve mbajtëse që janë planifikuar. Muret mbajtëse përfshijnë edhe punimet mbrojtëse nga erozioni i lumenjve dhe përrenjve. Punimet më të gjata mbrojtëse janë planifikuar në shtratin e lumit Kir.

Tabela 2.10_ Vendndodhja dhe gjatësia e mureve mbajtëse të planifikuara

Nr.	Seksioni	Nga (km)	Deri në (km)	Majtas/Djathtas (M/D)	Gjatësia (m)
1	1	22+701	22+728	D	26.24
2	1	23+232	23+283	D	51.02
3	1	43+721	43+897	D	201.27
4	1	22+430	22+487	D	56.98
5	1	40+295	40+312	D	16.96
6	1	23+275	23+403	M	126.13
7	1	23+419	23+443	M	23.90
8	1	36+916	37+217	M	301.36
9	1	41+747	41+791	M	46.84
10	2	56+608	57+167	D	557.33
11	2	69+026	69+138	D	111.66
12	2	69+511	69+613	D	101.64
13	2	56+470	56+581	D	110.81
14	2	55+570	55+681	D	114.40
15	2	63+627	63+716	D	88.85
16	2	57+623	57+683	D	60.00
17	2	81+809	81+906	D	97.74
18	2	49+704	50+264	M	560.66
19	2	69+026	69+144	M	118.16
20	2	69+511	69+609	M	97.84
21	2	57+237	57+263	M	25.78
22	2	74+578	74+695	M	116.18
23	2	81+575	81+647	M	72.00
24	2	45+872	46+198	M	325.81
25	2	51+614	51+706	M	92.18
26	2	73+326	73+351	M	25.00
27	3	107+368	107+539	D	171.75
28	3	104+526	105+541	D	1014.23
29	3	94+069	94+340	D	271.95
30	3	94+352	94+385	D	32.57
31	3	103+512	103+443	D	69.91

Nr.	Seksioni	Nga (km)	Deri në (km)	Majtas/Djathtas (M/D)	Gjatësia (m)
32	3	102+570	102+882	D	312.10
33	3	94+493	94+796	D	303.45
34	3	95+043	95+537	D	496.70
35	3	105+555	106+538	D	983.33
36	3	106+551	107+357	D	808.27
37	3	103+927	104+512	D	584.95
38	3	91+034	91+189	D	155.55
39	3	87+840	880-1	D	158.47
40	3	91+081	91+127	M	46.57
41	3	105+555	106+537	M	981.57
42	3	106+553	107+352	M	797.04
43	3	103+967	104+512	M	546.18
44	3	104+527	105+540	M	1013.70
45	3	103+504	103+467	M	41.51
46	3	109+107	109+176	M	73.34
47	3	85+398	85+420	M	22.50
48	4	119+297	119+346	D	48.73
49	4	117+045	117+193	D	150.61
50	4	118+821	118+896	D	74.83
51	4	118+459	118+493	D	35.94
52	4	123+432	123+383	D	49.92
53	4	130+382	130+553	D	170.95
54	4	122+119	122+136	D	18.50
55	4	113+226	113+489	M	263.64
56	4	117+563	117+646	M	83.64
57	4	120+277	120+382	M	105.18
58	4	120+488	120+538	M	49.51

3 Shtojcat në lidhje me kapitullin 3

3.1 Shtojca 3.1: Analiza e mangësive për çështjet e shpronësimit të tokës

Tabela 3.1_Gap analysis on Land acquisition issues

Çështja	Normativat Kombëtare	Standarti EBRD	Standarti që duhet të aplikohet/Mungesat dhe/ose Komentet
Shpërngulje pa dëshirë	Legjislacioni shqiptar në përgjithësi duke përfshirë edhe Ligjin për Shpronësimet të Republikës së Shqipërisë, nuk e njuh termin Shpërngulje pa dëshirë. Çështjet që lidhen me marrjen e tokës për interes publik janë rregulluar me ligjin nr. 8561 për shpronësimin.	Shpërngulje pa dëshirë e BERZH-it i referohet si shpërnguljes fizike (shpërngulje ose humbje të banesës) ashtu edhe shpërnguljes ekonomike (humbje të aseteve ose burimeve dhe/ose humbje të aksesit në asete apo burime që çon në humbjen e burimeve të të ardhurave apo të mjeteve të jetesës) si rezultat i blerjes së tokës në lidhje me projektin dhe/ose kufizimet në përdorimin e tokës.	Mangësitë në lidhje me shpërnguljen fizike dhe ekonomike, si dhe shpërnguljen e personave që nuk kanë të drejta formale ligjore për tokën dhe strukturat që ata zënë diskutohen më tej në Tabelë. MANGËSI/KOMENTE: Ligji fokusohet në pronat dhe asetet që mund të shpronësohen ose të zihen përkohësisht, në interes të publikut. Ligji i njuh personat e prekur që kanë të drejta formale ligjore.
Blerja e tokës / kufizimet e aksesit	Ligji rregullon të drejtën e shtetit për të shpronësuar pronat e personave fizikë ose juridikë për interes publik, (neni 1), kundrejt kompensimit të drejtë (neni 2). Gjithashtu, do të parashikohet kompensim për zhvlerësimin e pronave që nuk janë objekt shpronësimi (neni 4). Ligji rregullon zënien e përkohshme të tokës në nenet 27 dhe 28 (p.sh. për punimet e ndërtimit, ngritjen e kantierëve etj.), deri në 2 vjet (neni 33), kundrejt një kompensimi të caktuar (neni 30).	Shpërngulja pa dëshirë ndodh si rezultat i: 1. Blerjes së tokës që përfshin si blerjet e drejtpërdrejta të pronës ashtu edhe blerjet e të drejtave të aksesit (d.m.th. të drejtat e transferimit të pronësisë) 2. Vendosja e kufizimeve që rezultojnë në humbjen e aksesit të njerëzve në asetet fizike ose burimet natyrore.	Duhet të merren parasysh dhe të përcaktohen, rast pas rasti, zgjidhjet për kapërcimin e kufizimeve që shkaktojnë humbjen e aksesit në asetet fizike apo burimet natyrore, për një projekt të caktuar. MANGËSI/KOMENTE: Kufizimet që shkaktojnë humbjen e aksesit në asetet fizike apo burimet natyrore nuk mbuloohen nga legjislacioni shqiptar.
Fusha e ndikimit (Hartimi i projektit)	Nuk ka kërkesa ligjore në legjislacionin shqiptar për shmangien ose të paktën minimizimin e shpërnguljes fizike dhe/ose ekonomike. Megjithatë, në praktikë, shpërngulja dhe shpronësimi shmangen ose minimizohen gjatë hartimit të projektit, në kontekstin e minimizimit të kostove.	Shqyrtimi i projekteve alternative të realizueshme për të shmangur ose të paktën për të minimizuar shpërnguljen fizike dhe/ose ekonomike, duke balancuar kostot dhe përfitimet mjedisore, sociale dhe ekonomike.	Të garantohet që të studiohet minimizimi i shpërnguljes fizike dhe/ose ekonomike gjatë hartimit të projektit dhe të maksimizohet në masën praktikisht të mundshme. Kurdo që të jetë e mundur, të plotësohen konsideratat për shqyrtimin e çështjeve të shpërnguljes në procesin e VNM-së. MANGËSI/KOMENTE: Nuk ka kërkesa ligjore në legjislacionin shqiptar për të shmangur ose të paktën për të minimizuar shpërnguljet fizike dhe/ose ekonomike. Megjithatë, në praktikë, shpërngulja dhe shpronësimi shmangen ose minimizohen gjatë hartimit të projektit, në kontekstin e minimizimit të kostove.

Çështja	Normativat Kombëtare	Standarti EBRD	Standarti që duhet të aplikohet/Mungesat dhe/ose Komentet
Procesi i Planifikimit	Në bazë të ligjit për shpronësimin, aplikimi për shpronësim për interes publik, i paraqitur nga përfituesi i shpronësimit në ministrinë kompetente, duhet të përfshijë një listë të detajuar të pronave që do të shpronësohen dhe që preken nga zhvlerësimi, vendndodhjen e tyre, informacionet për individët që kanë të drejta ligjore formale mbi këto prona, duke përfshirë pronarët dhe personat e tretë (neni 10). Pronësia ose të drejtat e tjera formale ligjore mbi tokën dhe strukturat regjistrohen në Zyrën e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme (Ligji për Regjistrimin e Pasurive të Paluajtshme -7843), nëpërmjet Sistemit Shqiptar të Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme. Të gjitha çështjet në lidhje me të drejtat e pronësisë duhet të zgjidhen para se të bëhet pagesa e shpronësimit; në rast mosmarrëveshjeje, palët e prekura i drejtohen gjykatës për të vendosur se kush do të dëmshpërblehet, që është depozituar në një llogari të veçantë (neni 16). Titullarët me të drejta ligjore formale informohen për procesin e shpronësimit me njoftim të drejtpërdrejtë dhe publikim të aplikimit për shpronësim (nenet 14 dhe 15). Personat e tretë mund të paraqesin kërkesat e tyre për pronat e prekura, brenda një afati prej 15 ditësh nga dita e fundit e publikimit (neni 15).	Vlerësimi bazë social-ekonomik do të bëhet për njerëzit e prekur nga projekti, duke përfshirë ndikimet që lidhen me blerjen e tokës dhe kufizimet në përdorimin e tokës. Vlerësimi do të identifikojë ndikimet brenda kontekstit social të një projekti dhe nevojat dhe të drejtat e njerëzve të prekur dhe do të zhvillojë veprimet e duhura për të minimizuar dhe zbutur ndikimet e shpërnguljes. Do të bëhet regjistrimi i detajuar për: (i) identifikimin e personave që do të shpërngulen nga projekti; (ii) përcaktimin se kush do të ketë të drejtë për kompensim dhe ndihmë; dhe (iii) bërjen e inventarizimit të tokës dhe pronës së prekur. Regjistrimi duhet të marrë parasysh nevojat e përdoruesve të burimeve sezonale të cilët mund të mos jenë të pranishëm në zonën e projektit gjatë kohës së regjistrimit. Kërkesa shtesë zbatohen për konsultimet që përfshijnë popujt indigjenë si dhe individët që i përkasin grupeve vulnerabël, veprime të nevojshme për të siguruar që grupet vulnerabël të mos jenë të pafavorizuara në procesin e shpërnguljes, të jenë plotësisht të informuar dhe të vetëdijshëm për të drejtat e tyre dhe të jenë në gjendje të përfitojnë në mënyrë të barabartë nga shpërngulja, nga mundësitë dhe përfitimet. Këto grupe duhet të identifikohen me anë të procesit të vlerësimit mjedisor dhe social (ashtu siç përshkruhet në KP 1).	Është i nevojshëm realizimi i regjistrimit/studimit dhe zhvillimit të një PVZH/KRT për çdo projekt që kërkon blerje të tokës (shpërngulje fizike ose ekonomike). Ky proces duhet të sigurojë që të gjitha kategoritë e personave të prekur (jo vetëm ata me të drejta formale ligjore) të jenë të informuara dhe të konsultohen në mënyrë të konsiderueshme. Nëse identifikohen grupe vulnerabël gjatë studimeve, mund të jetë e nevojshme të merren masa të veçanta për përfshirjen e tyre në procesin e konsultimit. MANGËSI/KOMENTE: Legjislacioni shqiptar nuk kërkon zhvillimin e planeve specifike për shpërnguljen/rekuperimin e mjeteve të jetesës, as realizimin e një regjistrimi/studimi social-ekonomik. Të gjithë personat e prekur informohen për shpronësimin e ardhshëm me anë të publikimit të kërkesës për shpronësim. Megjithatë, nuk ka kërkesa për konsultime me personat e prekur apo për miratimin e dispozitave të veçanta për informimin/konsultimin e grupeve vulnerabël. Të gjithë personat që nuk kanë të drejta ligjore formale mbi tokën dhe strukturat e vendosura në zonën e projektit nuk kanë të drejtë për kompensim ose ndihmë për shpërngulje në bazë të ligjit për Shpronësimin dhe për këtë arsye nuk ka një datë përfundimtare për pranueshmërinë.
Data përfundimtare/limit	Kanë të drejtën e kompensimit personat që kanë të drejta ligjore formale mbi tokën dhe strukturat, të regjistruara nga Sistemi i Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme. Vlerësimet paraprake (inventarizimi) i pronave/pasurive, bëhen përpara se të	Në mungesë të procedurave specifike kombëtare qeveritare, do të përcaktohet data përfundimtare për pranueshmërinë ashtu siç parashikohet nga legjislacioni në fuqi dhe afati kohor i projektit, sipas rastit. Shpesh data përfundimtare më praktike është gjatë vlerësimit apo regjistrimit bazë. Informacioni në	Data e kryerjes së regjistrimit duhet të dakordësohet me agjensinë zbatuese dhe të specifikohet në PVZH/KRT si data e fundit për të drejtën për kompensim dhe shpërngulje për të gjithë personat që nuk kanë të drejta ligjore formale mbi tokën dhe strukturat e vendosura në zonën e projektit. Personat e

Çështja	Normativat Kombëtare	Standarti EBRD	Standarti që duhet të aplikohet/Mungesat dhe/ose Komentet
	dorëzohet në Ministrinë përkatëse kërkesa për shpronësim (neni 10). Vlerësimet përfundimtare bëhen nga komisioni i Ministrisë (neni 17) dhe dorëzohen me propozimin për shpronësim në Këshillin e Ministrave.	lidhje me datën e përfundimit do të dokumentohet mirë dhe do të komunikohet në të gjithë zonën e projektit. Caktimi i një date përfundimtare do të sigurojë qartësi lidhur me përshtatshmërinë për kompensim dhe ndihmë. Personat që lëvizin në vendndodhjen e projektit pas datës përfundimtare nuk kanë të drejtë për kompensim apo për ndonjë ndihmë tjetër.	prekur duhet të informohen për datën përfundimtare.
Marrëveshjet me negociim	Zgjidhjet me negociim inkurajohen nga Ligji për Shpronësimin. Neni 6, thotë se kur pronari pranon t'ia transferojë pronën e vet shtetit, me kushtet (kompensimin) e ofruara nga ministria kompetente, shpronësimi konsiderohet i përfunduar. Pronari duhet ta informojë ministrinë kompetente brenda një afati prej 15 ditësh nga njoftimi (publikimi) nëse e pranon ofertën (neni 16). Nëse nuk arrihet marrëveshja, pas marrjes së vendimit për shpronësim nga Këshilli i Ministrave, pronari i prekur ka të drejtë të ankohet në gjykatë për shumën e dëmshpërblimit (neni 24).	Zgjidhjet me negociim ndihmojnë në shmangien e shpronësimit dhe eliminojnë nevojën për të përdorur autoritetin qeveritar për të shpërngulur njerëzit me forcë. Zgjidhjet me negociim zakonisht mund të arrihen duke ofruar një kompensim të drejtë dhe të përshtatshëm dhe stimuj ose përfitime të tjera për personat ose komunitetet e prekura, si edhe duke zbutur rreziqet e asimetrisë të informacionit dhe fuqisë kontraktuale.	Zgjidhjet me negociim, edhe para fillimit të procesit të shpronësimit (përpara se të bëhet publik aplikimi për shpronësim), duhet të inkurajohen në mënyrë të qartë në PVZH/KRT.
Kompensimi me koston e zëvendësimit	Ligji për Shpronësimin parashikon që kompensimi duhet të jepet mbi bazën e një vlerësimi përfundimtar të pronave të prekura nga Komisioni i Ministrisë së Shpronësimit, ashtu siç përcaktohet në Vendimin e Këshillit të Ministrave (neni 17 dhe 18). Në këtë nen thuhet shprehimisht që duhet të merret parasysh amortizimi i strukturave dhe asetëve. Zënia e përkohshme e pronës është e mundur edhe sipas ligjit për shpronësimin, kundrejt një kompensimi të caktuar (neni 30). Normat e kompensimit jepen nga Agjencia e Kthimit dhe Kompensimit të Pronave të Republikës së	Të gjithë personave dhe komuniteteve të shpërngulur do tu ofrohet kompensim për humbjen e asetëve me kosto të plotë zëvendësimi dhe ndihmë tjetër. Kjo synon të rivendosë dhe potencialisht të përmirësojë standardet e tyre të jetesës dhe/ose mjetet e jetesës së personave të shpërngulur në nivelet e para shpërnguljes. Masat mund të bazohen në tokën, burimet, pagat dhe/ose aktivitetet e biznesit. Standardet për kompensim do të jenë transparente dhe koherente brenda projektit. Kompensimi do të sigurohet përpara shpërnguljes ose vendosjes së kufizimeve të hyrjes. Në rastet kur mjetet e jetesës së personave të shpërngulur janë të bazuara në tokë, ose	PVZH/KRT duhet të përshkruajë me hollësi metodën e vlerësimit dhe të specifikojë që kompensimi do të përfshijë koston e regjistrimit në Sistemin e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme, ose në regjistrin tjetër përkatës, çdo tarifë administrative dhe/ose taksat e transferimit. Gjatë vlerësimeve nuk duhet të merret parasysh amortizimi i strukturave dhe asetëve. MANGËSI/KOMENTE: Ligji nuk përmend në mënyrë specifike kompensimin e kostove për çdo regjistrim dhe për taksat e transferimit. Pavarësisht se standardet e BERZH-it përfshijnë opsionin e kompensimit fizik, është i detyrueshëm zbatimi i standardit të ligjit shqiptar. Sipërfaqja e tokës e nevojshme për stacionin e ri

Çështja	Normativat Kombëtare	Standarti EBRD	Standarti që duhet të aplikohet/Mungesat dhe/ose Komentet
	Shqipërisë, duke u bazuar në transaksionet e fundit të tregut në zonat fqinje.	kur toka është në pronësi kolektive, do të ofrohet kompensim në bazë të tokës, kur është e mundur, duke marrë parasysh kërkesat kohore sezonale dhe bujqësore. Personave të shpërngulur dhe komuniteteve do tu ofrohen mundësi për të nxjerrë përfitime të përshtatshme zhvillimi nga projekti.	të mallrave të propozuar në Lezhë do të kompensohet me para (me çmimin e tregut të lirë).
Kompensimi në natyrë/para	Në rastin e personave të shpërngulur fizikisht, atyre do tu ofrohet të zgjedhin opsionet për një strehim të përshtatshëm me sigurinë e qëndrimit, në mënyrë që ata të mund të shpërngulen ligjërisht pa pasur nevojë të përballen me rrezikun e dëbimit me forcë. Kompensimi në natyrë do të ofrohet në vend të kompensimit në para aty ku është e mundur. Kjo vlen për ata që kanë të drejta zakonore dhe tradicionale të njohura sipas ligjeve të vendit; kërkuesve të cilët, para datës përfundimtare, nuk kanë të drejta ligjore formale për tokën, por që kanë të drejta për këtë tokën ose për këto asete, për shembull, për posedimin të pafavorshëm; dhe atyre që nuk kanë asnjë të drejtë ligjore të njohur apo që pretendojnë tokën që kanë zënë.	Ligji për Shpronësimin nuk specifikon nëse kompensimi ofrohet në para apo në natyrë. Disa dispozita ligjore nënkuptojnë që kompensimi bëhet në para.	Personat e prekur duhet të jenë në gjendje të marrin kompensim në natyrë sa herë që është e mundur, si edhe kur kjo formë kompensimi është zgjedhja e tyre e preferuar. MANGËSI/KOMENTE: Ligji për Shpronësimin nuk specifikon nëse kompensimi ofrohet në para apo në natyrë. Disa dispozita ligjore nënkuptojnë se kompensimi bëhet në para.
Sigurimi i strehimit/banesës së përshtatshme me sigurinë e qëndrimit	Dekreti nr. 814/2004, i miratuar në bazë të Ligjit për programet sociale për strehimin e banorëve të zonave urbane, përcakton normat/standardet e banimit dhe sipërfaqen minimale të strehimit për person.	Një strehim apo banesë e përshtatshme mund të matet me cilësinë, sigurinë, përbalueshmërinë, banueshmërinë, përshtatshmërinë kulturore, aksesueshmërinë dhe karakteristikat e vendndodhjes. Strehimi i përshtatshëm duhet të lejojë aksesin në opsionet e punësimit, në tregjet dhe infrastrukturën si edhe në shërbimet bazë, si uji, energjia elektrike, shërbimet higjienike, kujdesin shëndetësor dhe arsimin. Vendbanimet e reja të ndërtuara për ristirimin e personave të zhvendosur do të ofrojnë, minimalisht, kushtet e jetesës para shpërnguljes dhe aty ku është e	Gjatë zhvillimit të PVZH, kur kompensimi ofrohet në formën e strehimit zëvendësues, duhet të konsultohen personat e prekur për të përcaktuar standardet për strehim të përshtatshëm. Ata që nuk kanë të drejta formale ligjore mbi pronat duhet të shpërngulen në banesa të përshtatshme dhe duhet të kenë sigurinë e qëndrimit, d.m.th. me anë të kontratave të firmosura. Këto kontrata duhet të përfshijnë të gjithë anëtarët e familjes së prekur, për të siguruar që të gjithë ata të jenë të mbrojtur nga shpërnguljet me forcë. MANGËSI/KOMENTE: Ligji për Shpronësimin nuk parashikon kompensim në natyrë dhe për rrjedhojë dhënien e banesave të

Çështja	Normativat Kombëtare	Standarti EBRD	Standarti që duhet të aplikohet/Mungesat dhe/ose Komentet
		mundur, mundësi të qëndrueshme dhe me kosto efektive për të përmirësuar standardin e jetesës. Siguria e qëndrimit ekziston nëse personat e shpërngulur mbrohen nga dëbimet me forcë, në masën më të madhe të mundshme.	përshtatshme me siguri pronësie. Ligji për Shpronësimin nuk përfshin asnjë dispozitë në lidhje me vendet e shpërnguljes.
Asistencë tjetër për shpërngulje	Në bazë të ligjit nr. 9355 për ndihmën dhe shërbimet sociale, qytetarët në nevojë të Shqipërisë kanë të drejtë për forma të ndryshme pagesash shërbimesh sociale ose një sërë shërbimesh komunitare (publike dhe private).	Ndihma të tjera për shpërnguljen, të tilla si trajnimi profesional, qasja në kredi dhe mundësi punësimi duhet të vihen në dispozicion në mënyrë të barabartë për burrat dhe gratë dhe duhet tu përshtaten nevojave të tyre. Do të ofrohet ndihma për shpërnguljen e përshtatshme për nevojat e çdo grupi personash të shpërngulur, duke u përqëndruar kryesisht në nevojat e të varfërve dhe të prekurve.	Të përgatitet kompensimi me para i kostove të shpërnguljes ose të organizohet transporti i personave dhe i të gjitha sendeve/aseteve të tyre (të specifikohet në PVZH). Grupet vulnerabël duhet të marrin ndihmë në përputhje me nevojat e tyre specifike. Kjo duhet të bëhet në bashkëpunim me departamentet e shërbimeve sociale (bashkiake apo shtetërore). Minimalisht, grupet vulnerabël duhet të kenë akses në dokumentacion, arsim, shëndetësi dhe shërbime sociale. Duhet të përcaktohet ndihmë tjetër specifike rast pas rasti për një projekt të caktuar. MANGËSI/KOMENTE: Ligji për Shpronësimin nuk parashikon sigurimin e kostove të shpërnguljes dhe ndihmën specifike të shpërnguljes për grupet vulnerabël.
E drejta për kompensim/ shpërngulje dhe të drejtat në rast shpërngulje fizike	Ligji për Shpronësimin parashikon kompensim për ata që kanë të drejta ligjore formale (Kategoria 1) për tokat, ndërtesat e çdo lloji me natyrë të përhershme (neni 8), përballë një kompensimi të drejtë (neni 2). Ligji Nr. 9232 për Programet Sociale për Strehimin e Banorëve të Zonave Urbane përcakton kuadrin ligjor për zhvillimin e programeve sociale të strehimit në bashkitë shqiptare. Ligji përcakton rregulloret dhe procedurat administrative që do të sigurojnë planifikimin, menaxhimin dhe shpërndarjen e banesave sociale për personat vulnerabël, në përputhje me të ardhurat e tyre dhe nivelin e mbështetjes shtetërore.	Personat: (i) që kanë të drejta ligjore formale për tokën (përfshirë të drejtat zakonore dhe tradicionale të njohura në bazë të ligjeve kombëtare); (ii) të cilët nuk kanë të drejta ligjore formale për tokën në kohën e regjistrimit, por kanë pretendime për tokën, pretendime që njihen ose janë të njohura nga ligjet kombëtare, do të marrin: Kompensim për tokën me kosto të plotë zëvendësimi. Në rastin e shpërnguljes fizike, zëvendësimi i pronës me vlerë të barabartë ose më të lartë me karakteristikë dhe avantazhe ekuivalente ose më të mira të vendndodhjes ose kompensim në para me vlerë të plotë zëvendësimi dhe ndihmë për shpërngulje.	Tu ofrohet ndihmë personave të Kategorisë 2 për të fituar një status ligjor formal përpara shpronësimin (të tokës dhe strukturave), në këtë rast ata kalojnë në Kategorinë 1 dhe kanë të drejtë për kompensim sipas ligjit për Shpronësimin. Ligji i zbatueshëm është: Ligji nr.9482 për legalizimin, urbanizimin dhe integrimin e ndërtimeve pa leje (legalizimi i strukturave të ngritura në tokë pa titull, me përjashtim të rasteve kur trualli në fjalë është për qëllime publike). Në rastin e legalizimit të strukturave, pronarët e mëparshëm të regjistruar kanë të drejtë për kompensim për tokën në bazë të ligjit nr. 9235 për kthimin dhe kompensimin e pronës. Në rast shpërngulje fizike, minimalisht, duhet të sigurohet një formë strehimi social (me qera të ulët) për Kategorinë 3. Të llogaritet vlera e ndërtimit e strukturave të tyre dhe të ulen qeratë në mënyrë që të korrespondojnë me vlerën e strukturës që ata zotëronin ose të

Çështja	Normativat Kombëtare	Standarti EBRD	Standarti që duhet të aplikohet/Mungesat dhe/ose Komentet
		<p>(iii) të cilët nuk kanë asnjë të drejtë ligjore ose pretendim të njohur për tokën që kanë zënë duhet të marrin:</p> <p>Kompensim për asetet e humbura (të tilla si të korrat, infrastrukturat vaditëse dhe përmirësime të tjera të bëra në tokë) përveç tokës, me kosto të plotë zëvendësimi.</p> <p>Në rast shpërngulje fizike, një zgjedhje të opsioneve për strehim të përshtatshëm me sigurinë e mbajtjes së tokës, në mënyrë që ata të mund të rivendosen ligjërisht pa pasur nevojë të përballen me rrezikun e dëbimit me forcë dhe ndihmave të tjera për shpërngulje.</p>	<p>paguhet kompensim në para. Kjo është zakonisht kategoria më vulnerabël, prandaj është e nevojshme që të ofrohet ndihmë për shpërnguljen (të shihet më poshtë).</p> <p>MANGËSI/KOMENTE: Ligji për Shpronësimin nuk njeh ata që kanë pretendime për tokën që u njihet ose që mund të tu njihet në përputhje me ligjet kombëtare (Kategoria 2) dhe ata që nuk kanë asnjë të drejtë ligjore apo pretendim të njohur për tokën (Kategoria 3). Dispozitat e Ligjit NR.9232 Për Programet Sociale për Strehimin e Banorëve të Zonave Urbane duhet të përdoren si bazë për të garantuar që tu jepet strehim i përshtatshëm atyre që janë prekur negativisht nga shpërngulja (zakonisht ata që i përkasin Kategorisë 3). Megjithatë, duhet theksuar që nevoja për banesa sociale në popullatën e përgjithshme është e madhe, ndërsa burimet për ndërtimin e banesave të reja janë të pakta.</p> <p>Duhet të zbatohen standardet e BERZH-it;</p> <p>Konsulenti (me ndihmën e bashkive të prekura) do të shqyrtojë të gjitha llojet e shpërnguljeve të mundshme fizike dhe/ose ekonomike;</p> <p>Gjithsesi, e vetmja shpërngulje fizike dhe/ose ekonomike që mund të verifikohet përsa i përket sipërfaqes së tokës të kërkuar, është për stacionin e ri të mallrave të propozuar në Lezhës;</p> <p>Konsulenti do t'i kushtojë vëmendje të veçantë PAP që mund të ndikohet nga kufizimi i përdorimit të tokës nga kufizimi i kalimeve të paautorizuara. Do të ndërtohen rrugë dytësore, nënkalime dhe mbikalime për të shmangur/minimizuar shpërnguljen ekonomike.</p> <p>Konsulenti do t'i kushtojë vëmendje të veçantë PAP që mund të preket nga sipërfaqja e tokës e kërkuar për ndërtimin e rrugëve dytësore të propozuara, nënkalimeve, mbikalimeve dhe stacionit të ri të mallrave të propozuar në Lezhë.</p>
Grupet	Neni 5 i Ligjit për Programet Sociale për	Do të mbahen parasysh disa veprime të nevojshme	Gjatë regjistrimit është e nevojshme të identifikohen grupet

Çështja	Normativat Kombëtare	Standarti EBRD	Standarti që duhet të aplikohet/Mungesat dhe/ose Komentet
vulnerabël	Strehimin e Banorëve të Zonave Urbane specifikon kategoritë e grupeve vulnerabël që kanë të drejtë për strehim social, pra ata që nuk kanë përfituar nga blerja e apartamenteve shtetërore (privatizimi); ku kryefamiljarë janë gra të divorcuara ose të veja; familjet me një prind; të moshuarit në pension që nuk marrin ndihmë shtetërore; grupet e ndryshme të individëve me aftësi të kufizuara; familje me shumë fëmijë; çiftet e reja, mosha e përbashkët e të cilëve nuk është më e madhe se 55 vjeç; familjet që janë zhvendosur për arsye punësimi; jetimët nën 30 vjeç.	për të siguruar që grupet vulnerabël të mos jenë të pafavorizuara në procesin e shpërnguljes, të jenë plotësisht të informuar dhe të ndërgjegjshëm për të drejtat e tyre dhe të jenë në gjendje të përfitojnë në mënyrë të barabartë nga mundësitë dhe përfitimet e shpërnguljes. Këto grupe duhet të identifikohen me anë të procesit të vlerësimit mjedisor dhe social. Grupet vulnerabël u referohen personave që, për shkak të identitetit gjinor, përkatësisë etnike, moshës, aftësisë së kufizuar, disavantazhit ekonomik ose statusit social mund të ndikohen më negativisht nga ndikimet e projektit sesa të tjerët dhe të cilët mund të jenë të kufizuar në aftësinë e tyre për të kërkuar ose për të patur avantazhe nga përfitimet e projektit. Individët dhe/ose grupet vulnerabël mund të përfshijnë edhe njerëz që jetojnë nën kufirin e varfërisë, personat pa tokë, të moshuarit, gratë kryefamiljare me fëmijë, refugjatët, personat e shpërngulur brenda vendit, pakicat etnike, komunitetet e varura nga burimet natyrore ose persona të tjerë të shpërngulur që mund të mos jenë të mbrojtur nga ligji kombëtar dhe/ose ndërkombëtar.	vulnerabël dhe të vlerësohen nevojat e tyre në lidhje me ndihmën për tu shpërngulur dhe për tu rivendosur, duke përfshirë aksesin në shërbime specifike. Konsultimet mund të mbahen në formën e fokus grupeve në mënyrë që të konsultohen dhe adresohen nevojat e grupeve specifike. Në planifikimin dhe zbatimin e shpërnguljes duhet të përfshihen asistenca sociale dhe shërbimet e tjera të përshtatshme për të siguruar që grupet vulnerabël të kenë akses në të gjitha shërbimet e disponueshme për ta në bazë të ligjeve të Shqipërisë (asistenca sociale, arsimit, kujdesi shëndetësor). MANGËSI/KOMENTE: Legjislacionin shqiptar nuk parashikon kërkesa të veçanta për organizimin e konsultimeve as asistencë për shpërnguljen e grupeve vulnerabël. Megjithatë, personat e pastrehë kanë të drejtë për ndihmë sociale, e cila përfshin vendosjen në qendra pritje dhe akses në shërbime të tjera të disponueshme sipas ligjeve kombëtare dhe lokale për asistencën sociale. Duhet të zbatohen standardet e BERZH-it për këtë kategori të PAP; Megjithatë, asnjë person i pastrehë nuk preket nga Projekti; Nuk nevojiten shpërngulje për projektin e propozuar; Gjithsesi, Konsulenti (me asistencën e bashkive të interesuara) do të shqyrtojë të gjitha ndikimet e mundshme në grupet vulnerabël.
Pronësi e përbashkët	Burrat dhe gratë kanë të drejta të barabarta në Republikën e Shqipërisë (neni 18 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe Ligji nr. 9198 për Barazinë Gjinore në Shoqëri), duke përfshirë mundësinë për të pasur të drejta ligjore formale mbi pronat. Në bazë të Kodit të Familjes së Shqipërisë, nëse të drejtat formale ligjore mbi pronat/pasuritë janë fituar gjatë martesës, ligji supozon që ato ndahen në	Dokumentacioni në lidhje me pronësinë apo banimin, si dokumentet e pronësisë dhe kontratat e qirasë (përfshirë llogaritë bankare të hapura për pagesën e kompensimit), duhet të lëshohen në emër të të dy bashkëshortëve ose të kryefamiljarit të vetëm, sipas rastit. Ndiha të tjera për shpërngulje, të tilla si trajnimi profesional, qasja në kredi dhe mundësi punësimi duhet të vihen në dispozicion të barabartë për burrat dhe gratë dhe tu përshtaten nevojave të	Të specifikohet në PVZH/KRT që kompensimi duhet të ndahet ndërmjet bashkëshortëve sipas dokumentacionit të pronësisë ose sipas Kodit të Familjes në mungesë të dokumentacionit të pronësisë. Sigurohuni që të gjitha programet, përfshirë ato që lidhen me rekuperimin e mjeteve të jetesës, të jenë njëloj të aksesueshme si për burrat ashtu edhe për gratë (të specifikohet në PVZH/KRT).

Çështja	Normativat Kombëtare	Standarti EBRD	Standarti që duhet të aplikohet/Mungesat dhe/ose Komentet
	mënyrë të barabartë mes bashkëshortëve, përveç rasteve kur një marrëveshje tjetër e ndryshme në gjykatë është regjistruar zyrtarisht (nenet 73-76).	tyre.	
Asistencë Ligjore	Nuk ka asnjë kërkesë për ofrimin e ndihmës juridike falas për personat e prekur nga shpronësimi ose shpërngulja, në bazë të ligjit për Shpronësimin. Qeveria e Republikës së Shqipërisë miratoi një ligj për ofrimin e ndihmës juridike falas, i cili hyri në fuqi në prill të vitit 2009, por nuk është bërë shumë përparim në zbatimin e tij.	Njerëzve të shpërngulur do tu ofrohet asistencë ligjore për tu mundësuar atyre të plotësojnë kërkesat administrative përpara blerjes së tokës dhe, nëse është e nevojshme, të kërkojnë dëmshpërblim nga gjykatat.	Personat e prekur duhet të informohen dhe tu sigurohet aksesin në ndihmën juridike falas, qoftë përmes departamenteve bashkiake ose përmes OJQ-ve (të specifikohen në PVZH/KRT). MANGËSI/KOMENTE: Disa komuna kanë departamente që ofrojnë ndihmë juridike falas për qytetarët më të rrezikuar. Përveç kësaj, ka një sërë OJQ-sh në Shqipëri që ofrojnë asistencë ligjore, veçanërisht për grupet më vulnerabel të popullsisë.
Afatet e kompensimit	Nëse është arritur një marrëveshje për kompensim, transferimi i pronës dhe pagesa/sigurimi i kompensimit kryhet brenda 15 ditëve nga njoftimi i pronarit të prekur që pranon ofertën (neni 16). Nëse jo, kompensimi jepet në bazë të një vendimi për shpronësim të Këshillit të Ministrave, brenda një periudhe tre mujore ose pas vendimit të gjykatës (neni 23).	Kompensimi (strehim alternativ dhe/ose kompensim në para) duhet të sigurohet përpara shpërnguljes	PVZH duhet të specifikojë që kompensimi ofrohet para shpërnguljes së personave të prekur.
Humbja e shërbimeve publike	Nuk ka asnjë kërkesë specifike në legjislacionin shqiptar për konsultimin e komuniteteve të prekura në lidhje me humbjen e shërbimeve publike.	Kur një projekt përfshin humbjen e shërbimeve publike, do të ndërmerret një konsultim i rëndësishëm, në përputhje me KP 10, me komunitetin lokal të prekur për të identifikuar dhe, kur është e mundur, për të dakordësuar një alternativë të përshtatshme.	Institucionet e ngarkuara për ngritjen dhe mirëmbajtjen e strukturave specifike publike të cilat preken nga blerja e tokës, duhet të konsultohen me komunitetet lokale se si t'i zëvendësojnë ato (të specifikohet në PVZH). MANGËSI/KOMENTE: Legjislacionin shqiptar nuk parashikon asnjë kërkesë specifike për konsultimin me komunitetet e prekura në lidhje me humbjen e shërbimeve publike. Duhet të zbatohen standardet e BERZH-it për këtë kategori PAP; Konsulentit tashmë e ka marrë në konsideratë këtë çështje. Për zgjidhjen e kësaj çështjeje do të ndërtohen rrugë dytësore, nënkalime dhe mbikalime.

Çështja	Normativat Kombëtare	Standarti EBRD	Standarti që duhet të aplikohet/Mungesat dhe/ose Komentet
E drejta për kompensim/ rekuperim i mirëqënies dhe të drejtat në rast zhvendosjeje ekonomike	Ligji për Shpronësimin parashikon një kompensim për ata që kanë të drejta ligjore formale për tokën, ndërtesat e çdo lloj natyre të përhershme (neni 8), kundrejt një kompensimi të drejtë (neni 2).	<p>Nëse blerja e tokës shkakton humbje të të ardhurave apo të mjeteve të jetesës, Kategoria 1 dhe Kategoria 2, duhet të marrin kompensim për humbjen e aseteve dhe duhet tu jepet akses në asete, me kosto të plotë zëvendësimi, me prona me vlerë të barabartë ose më të madhe ose me kompensim në para me kosto të plotë zëvendësimi.</p> <p>Kategoria 3, duhet të marrë: humbje të aseteve përveç tokës, me kosto të plotë zëvendësimi.</p> <p>Të tre kategoritë duhet të marrin:</p> <ul style="list-style-type: none"> -kompensim të koston për rekuperimin e aktiviteteve tregtare diku tjetër; -kompensim për fitimet neto të humbura gjatë periudhës së tranzicionit; -kompensim për koston e transferimit dhe ri-instalimit të impianteve, makinerive apo pajisjeve të tjera; -mbështetje kalimtare duke u bazuar në një vlerësim të arsyeshëm të kohës së nevojshme për tu rikthyer në kapacitetin e tyre për të gjeneruar të ardhura, në nivelet e prodhimit dhe standardet e jetesës; -ndihma të tjera shtesë (lehtësira kreditimi), trajnime ose mundësi punësimi si dhe mundësi për personat e prekur, mjetet e jetesës ose nivelet e të ardhurave të të cilëve janë ndikuar negativisht (pranohen pronarët e bizneseve dhe punonjësit). 	<p>Tu ofrohet ndihmë personave të Kategorisë 2 për të fituar një status ligjor formal përpara shpronësimit (të tokës dhe strukturave), në këtë rast ata kalojnë në Kategorinë 1 dhe kanë të drejtë për kompensim sipas ligjit për Shpronësimin. Ligji i zbatueshëm është: Ligji nr.9482 për legalizimin, urbanizimin dhe integrimin e ndërtimeve pa leje (legalizimi i strukturave të ngritura në tokë pa titull, me përjashtim të rasteve kur trualli në fjalë është për qëllime publike). Në rastin e legalizimit të strukturave, pronarët e mëparshëm të regjistruar kanë të drejtë për kompensim për tokën në bazë të ligjit nr. 9235 për kthimin dhe kompensimin e pronës.</p> <p>Në rast shpërngulje ekonomike, tu jepet akses atyre që i përkasin Kategorisë 3 në hapësirat e përshtatshme tregtare, me sigurinë e qëndrimit, për të rekuperuar aktivitetet e tyre ekonomike dhe mjetet e jetesës. Të garantohet që të kompensohen menjëherë në para ose në natyrë të gjitha kategoritë (përpara se të humbasin aksesin në pronat/asetet e tyre), në mënyrë që të minimizohet/shmanget humbja e të ardhurave neto dhe nevoja për mbështetje kalimtare. Të organizohet kompensimi me para i kostove të shpërnguljes ose të organizohet transporti i pajisjeve dhe aseteve të tjera. Të lehtësohet aksesin në shërbimet ekzistuese, të cilat mund të ndihmojnë personat e prekur, mjetet e jetesës ose nivelet e të ardhurave të të cilëve ndikohen negativisht për të rekuperuar standardet e tyre të jetesës. Kjo mund të bëhet në bashkëpunim me Shërbimin Kombëtar Shqiptar të Punësimin.</p> <p>MANGËSI: Ata që i përkasin Kategorisë 2 dhe Kategorisë 3 nuk kanë të drejtë për kompensim apo ndihmë për rekuperimin e mjeteve të jetesës në bazë të ligjit për Shpronësimin. Gjithashtu, të tre kategoritë nuk kanë të drejtë për koston e rekuperimit të aktiviteteve tregtare, për humbjen e fitimeve neto, për mbështetje kalimtare, për transport të pajisjeve ose asistencë tjetër më specifike. Edhe asistenca për të kompensuar çdo humbje të burimit të zakonshëm të një komuniteti nuk është e</p>

Çështja	Normativat Kombëtare	Standarti EBRD	Standarti që duhet të aplikohet/Mungesat dhe/ose Komentet
			<p>rregulluar në mënyrë specifike nga legjislacioni shqiptar.</p> <p>Duhet të zbatohen standardet e BERZH-it;</p> <p>Konsulenti do t'i kushtojë vëmendje të veçantë PAP që mund të ndikohet nga kufizimi i përdorimit të tokës nga kufizimi i kalimeve të paautorizuara. Do të ndërtohen rrugë dytësore, nënkalime dhe mbikalime për të shmangur/minimizuar kufizimin e përdorimit të tokës (p.sh. km xxx, kmxxx, etj.)</p>
Procedurat e ankimimit	Nuk ka asnjë kërkesë specifike për krijimin e një mekanizmi të pavarur ankimimi, në bazë të Ligjit për Shpronësimet apo të ndonjë legjislacioni tjetër shqiptar. Ligji parashikon të drejtat e shtetasve të prekur (ata me të drejta ligjore formale) për tu ankuar në gjykata kundër vendimit për shpronësim të miratuar nga Këshilli i Ministrave, por vetëm në lidhje me shkallën e dëmshpërblimit që u takon (neni 24).	Do të krijohet sa më shpejt që të jetë e mundur një mekanizëm efektiv për ankimimet në proces. Ai do të jetë në përputhje me këtë KP si edhe dhe me objektivat dhe parimet e KP 10 me qëllim që të pranohen dhe trajtohen në kohën e duhur shqetësimet specifike të personave të shpërngulur dhe/ose anëtarëve të komuniteteve pritëse që kanë të bëjnë me kompensimin dhe shpërnguljen. Ai do të përfshijë një mekanizëm apelimi të menduar për të zgjidhur në mënyrë të paanshme mosmarrëveshjet.	<p>Të përcaktohet një mekanizëm specifik për ankesat në lidhje me projektin në PVZH/KRT. Në varësi të shkallës së projektit ose statusit të përgjithshëm të cënueshmërisë së familjeve të prekura, të përfshihet çdo institucion i disponueshëm në proces, p.sh. avokati i popullit, grupet e të drejtave të njeriut, etj.</p> <p>MANGËSI/KOMENTE: Në praktikë ata me të drejta ligjore formale vihen në dijeni që do të bëhet shpronësimi, gjatë fazës së punimeve në terren dhe gjatë mbledhjes së dokumentacionit të pronësisë, në përgatitjen e kërkesës për shpronësim.</p>
Përhapja e informacionit dhe konsultimi publik	<p>Në bazë të nenit 14 të ligjit për Shpronësimin, ata që kanë të drejta formale ligjore njoftohen drejtpërdrejt për pranimin e kërkesës për shpronësim nga Ministria kompetente (brenda 10 ditësh) dhe ftohen të negociojnë paketën e kompensimit.</p> <p>Në bazë të nenit 15, aplikimi botohet edhe në Fletoren Zyrtare, në një gazetë me shpërndarje në nivel kombëtar dhe në një gazetë vendore për një periudhë njëjavore.</p>	Informacioni që përmbahet në PVZH dhe/ose KRT do të përmblihet për tu bërë publik në mënyrë që të garantojë që njerëzit e prekur të kuptojnë procedurat e kompensimit dhe të dinë se çfarë parashikohet në faza të ndryshme të projektit. Konsultimet do të vazhdojnë gjatë zbatimit, monitorimit dhe vlerësimit të pagesës së kompensimit dhe shpërnguljes në mënyrë që të arrihen rezultate në përputhje me objektivat e kësaj PR.	<p>Planet për konsultim me të gjithë personat e prekur nga projekti, duke përfshirë komunitetet pritëse, duhet të dakordësohen me ta dhe të përfshihen në PVZH/KRT.</p> <p>MANGËSI/KOMENTE: Ligji për Shpronësimin nuk kërkon që të mbahen konsultime publike me asnjë kategori personash të prekur nga projekti, para shpronësimit. Pasi të ketë filluar procesi i shpronësimit, konsultohen vetëm ata me të drejta ligjore formale me anë të procesit të negociatave individuale.</p> <p>Megjithatë, Ligji Shqiptar “Për VNM” kërkon dëgjesa publike përpara dhënies së Lejes Mjedisore;</p> <p>Konsulenti (me ndihmën e bashkive të interesuara) do të shqyrtojë të gjitha llojet e pretendimeve mbi pronësinë e sipërfaqeve të tokës që janë prekur.</p>

Çështja	Normativat Kombëtare	Standarti EBRD	Standarti që duhet të aplikohet/Mungesat dhe/ose Komentet
Monitorimi	Në bazë të legjislacionit shqiptar, nuk ka kërkesa për monitorimin e procesit të shpronësimit/shpërnguljes/rifitimit të mjeteve të jetesës.	Monitorimi i procesit të shpërnguljes dhe rifitimit të mjeteve të jetesës do të kryhet në përputhje me KP 1 dhe duhet të përfshijë pjesëmarrjen e palëve kryesore të interesit, siç janë komunitetet e prekura.	Përcaktoni treguesit dhe mekanizmat monitorues në PVZH/KRT. MANGËSI/KOMENTE: Duhet të zbatohen standardet e BERZH-it.

3.2 Shtojca 3.2: Normativat për përmbajtjen e raportit të VNM.

Normativat BE

Në përputhje me Direktivën për VNM 2011/92/BE e ndryshuar nga Direktiva 2014/52/BE, përmbajtja e një raporti VNM përfshin ⁶

1. Një përshkrim të projektit, duke përfshirë në veçanti:
  - a. Një përshkrim të vendndodhjes së projektit;
  - b. Një përshkrim të karakteristikave fizike të të gjithë projektit, duke përfshirë, aty ku është e nevojshme, punimet e nevojshme të prishjes, dhe kërkesat për përdorimin e tokës gjatë fazave të ndërtimit dhe asaj operative;
  - c. një përshkrim të karakteristikave kryesore të fazës operative të projektit (në veçanti për çdo process prodhimi), për shembull, kërkesën për energji dhe energjinë e përdorur, natyrën dhe sasinë e materialeve dhe burimeve natyrore të përdorura (përfshirë ujin, tokën, terrenin dhe biodiversitetin);
  - d. një vlerësim, sipas llojit dhe sasisë, të mbetjeve dhe shkarkimeve të prishme (të tilla si ndotja e ujit, ajrit, tokës dhe nëntokës, zhurma, dridhja, drita, nxehtësia, rrezatimi) dhe sasi të dhe llojet e mbetjeve të prodhuara gjatë fazave të ndërtimit dhe atyre operative.
2. Një përshkrim të alternativave të arsyeshme (për shembull në aspektin e dizajnit të projektit, teknologjisë, vendndodhjes, madhësisë dhe shkallës) të studiuara nga zhvilluesi, të cilat janë të rëndësishme për projektin e propozuar dhe për karakteristikat e tij specifike, si dhe një tregues të arsyeve kryesore për përzgjedhjen e opsionit të zgjedhur, duke përfshirë një krahasim të efekteve mjedisore.
3. Një përshkrim të aspekteve kryesore të gjendjes aktuale të mjedisit (skenari bazë) dhe një profil të evolucionit të mundshëm të tij pa zbatimin e projektit për aq sa mund të vlerësohen ndryshimet natyrore në krahasim me skenarin bazë me përpjekje të konsiderueshme duke u bazuar në disponueshmëria e informacionit mjedisor dhe njohurive shkencore.
4. Një përshkrim të faktorëve të specifikuar në nenin 3(1) që mund të ndikohen ndjeshëm nga projekti: popullsia, shëndeti i njeriut, biodiversiteti (për shembull fauna dhe flora), toka (për shembull konsumi i tokës), dheu (për shembull lëndë organike, erozioni, ngjeshja, papërshkueshmëria), uji (për shembull ndryshimet hidromorfologjike, sasia dhe cilësia), ajri, klima (për shembull emetimet e gazeve serrë, ndikimet që lidhen me përshtatjen), asetet materiale, trashëgimia kulturore, duke përfshirë aspektet arkitekturore dhe arkeologjike, dhe peizazhi.
5. Një përshkrim i efekteve të rëndësishme të mundshme të projektit në mjedis që vijnë ndër të tjera nga:
  - a. ndërtimi dhe ekzistenca e projektit, duke përfshirë, aty ku është e nevojshme, punimet e prishjes;
  - b. përdorimi i burimeve natyrore, në veçanti i tokës, terrenit, ujit dhe biodiversitetit, duke marrë parasysh sa më shumë që të jetë e mundur disponueshmërinë e qëndrueshme të këtyre burimeve;
  - c. emetimi i ndotësve, zhurmës, dridhjeve, dritës, nxehtësisë dhe rrezatimit, krijimi i shqetësimeve dhe asgjësimi dhe rikuperimi i mbetjeve;

⁶ Annex IV of the Directive 2014/52/EU

- d. rreziqet për shëndetin e njeriut, trashëgiminë kulturore ose mjedisin (për shembull për shkak të aksidenteve ose fatkeqësive);
  - e. grumbullimin e efekteve me projekte të tjera ekzistuese dhe/ose të miratuara, duke marrë parasysh çdo problem mjedisor ekzistues në lidhje me zonat me rëndësi të veçantë mjedisore që mund të preken ose në lidhje me përdorimin e burimeve natyrore;
  - f. ndikimi i projektit mbi klimën (për shembull natyra dhe sasia e emetimeve të gazeve serrë) dhe cenueshmëria e projektit ndaj ndryshimeve klimatike;
  - g. teknologjitë dhe substancat e përdorura.
6. Përshkrimi i efekteve të mundshme të konsiderueshme mbi faktorët e specifikuar në nenin 3(1) duhet të mbulojë efektet e drejtpërdrejta dhe çdo efekt jo të drejtpërdrejtë, dytësor, kumulativ, ndërkuftar, afatshkurtër, afatmesëm dhe afatgjatë, të përhershëm dhe të përkohshëm, efektet pozitive dhe negative të projektit. Ky përshkrim duhet të marrë parasysh objektivat e mbrojtjes së mjedisit të vendosura në nivel të Bashkimit Europian ose të Shteteve Anëtare që janë të rëndësishme për projektin.
7. Një përshkrim i metodave ose evidencave parashikuese, të përdorura për të identifikuar dhe vlerësuar efektet e rëndësishme në mjedis, duke përfshirë të dhënat e hollësisht për vështirësitë (për shembull mangësitë teknike ose mungesën e njohurive) të konstatuara gjatë përpilimit të informacionit të kërkuar dhe për pasiguritë kryesore të përfshira.
8. Një përshkrim i masave të parashikuara për të shmangur, parandaluar, reduktuar dhe kur ose, nëse është e mundur, për të kompensuar çdo efekt negativ të konsiderueshëm të identifikuar në mjedis dhe, nëse shihet e arsyeshme, të masave të mundshme monitoruese të propozuara (për shembull përgatitja e një projekti pas analizës). Ky përshkrim duhet të shpjegojë shkallën në të cilën shmangen, parandalohen, zvogëlohen ose kompensohen efektet negative me rëndësi në mjedis dhe duhet të mbulojë si fazën e ndërtimit ashtu edhe atë operative.
9. Një përshkrim i efekteve negative të rëndësishme që parashikohen të ketë projekti në mjedis që vijnë nga vulnerabiliteti i projektit ndaj rreziqeve për aksidente dhe/ose fatkeqësi të rëndësishme për projektin në fjalë. Për këtë qëllim mund të përdoren informacionet përkatëse të disponueshme dhe ato që janë marrë nga raportet e vlerësimeve të rrezikut në përputhje me legjislacionin e Bashkimit Europian si Direktiva 2012/18/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit ose Direktiva e Këshillit 2009/71/Euratom ose nga vlerësimet përkatëse të kryera në përputhje me legjislacionin kombëtar, nëse përmbushen kërkesat e kësaj direktive. Nëse është e përshtatshme, ky përshkrim duhet të përfshijë masat e parashikuara për të parandaluar ose zbutur efektet negative të rëndësishme të këtyre ngjarjeve në mjedis si edhe detaje për përgatitjen dhe reagimin e propozuar ndaj këtyre emergjencave.
10. Përmbledhje jo-teknike e informacionit të dhënë sipas pikave 1 deri në 8.
11. Listë referimi që detajon burimet e përdorura për përshkrimet dhe vlerësimet e përfshira në raport.

Normativat Kombëtare

VKM 912/2015 “Për metodologjinë e VNM” parashikon përmbajtjen e një raporti të plotë të VNMS-së, i cili përfshin:

- Përmbledhjen jo-teknike;

- Klasifikimin e projektit të propozuar në përputhje me VNMS-në paraprake (të thjeshtuar) ose të plotë;
- Përshkrimin teknik të teknologjisë, strukturave dhe aktiviteteve të projektit;
- Vendndodhjen e projektit dhe alternativat e marra në konsideratë;
- Kuadrin e normativave;
- Informacionin për informimin dhe konsultimin publik .
- Informacionin për linjat bazë biofizike dhe social-ekonomike për zonën e projektit;
- Ndikimet e mundshme të aktiviteteve të projektit dhe masat zbutëse;
- Nënvizimin e kontekstit ndërkufitar të aktiviteteve të projektit (nëse ka);
- Përshkrime të hollësishme rreth përdorimit të qëndrueshëm të energjisë dhe burimeve natyrore;
- Kushtet e shëndetit dhe të punës dhe rreziku i mundshëm nga aksidentet dhe masat parandaluese zbutëse;
- Pjesëmarrja e publikut në procesin e vendimmarrjes;
- Angazhimi i aktorëve të mundshëm, përfshirë popullsinë e prekur, OJQ-të, agjensitë/organet shtetërore zyrtare apo shkencore që mbulojnë çështje të ndryshme (trashëgimia kulturore, pyjet dhe kullotat, objektet e infrastrukturës, planifikimi urban, etj.).

Standardet e BERZH-it

Në bazë të Raportit Fillestar dhe Termave të Referencës të miratuara nga BERZH, projekti i propozuar klasifikohet si i Kategorisë A në përputhje me kriteret e BERZH-it. Si i tillë, ai duhet të përmbushë Kërkesat e Performancës (PR) të BERZH-it si standarde reference në lidhje me strategjitë mjedisore dhe sociale (shih seksionin 3.2).

Projekti është klasifikuar si i Kategorisë A në përputhje me kriteret e BERZH-it dhe si i tillë, kërkohet një proces i posaçëm vlerësimi me pjesëmarrjen e aktorëve të përfshirë në përputhje me Standardet e BERZH-it. Procesi duhet të përfshijë:

- Një Vlerësim të plotë të Ndikimit Mjedisor dhe Social në përputhje me KP 1 Menaxhimi i Vlerësimit Mjedisor dhe Social dhe KP 10 Përhapje e Informacionit dhe Angazhimi i Palëve të Interesit;
- Një ekzaminim i alternativave të realizueshme teknikisht dhe financiarisht dhe arsyet për përzgjedhjen e alternativës (KP 1);
- VNMS gjithashtu duhet të identifikojë çështjet që lidhen me rreziqet e mundshme për shëndetin dhe sigurinë e komunitetit, si dhe për punën dhe kushtet e punës (KP 2 dhe 4);
- Implementimi brenda VNMS-së i KP 3 (Parandalimi dhe Zvogëlimi i Ndotjes);
- Një vlerësim i çështjeve të shpërnguljes së pavullnetshme në përputhje me KP 5;
- Përdorimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore dhe mbrojtja e biodiversitetit (KP 6);
- Krijimi i mundësive për popujt indigjenë që të marrin pjesë dhe të përfitojnë nga aktivitetet e lidhura me projektin (KP 7);
- Vlerësimi i ndikimeve në trashëgiminë kulturore në përputhje me (KP 8)

3.3 Shtojca 3.3: Matrica e fushëveprimit të VNM-së

Tabela më poshtë përbën matricën e fushëveprimit të VNMS-së, ashtu siç paraqitet në raportin e fushëveprimit të VNMS-së.

Tabela 3.2_ Matrica e fushëveprimit

Çështjet VNMS	Burimi i ndikimit	Receptorët	Ndikimi	Ndjeshmëritë e receptorëve kryesorë	Kuadri Brenda/Jashtë	Arsyetimi për kuadrin Në/Jashtë
Ajri	Aktivitetet e ndërtimit dhe transportit	Banorët vendas; Fauna; Fuqia punëtore	Stres për banorët vendas dhe faunën	E gjithë zona e punimeve	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).
Ajri	Punimet	Banorët vendas; Fauna	Stres për banorët vendas dhe faunën	E gjithë zona e punimeve	Jashtë	Trenat do të përdorin karburant të cilësisë së mirë
Zhurmat dhe dridhjet	Aktivitetet e ndërtimit dhe transportit	Fauna	Stres për faunën	Km 136 deri në km 140	Brenda	Kuadri në lidhje me efektet e mundshme në faunën e MNR të Liqenit të Shkodrës
Zhurmat dhe dridhjet	Aktivitetet e ndërtimit dhe transportit	Banorët vendas; Fuqia punëtore	Stres për banorët vendas	E gjithë zona e punimeve	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) për aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e VNMS -së së tyre.
Zhurmat dhe dridhjet	Fazat operative	Banorët vendas	Stres për banorët vendas	Mamurras, Lezhë, Shkodër	Brenda	Kuadri në lidhje me efektet e mundshme për banorët lokalë
Gjeologjia dhe gjeomorfologjia	Rrëshqitje	Hekurudha	Dëmtime fizike për hekurudhën	Nga km 25-50, km 60-68, dhe 70- 90, nënstruktura hekurudhore ndikohet nga rrëshqitjet	Brenda	Kuadri përpara i takon identifikimit të zonave me rrezik të lartë
Gjeologjia dhe gjeomorfologjia	Lëngëzim i tokës	Hekurudha	Dëmtime fizike për hekurudhën	Km 101 deri në 103; Zonat me aktivitet	Brenda	Linja hekurudhore ndodhet afër një zone me intensitet të lartë sizmik

Çështjet VNMS	Burimi i ndikimit	Receptorët	Ndikimi	Ndjeshmëritë e receptorëve kryesorë	Kuadri Brenda/Jashtë	Arsyetimi për kuadrin Në/Jashtë
				sizmik me nivele të larta të ngopjes së tokës		
Tokat	Derdhje aksidentale të vajrave ose kimikateve nga motorët e ndërtimit dhe transportit	Zonë karstike	Ndotja e tokës nga derdhjet aksidentale të vajrave për shkak të masave të pakta parandaluese dhe kontrollit të ndotjes	Km 120 deri në km 140	Jashtë	Përfituesi do të aplikojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) për aktivitetet e tyre të ndërtimit në kuadër të VNMS së tyre.
Tokat	Ngjeshja e tokës nga motorët e ndërtimit dhe transportit	Tokë bujqësore	Përkeqësimi i cilësisë së tokës nga ngjeshja/kompaktimi	Shirit pune në të dyja pjesët e hekurudhës; Stacioni i ri Lezhë; Çdo rrugë e mundshme hyrje	Brenda	Kuadri përsa i takon ruajtjes së cilësisë së tokave bujqësore
Tokat	Çdo rrugë e mundshme hyrje	Tokë bujqësore	Përkeqësimi i cilësisë së tokës nga ngjeshja/kompaktimi	Për tu përcaktuar	Brenda	Kuadri përsa i takon ruajtjes së cilësisë së tokave bujqësore
Tokat	Sipërfaqja e tokës bujqësore e nevojshme për ndërtimin e	Tokë bujqësore	Humbje e tokës bujqësore, përfshirë pjesën e sipërme të	Vendndodhja e zonës së propozuar për stacionin e ri të Lezhës	Brenda	Kuadri përsa i përket heqjes së <i>shtresës së sipërme</i> të tokës dhe ripërdorimit të saj për përmirësimin e cilësisë së tokës bujqësore.

Çështjet VNMS	Burimi i ndikimit	Receptorët	Ndikimi	Ndjeshmëritë e receptorëve kryesorë	Kuadri Brenda/Jashtë	Arsyetimi për kuadrin Në/Jashtë
	stacionit të ri të Lezhës		sipërfaqes			
Tokat	Derdhje aksidentale të vajrave ose kimikateve nga motorët e ndërtimit dhe transportit	Zona bujqësore dhe urbane	Ndotja e tokës nga derdhjet aksidentale të vajrave për shkak të masave të pakta parandaluese dhe kontrollit të ndotjes.	E gjithë zona e punimeve	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (VNMS).
Tokat	Derdhje aksidentale të vajrave ose kimikateve nga motorët e ndërtimit dhe transportit	Ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësorë	Ndotje e ujrave nëntokësorë dhe sipërfaqësorë	E gjithë zona e punimeve	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).
Ujërat nëntokësorë	Derdhje aksidentale të vajrave ose kimikateve nga motorët e ndërtimit dhe transportit	Ujërat nëntokësorë	Ndotje e ujrave nëntokësorë	E gjithë zona e punimeve	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (VNMS).
Ujërat nëntokësorë	Derdhje aksidentale të vajrave ose	Shtresa ujëmbajtëse të përdorura për	Ndotje e ujrave nëntokësorë	Zonat e rimbushjes (akuiferët e vendosur): kalimet e shtratit të	Brenda	Kuadri në lidhje me ndotjen e akuiferëve të përdorur për furnizimin me ujë të pijshëm dhe

Çështjet VNMS	Burimi i ndikimit	Receptorët	Ndikimi	Ndjeshmëritë e receptorëve kryesorë	Kuadri Brenda/Jashtë	Arsyetimi për kuadrin Në/Jashtë
	kimikateve nga motorët e ndërtimit dhe transportit	furnizimin me ujë të pijshëm; Konsumatorët e ujit të pijshëm		lumit Mat; Akuiferi i Sipërm i Shkodrës; Akuiferi i Koplikut; Zonat karstike		që janë të mbuluar nga depozitime të depërtueshme
Ujërat nëntokësorë	Derdhje aksidentale të vajrave ose kimikateve nga motorët e ndërtimit dhe transportit	Ujëra sipërfaqësorë	Ndotje e ujrave sipërfaqësorë	Ujërat sipërfaqësore që ushqehen nga ujërat nëntokësore: Liqeni i Shkodrës, monumentet hidrike të Syri Zi, Syri Sheganit)	Brenda	Kuadri në lidhje me ndotjen e trupave të caktuar ujorë sipërfaqësorë
Ujërat sipërfaqësorë	Derdhje aksidentale të vajrave ose kimikateve nga motorët e ndërtimit dhe transportit	Cilësia e Ujrave Sipërfaqësorë; Flora/fauna ujore	Ndotje e ujrave sipërfaqësorë	Ujërat sipërfaqësorë që kalojnë	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e SMMS -së së tyre.
Ujërat sipërfaqësorë	Derdhje aksidentale të vajrave ose kimikateve nga motorët e ndërtimit dhe transportit	Cilësia e Ujrave Sipërfaqësorë; Flora/fauna ujore	Ndotje e ujrave sipërfaqësorë	Ëtëter bodies receiving rivers and streams – Shkodra Lake Trupat ujorë që presin lumenjtë dhe përrenjtë – Liqeni i Shkodrës	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).
Përmytjet	Ndërtim dhe funksionim	Linja hekurudhore	Hekurudhë e dëmtuar dhe/ose e përmytur	Nga Lezha deri në Baqel	Brenda	Kuadri në lidhje me efektet e mundshme të përmytjes në hekurudhë.

Çështjet VNMS	Burimi i ndikimit	Receptorët	Ndikimi	Ndjeshmëritë e receptorëve kryesorë	Kuadri Brenda/Jashtë	Arsyetimi për kuadrin Në/Jashtë
Biodiversiteti tokësor	Aktivitete ndërtimi dhe transporti	Flora tokësore	Dëmtim i florës dhe i bimësisë tokësore	E gjithë zona e punimeve	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).
Biodiversiteti tokësor	Aktivitete ndërtimi dhe transporti	Flora tokësore	Dëmtim i florës dhe i bimësisë tokësore	Km 135 deri në km 140	Brenda	Kuadri në lidhje me efektet e mundshme në zonën e pyllëzuar që mbulon fushën karstike në veri të Bajzës.
Biodiversiteti Ujor	Aktivitete ndërtimi dhe transporti	Fauna dhe flora ujore	Dëmtim i biodiversitetit ujor	Km 138 deri në km 140	Brenda	Kuadri në lidhje me efektet e mundshme në cilësinë e ujit të liqenit të Shkodrës
Biodiversiteti Ujor	Aktivitete ndërtimi dhe transporti; Zhurmë	Zogjtë shtegëtarë	Stres për zogjtë shtegëtarë	Km 138 deri në km 140	Brenda	Kuadri në lidhje me efektet e mundshme ndaj shpendëve shtegtarë të MNR-së të Liqenit të Shkodrës
Ndryshimet klimaterike	Aktivitete ndërtimi dhe transporti	Linja hekurudhore	Hekurudha e përmytur	E gjithë zona e punimeve	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).
Ndryshimet klimaterike	Funksionim	Linja hekurudhore	Hekurudha e dëmtuar dhe/ose e përmytur	Nga Lezha deri në Baqel	Brenda	Kuadri në lidhje me efektet e mundshme të përmytjes në hekurudhë
Trafiku	Aktivitete ndërtimi dhe transporti;	Banorët vendas; Përdoruesit e makinave	Ndërpreje trafiku	Kalimet në nivel – rrugë dytësore dhe tretësore	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e

Çështjet VNMS	Burimi i ndikimit	Receptorët	Ndikimi	Ndjeshmëritë e receptorëve kryesorë	Kuadri Brenda/Jashtë	Arsyetimi për kuadrin Në/Jashtë
						Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).
Trafiku	Aktivite ndërtimi dhe transporti;	Banorët vendas; Përdoruesit e makinave	Ndërpreje trafiku	Kalimet në nivel – rrugë kombëtare	Brenda	Kuadri në lidhje me efektet e mundshme në trafikun e rrugëve kombëtare
Infrastruktura	Aktivite ndërtimi;	Infrastruktura nëntokësore (tubacionet e ujit, kabllot elektrike, etj.)	Dëmtime në infrastrukturë	Për tu përcaktuar	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).
Sistemi i kullimit dhe vaditjes	Aktivite ndërtimi dhe transporti;	Pronarët e tokës, Banorët vendas	Dëmtime në sistemin e kullimit dhe të vaditjes	E gjithë zona e punimeve	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).
Sistemi i kullimit dhe vaditjes	Aktivite ndërtimi dhe transporti;	Pronarët e tokës, Banorët vendas	Dëmtime në sistemin e kullimit dhe të vaditjes	Për tu përcaktuar	Brenda	Kuadri në lidhje me efektet e mundshme në sistemin e kullimit dhe në bujqësi
Peisazhi	Aktivite ndërtimi dhe transporti;	Banorët vendas	Ndikim në peisazh	E gjithë zona e punimeve	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).
Peisazhi	Funksionim	Banorët vendas	Ndikimi në peisazh nga rritja e lartësisë së	Për tu përcaktuar	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e

Çështjet VNMS	Burimi i ndikimit	Receptorët	Ndikimi	Ndjeshmëritë e receptorëve kryesorë	Kuadri Brenda/Jashtë	Arsyetimi për kuadrin Në/Jashtë
			linjës hekurudhore			Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).
Peisazhi	Funksionim	Banorët vendas	Ndikim në peisazh nga ndërtimi i mbikalimeve dhe nënkalimeve të reja	Për tu përcaktuar	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).
Peisazhi	Funksionim	Banorët vendas	Ndikim në peisazh nga ndërtimi i barrierave të zhurmës	Në të gjithë zonën shumë të banuar	Brenda	Kuadri në lidhje me ndërtimin e barrierave të zhurmës në përputhje me mjedisin.
Bujqësia	Ndërtim dhe funksionim	Fermerët vendas	Hekurudha shërben si argjaturë për ujërat e shirave	Për tu përcaktuar	Brenda	Kuadri në lidhje me shmangien e këtij ndikimi të mundshëm negativ.
Bujqësia	Aktivitetet ndërtimi dhe transporti;	Fermerët vendas	Dëmtim i bujqësisë nga aktivitetet e ndërtimit dhe transportit	E gjithë zona e punimeve	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).
Përdorimi i tokës	Ndërtim dhe funksionim	Pronarët e tokës	Sipërfaqe toke e kërkuar për stacionin e Lezhës	Vendndodhja e stacionit të ri të Lezhës të propozuar	Brenda	Kuadri në lidhje me sipërfaqen e tokës që kërkohet për stacionin e ri të Lezhës
Përdorimi i tokës	Ndërtim dhe funksionim	Pronarët e tokës, banorët vendas	Sipërfaqja e tokës e kërkuar për	Për tu përcaktuar	Brenda	Kuadri në lidhje me sipërfaqen e tokës që kërkohet për rrugët e reja dytësore

Çështjet VNMS	Burimi i ndikimit	Receptorët	Ndikimi	Ndjeshmëritë e receptorëve kryesorë	Kuadri Brenda/Jashtë	Arsyetimi për kuadrin Në/Jashtë
			rrugë dytësore			
Përdorimi i tokës	Ndërtim dhe funksionim	Pronarët e tokës, banorët vendas	Sipërfaqja e tokës e kërkuar për mbikalime dhe nënkalime	Për tu përcaktuar	Brenda	Kuadri në lidhje me sipërfaqen e tokës që kërkohet për nënkalimet dhe mbikalimet e reja
Përdorimi i tokës	Ndërtim dhe funksionim	Pronarët e tokës	Kufizimet e përdorimit të tokës	Për tu përcaktuar	Brenda	Kuadri, sepse linja hekurudhore ndodhet midis tokës bujqësore dhe shtëpive
Mbetje të ngurta	Aktivitete ndërtimi	Banorët vendas	Ndikimi në peizazh; në cilësinë e mjedisit; në bujqësi	E gjithë zona e punimeve	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).
Mbetje të ngurta	Aktivitete ndërtimi	Banorët vendas	Ndikimi në peizazh; në cilësinë e mjedisit; në bujqësi	Shtresa fundore hekurudhore është e mbushur me material të cilësisë së dobët (km 21-25 dhe km 90-98), i cili do të zëvendësohet me material të mirë.	Brenda	Kuadri në lidhje me ndikimet në mjedis dhe vendet ku duhet të depozitohen mbetjet e ngurta
Trashëgimi kulturore	Aktivitete ndërtimi	Trashëgimia kulturore	Dëmtime të mundshme të objekteve arkeologjike	Për tu përcaktuar	Brenda	Kuadri në lidhje me sipërfaqen e tokës që kërkohet për stacionin e ri të Lezhës, rrugët dytësore dhe nënkalimet e mbikalimet
Personat vulnerabël	Ndërtim dhe funksionim	PAP vulnerabël	Vështirësi për tu kompensuar në mënyrë të drejtë	E gjithë zona e punimeve	Brenda	Kuadri në lidhje me vështirësitë që mund të përballlet kjo kategori personash për tu kompensuar në

Çështjet VNMS	Burimi i ndikimit	Receptorët	Ndikimi	Ndjeshmëritë e receptorëve kryesorë	Kuadri Brenda/Jashtë	Arsyetimi për kuadrin Në/Jashtë
			për tokën dhe jetesën			mënyrë korrekte.
Shëndeti i njerëzve	Aktivitete ndërtimi	Banorët vendas; Fuqia punëtore	Ndikim në shëndet	E gjithë zona e punimeve	Jashtë	Përfituesi do të zbatojë Praktikën e Mirë Ndërkombëtare (PMN) në aktivitetet e tyre të ndërtimit si pjesë e Sistemit të tyre të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (SMMS).

3.4 Shtojca 3.4: Procedura administrative dhe dokumentacioni i nevojshëm për të marrë Deklaratën Mjedisor

Duke filluar nga Janari 2020, kërkesa për leje mjedisore do të bëhet në mënyrë elektronike nëpërmjet portalit qeveritar e-Albania⁷.

VKM 686/2015, e ndryshuar në vitin 2019, parashikon dokumentacionin dhe afatet e nevojshme.

Afatet janë si më poshtë:

- Njoftimi për VNM-në e plotë: 45 ditë;
- Lëshimi i Deklaratës Mjedisore: 60 ditë;

Deklarata Mjedisore është e vlefshme vetëm për dy vjet. Nëse ndërtimi nuk fillon brenda dy viteve pas lëshimit të Deklaratës Mjedisore, procesi i VNMS-së duhet të rifillojë nga e para.

---

⁷ https://e-albania.al/eAlbaniaServices/UseService.aspx?service_code=13278

4 Shtojcat në lidhje me kapitullin 4

4.1 Shtojca 4.1: asnjë

5 Shtojcat në lidhje me kapitullin 5

5.1 Shtojca 5.1: Ndotësit kryesorë mjedisorë të ajrit dhe burimet e ndotjes

Ndotësit kryesorë të ajrit

Sipas Agjencisë Evropiane të Mjedisit⁸, ndotësit e ajrit mund të kategorizohen si parësorë ose dytësorë. Ndotësit parësorë emetohen drejtpërdrejt në atmosferë, ndërsa ato dytësore formohen në atmosferë nga ndotësit prekursorë nëpërmjet reaksioneve kimike dhe proceseve mikrofizike.

Ndotësit kryesorë parësorë të ajrit përfshijnë grimcat e pluhurit (PM), karbonin e zi (BC), oksidet e squfurit (SO_x), oksidet e azotit (NO_x) (që përfshin si monoksidin e azotit, NO, ashtu edhe dioksidin e azotit, NO₂), amoniakun (NH₃), monoksidin e karbonit (CO), metanin (CH₄), përbërësit organikë të paqëndrueshme pa metan (NMVOCs), përfshirë benzenin (C₆H₆), disa metale dhe hidrokarbure aromatike policiklike (PAHs) përfshirë benzo[a]piren (BaP).

Ndotësit kryesorë dytësorë të ajrit janë PM (i formuar në atmosferë), ozoni (O₃), NO dhe disa përbërës organikë të avullueshëm të oksiduara (VOCs). Gazet kryesore prekursorë për PM dytësore janë dioksidi i squfurit (SO₂), NO_x, NH₃, and VOCs. Gazet SO₂, NO_x dhe NH reagojnë në atmosferë për të formuar përbërës të sulfatit (SO₄), nitratit (NO₃⁻) dhe amoniumit (NH₄⁺). Këta përbërës formojnë grimca të reja në ajër ose kondensohen në ato para-ekzistuese për të formuar PM inorganike dytësore. Disa NMVOCs oksidohen në përbërës të avullueshëm pa formë, të cilat formojnë aerosole organike dytësore. O₄⁺ (troposferik) në nivelin e tokës nuk emetohet drejtpërdrejt në atmosferë. Por, formohet nga reaksionet kimike në prani të dritës së diellit, pas emetimeve të gazeve prekursorë, kryesisht NO, NMVOCs, CO dhe CH₄. Këto mund të jenë me origjinë natyrore (biogjenike) dhe antropogjenike. Gjithashtu NO_x në zonat me emetim të lartë varfëron ozonin troposferik si rezultat i reaksionit të titrimit me NO të emetuar për të formuar NO₃ dhe oksigjenin.

Burimet kryesore të ndotjes

Sipas Agjencisë Evropiane të Mjedisit, burimet e substancave kryesore që ndotin ajrin e mjedisit janë si më poshtë⁹:

- PM₁₀ dhe PM_{2.5}: grimcat parësore (PM) e kanë origjinën si nga burimet natyrore ashtu edhe nga ato antropogjene, dhe zakonisht klasifikohen si PM₁₀ parësore ose PM_{2.5} parësore. Burimet natyrore përfshijnë kripën e detit, pluhurin natyror pezull, polenin dhe hirin vullkanik, ndërsa burimet antropogjene përfshijnë djegien e karburantit për prodhimin e energjisë, për ngrohjen e shtëpive dhe transportin, industrinë dhe djegien e mbeturinave, dhe bujqësinë, si dhe frenat, gomrat dhe veshjet e rrugëve dhe lloje të tjera të pluhurit antropogjen. Karboni i zi është një përbërës i PM_{2.5} i formuar nga djegia jo e plotë e karburantit, me burimet kryesore që përfshijnë transportin dhe ngrohjen e shtëpive.
- BaP (benzo[*a*]pyrene): gazi i emetuar si rezultat i djegies jo të plotë të lëndëve djegëse fosile dhe biokarburanteve. Burimet kryesore të BaP janë ngrohja e shtëpive (në

⁸ <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2019>

⁹ <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2017>

veçanti djegia e drurit dhe qymyrit), djegia e mbetjeve, prodhimi i koksit dhe prodhimi i çelikut. Burime të tjera përfshijnë zjarret në natyrë, trafikun rrugor dhe konsumimin e gomave të makinave.

- NO_x : burimet kryesore të oksideve të azotit (NO_x) janë proceset e djegies, të cilat mund të jenë ose të palëvizshme ose të lëvizshme. Oksidi nitrik (NO) përbën shumicën e emetimeve të NO_x : NO më pas oksidohet për të formuar NO_2 , megjithëse një pjesë e NO_2 emetohet drejtpërdrejt. Përpjestimi i NO_2 (d.m.th. raporti NO_2 / NO_x) në shkarkimin e automjeteve është dukshëm më i lartë në automjetet me naftë sesa në automjetet me benzinë, sepse sistemet e tyre të trajtimit të mëposhëm të shkarkimit rrisin oksidimin e NO, duke gjeneruar kështu emetime më të larta të NO_2 direkte.

Duke u bazuar në sa më sipër, mund të supozohet që cilësia e ajrit përgjatë linjës hekurudhore ndikohet kryesisht nga trafiku dhe aktivitetet e ndërtimit.

Përveç kësaj, cilësia e karburanteve të përdorura për motorët e transportit dhe të punës nuk është gjithmonë brenda standardeve të kërkuara dhe për këtë arsye djegia e karburantit është burim për BaP dhe NO_x .

Duhet theksuar që përmirësimi i cilësisë së rrjetit rrugor dhe ulja e ndërtimit të ndërtesave të reja do të kontribuojnë në përmirësimin e cilësisë së ajrit. Bumi i aktiviteteve ndërtimore tashmë është pothuajse i ndalur dhe po përmirësohet infrastruktura rrugore brenda zonave të reja të urbanizuara.

5.2 Shtojca 5.2: Llojet e tokës (nëntokës) në përputhje me eurokodin 8

Në përputhje me Eurokodin 8 (§3.1.2), ekzistojnë pesë lloje tipike të tokës/dheut (A, B, C, D, E) dhe 2 lloje të veçanta të tokës (S1, S2) që mund të përdoren për të llogaritur ndikimin e kushtet lokale të tokës në veprimin sizmik. Shpejtësia mesatare e valës prerëse në 30 m e parë nga sipërfaqja llogaritet sipas ekuacionit të mëposhtëm equation: (EC8 § 3.1.2 (3))

$$v_{s,30} = \frac{30}{\sum_{i=1}^N \frac{h_i}{v_i}}$$

ku

hi dhe vi tregojnë trashësinë (në metra) dhe shpejtësinë e valës së prerjes (në një nivel deformimi prerës 10-5 ose më pak) për formimin ose shtresën i, në një total.

Nëse vlera of $v_{s,30}$ nuk është e disponueshme, mund të përdoret numri e blloqeve për 0.3 m në testin NSPT . Nëse nuk është i disponueshëm as ky numër, mund të përdoret cu. Tabela e mëposhtme paraqet përshkrimin e çdo lloji terreni dhe parametrat e përkufizimit.

Tabela 5.1_ Llojet e tokës/terreneve në përputhje me Eurokodin 8 (EC8 § 3.1.2 Tabela 3.1)

Lloji i tokës dhe përshkrimi	$v_{s,30}$	N _{SPT}	Cu
A: Shkëmb ose formacione të tjera gjeologjike të ngjashme me shkëmbinjtë, duke përfshirë më së shumti 5 m material më të dobët në sipërfaqe	>800	-	-
B: Depozitime të rërës shumë të dendur, zhavorrit ose argjilës shumë të ngurtë, të paktën disa dhjetëra metra	360-	>50	>250

trashësi, të karakterizuara nga një rritje graduale e vetive mekanike me thellësinë.	800		
C: Depozitime të thella të rërës së dendur ose mesatarisht të dendur, zhavorrit ose argjilës së ngurtë me trashësi nga disa dhjetëra në shumë qindra metra.	180-360	15-50	70-250
D: Depozitime të dheut pa kohezion nga i shkrifët deri në mesatarisht (me ose pa disa shtresa të buta kohezive), ose të tokës kohezive kryesisht të butë në të ngjeshur.	<180	<15	<70
E: Profil dheu i përbërë nga një shtresë aluvionale sipërfaqësore me vlera vs të llojit C ose D dhe trashësi që varion midis rreth 5 m dhe 20 m, e mbuluar nga materiali më i fortë me vs > 800 m/s.			
S₁: Depozitime të përbëra ose që përmbajnë një shtresë të paktën 10 m të trashë, prej argjile/llumrash të buta me një indeks të lartë plasticiteti (PI > 40) dhe përmbajtje të lartë uji	<100	-	10-20
S₂: Depozitime të tokave të lëngëzueshme, të argjilave të ndjeshme ose të çdo profili tjetër toke që nuk përfshihet në llojet A – E apo S ₁			

5.3 Shtojca 5.3: informacionet bazë për habitatet dhe llojet në ruajtje

5.3.1 Hyrje

Analiza e mëposhtme është bërë në përputhje me Kërkesën 6 të Performancës së BERZH-it: Ruajtja e biodiversitetit dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore të gjalla.

Kjo Kërkesë e Performancës (KP) bazohet në tre parime kryesore:

1. Kjo KP pranon që ruajtja e biodiversitetit dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore të gjalla janë thelbësorë për qëndrueshmërinë mjedisore dhe sociale.
2. Kjo KP njeh rëndësinë e ruajtjes së funksionit thelbësor ekologjik të habitateve, të biodiversitetit dhe të shërbimeve të ekosistemit. Të gjitha ekosistemet mbështesin një tërësi të organizmave të gjallë dhe ndryshojnë në aspektin e pasurisë, bollëkut dhe rëndësisë së llojeve .
3. Objektivi i ruajtjes së biodiversitetit dhe i menaxhimit të qëndrueshëm të burimeve të gjalla duhet të balancohet me potencialin për shfrytëzimin e vlerave të shumta ekonomike, sociale dhe kulturore të biodiversitetit dhe burimeve natyrore të gjalla në mënyrë të optimizuar.

Duke u bazuar në sa më sipër, qëllimi kryesor i kësaj analize është përcaktimi i tipareve prioritare të biodiversitetit dhe i habitateve kritike në zonën e ndikimit të projektit.

Duke qenë se hekurudhat kalojnë kryesisht nëpër toka të punueshme, kjo analizë u krye kryesisht për zonat me ndjeshmëri ekologjike, duke përfshirë seksionet e lumenjve që përshkohen nga linja hekurudhore, si dhe zonat me rëndësi ruajtjeje si Rezervat e Menaxhuar Natyrore të Liqenit të Shkodrës, Zona Ramsar Liqeni i Shkodrës- Lumi Buna, Zona e Rëndësishme e Shpendëve të Liqenit të Shkodrës, Zona kryesore e Biodiversitetit të Bunës së Shkodrës dhe Zona Kandidate për Smerald e Liqenit të Shkodrës.

5.3.2 Metodologjia

Qasja e vlerësimit të biodiversitetit bazohet në Kërkesën 6 të Performancës së BERZH-it: Ruajtja e Biodiversitetit dhe Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Natyrore të Gjalla.

5.3.2.1 EBRD KP 6 dhe “karakteristikat prioritare të biodiversitetit”

Në përputhje me paragrafin 12 të KP 6 të BERZH-it, disa zona të prekura nga Projekti mund të konsiderohen si “tipare prioritare të biodiversitetit”, të cilat përfshijnë:

- i. habitatet e kërcënuara;
- ii. llojet vulnerabël;
- iii. karakteristikat e rëndësishme të biodiversitetit të identifikuara nga një grup i gjerë aktorësh ose qeverish (të tilla si Zonat e Rëndësishme të Zogjve, Zonat kryesore të Biodiversitetit); dhe
- iv. strukturat dhe funksionet ekologjike të nevojshme për të ruajtur qëndrueshmërinë e karakteristikave prioritare të biodiversitetit të përshkruara më sipër.

PR6 e BERZH përcakton në mënyrë specifike “habitatet kritike” si tiparet më të ndjeshme të biodiversitetit, të cilat përfshijnë një nga sa më poshtë:

- i. ekosisteme unike ose tepër të kërcënuara;
- ii. habitatet me rëndësi të konsiderueshme për llojet në zhdukje ose të rrezikuara në mënyrë kritike;
- iii. habitatet me rëndësi të konsiderueshme për llojet endemike ose të kufizuara gjeografikisht;
- iv. habitatet që mbështesin llojet migratore ose habitate të rëndësishme në nivel global; ose
- v. fushat që lidhen me proceset kyçe të evolucionit.

Analiza dhe vlerësimi i biodiversitetit mbulon sa më poshtë:

- Rishikon të gjithë dokumentacionin përkatës ekzistues, informacionin bazë mbështetës dhe çdo raport tjetër/grup të dhënash përkatës për të vlerësuar përshtatshmërinë e këtij informacioni;
- Duke u bazuar në informacionin ekzistues, plotëson një ekzaminim të veçorive të Habitatit Kritik/Karakteristikave prioritare për Biodiversitetin në mënyrë që të ndihmojë për identifikimin nëse (i) habitatet dhe/ose llojet me rëndësi ruajtje mund të ndikohen nga Projekti dhe (ii) kërkohen studime shtesë bazë. Gjithashtu do të identifikohet nëse ka ndonjë mangësi tjetër materiale brenda vlerësimit ekzistues të ndikimit të biodiversitetit që duhet të adresohet;
- Kriteret për identifikimin e karakteristikave kryesore të biodiversitetit.

5.3.2.2 Kriteret për identifikimin e karakteristikave të biodiversitetit

Kriteret e mëposhtme janë propozuar për të identifikuar tiparet kryesore të biodiversitetit (habitatet dhe llojet).

Habitatet:

- Janë përfshirë në Direktivën e BE-së për Habitatet – Shtojca 1 Habitatet prioritare.

- Habitatet bazë dhe të përshtatshme për llojet që plotësojnë kriteret e treguara më poshtë:

Llojet:

- Të listuara në Direktivën e BE-së për Zogjtë (Aneks 1, 2.1 dhe 2.2);
- Konventa e Bernës (Konventa për Ruajtjen e Kafshëve të Egra Evropiane dhe Habiteteve Natyrore – Aneks I, II dhe III);
- Konventa CITES (Konventa për Tregtinë Ndërkombëtare të Llojeve të Rrezikuara të Faunës dhe Florës së Egër – Aneks I, II dhe III);
- Përfshirë në Listën e Kuqe të IUCN në nivel global;
- Përfshirë në Listën e Kuqe të IUCN në nivel evropian;
- Llojet e kërcënuara në nivel mesdhetar (sipas kriterëve të IUCN);
- Përfshirë në Direktivën e BE-së për Habitatet (Shtojcat 2, 4 dhe 5), me paraqitjen e çdo lloje prioritare (lloje prioritare nënkupton llojet për ruajtjen e të cilave Komuniteti ka përgjegjësi të veçantë në funksion të proporcionit të shtrirjes së tyre natyrore që bie brenda territorit të referuar në nenin 2, këto lloje prioritare tregohen me një yll (*) në aneksin II);
- Llojet e përfshira në Listën e Kuqe Kombëtare (me status IUCN); dhe
- Llojet endemike kombëtare apo rajonale (ballkanike).

5.3.3 Informacionet bazë për pellgun ujëmbledhës të Liqenit të Shkodrës dhe rezervatin natyror të menaxhuar

Liqeni i Shkodrës dhe pellgu ujëmbledhës i tij përfaqësojnë një kompleks habitatesh me diversitet të lartë organizmash të gjallë. Këto karakteristika lidhen me regjimin ujqor, i cili ndryshon sipas stinëve dhe me luhatjet e vëllimit të ujit.

5.3.3.1 Banorët dhe Bimët

Habitatet ujore dhe Bimët

Pellgu ujëmbledhës i Liqenit të Shkodrës ka tre sisteme kryesore të habitateve ujore:

- sistemi i habitatit liqenor;
- sistemi i habitatit moçalor; dhe
- sistemi lumor/i përrenjve.

Deri tani njihen 60 bashkësi bimore: 6 bashkësi janë të Scirpeto – Phragmitetum, 4 bashkësi janë të *Najadetum marina*, *Nymphoidetum peltatae*, *Nympheetum albo*, *Sparganio - Glicerietum fluitantis*.

Najadetum marina, *Nymphoidetum peltatae*, *Nympheetum albo*, *Sparganio -Glicerietum fluitantis*.

Numri më i lartë i llojeve është nga bashkësitë e *Potametum perfoliati* të gjendura ndërmjet 1-3m, *Nympheetum albo-lutea*, *Sparganio – Glicerietum fluitantis* dhe *Scirpeto – Phragmitetum*.

Një nga komunitetet më të rëndësishme të algave të zhytura në liqenin e Shkodrës janë Charophytes or Stoneworts (Charales, Characeae). Ky komunitet ka një rëndësi të madhe për qëndrueshmërinë mjedisore dhe ekonomike të ekosistemit ujqor të liqenit të Shkodrës.

Habitatet tokësore dhe bimët

Habitatet tokësore dhe bimët e pellgut ujëmbledhës të Liqenit të Shkodrës janë si më poshtë:

Zona Pyjore ndodhet deri në 400 – 500 m mbi nivelin e detit. Pemët dhe shkurret më të zakonshme në këtë zonë janë *Quercus ilex*, *Phillyrea latifolia*, *Juniperus oxycedrus*, *Erica arborea* etj.

Zona e Dushkut ndodhet midis 300-700 m mbi nivelin e detit dhe njihet për llojet e mëposhtme: *Quercus trojana*, *Quercus cerris*, *Quercus petraea*, *Quercus frainetto*, *Quercus pubescens* etj.

Zona e Ahut ndodhet midis 600 - 1700 m mbi nivelin e detit, e cila së bashku me nënzonën halore arrin 1900 m. Llojet më të zakonshme janë *Fagus silvatica*, *Acer pseudoplatanus*, *Sorbus graeca* and shrubs *Cotoneaster integerrimus*, *Rubus idaeus*, *Vaccinium myrtillus* etj.

Kullotat alpine Kullotat alpine ndodhen midis 1800 -1900 m mbi nivelin e detit. Disa gjini dhe lloje të këtyre kullotave janë *Rosa sp.*, *Juniperus sabina*, *Salix retusa*, *Poa sp.*, *Festuca sp.*, *Sesleria sp.*, *Luzula italica*, *Bromus sp.*, *Koeleria sp.*, *Gentiana verna*, *Gentiana lutea*, *Astragalus purpureus*, *Anthyllis aurea*, *Campanula sp.*, *Silene macrantha*.

5.3.3.2 Fauna e Liqenit dhe e pellgut të tij ujëmbledhës

Jovvertebrorët

Liqeni i Shkodrës karakterizohet nga një diversitet relativisht i lartë i llojeve të jovvertebrorëve. Kjo lidhet me diversitetin e habitateve dhe mikrohabitateve në liqen, të bimëve dhe algave, si dhe tipologjive të nënshtresave. Në liqen janë sinjalizuar më shumë se 450 lloje jovvertebrorësh ujorë, përveç protozoarëve dhe rotiferëve.

Knidarianët (Cnidaria): përfaqësohen nga dy lloje, nga të cilat njëra është autoktone, Hidra kafe *Hydra oligactis* dhe një lloje e huaj, kandil deti i ujërave të ëmbla *Craspedacusta soërbii*.

Sfyngjerët (Spongia): ato përfaqësohen vetëm nga një lloj, *Spongilla lacustris*.

Krimbat e sheshtë (Platyhelminthes): Njihen 31 lloje nga të cilat 6 Cestods dhe 25 Trematods (parazitë të peshqve dhe shpendëve të ujit).

Nematodat (Nematoda): Në liqen janë sinjalizuar 11 lloje parazitare.

Rotiferët (Rotifera): Janë sinjalizuar 51 lloje planktonike dhe bentike, ku mbizotërojnë familjet Brachionidae, Gastropodidae, Lecanidae, Synchaetidae dhe Trichocercidae.

Acanthocephalan (Acanthocephala): Në liqen njihen 7 lloje parazitare.

Molusqet (Mollusca): lista e molusqeve të Liqenit të Shkodrës dhe të trupave ujorë përreth (burimet, ligatinat, ujërat nëntokësore) përfshin 91 lloje. 76 lloje janë gastropodë (kërmijtë) dhe 15 lloje janë dyvalvore (midhjet).

Familjet më të pasura në numrin e llojeve janë Hydrobiidae (26), Planorbidae (19), Lymnaeidae (13), Sphaeriidae (7) dhe Unionidae (7). Janë gjetur 65 lloje në liqen, në burimet e tij nënujore, në pellgjet me lidhje direkte me liqenin, në pjesën më të ulët të degëve të liqenit dhe në pjesën e sipërme të lumit Buna. 26 llojet e tjera janë gjetur në burimet dhe ujërat nëntokësore të lidhura me liqenin. 28 lloje molusqesh janë endemike të Liqenit të Shkodrës dhe të habitateve ujore të lidhura me të.

Bryozoans (Bryozoa): ato përfaqësohen nga dy lloje në liqen, *Plumatella repens* dhe *Cristatella mucedo*. Ato janë forma koloniale dhe rriten të ngjitura tek bimësia ujore, gurët, si dhe tek nënshtresat e forta organike apo artificiale.

Oligochaetes (Oligochaeta) – krimbat anelidë: Deri tani janë regjistruar gjithsej 35 lloje Oligochaeta në liqenin e Shkodrës. U përkasin familjeve Naididae, Lumbriculidae dhe Criodrilliidae. Midis tyre, tre lloje janë endemike të Liqenit të Shkodrës: *Spirosperma scodraensis*, *Tubificidarum hrabei*, dhe *Trichodrilus montenegrinus*.

Shushunjat (Hirudinea): shushunjat i përkasin një grupi tjetër të kimbave anelidë dhe përfaqësohen nga 15 lloje në liqenin e Shkodrës. Shumica e llojeve të shushunjeve banojnë në liqen, por disa lloje janë sinjalizuar vetëm në mjediset nënujore (*Glossiphonia paludosa*, *Glossiphonia pulchella*). Pranë burimeve banojnë dy lloje *Dina dinarica* dhe *Trocheta dalmatina*.

Krostacët (Crustacea): Në liqen janë sinjalizuar të paktën 110 lloje krustacesh, nga të cilat 34 janë Malacostraca. Cladocera, Amphipoda dhe Copepoda janë grupet me numrin më të madh të llojeve. Dekapodët përfaqësohen nga 8 lloje: *Astacus astacus*, *Austropotamobius torrentium*, *Austropotamobius italicus meridionalis*, *Atyaephyra desmaresti*, *Palaemonetes antennarius*, *Potamon fluviatile*, *Troglocaris prasence* dhe *Troglocaris hercegovinensis*. Brankiopodët janë grupi më i pasur me 36 lloje, nga të cilat 22 janë nga familja Euryceridae. Njihën 22 lloje të Ostrakodës nga të cilat 11 i përkasin familjes Candonidae. Kopepodët përfaqësohen nga 18 lloje, nga të cilat 11 i përkasin familjes Cyclopedidae. Problemet me sinonimet e e taksoneve nuk janë zgjidhur plotësisht dhe lista e llojeve të krustaceve të liqenit të Shkodrës nuk është ende përfundimtare, gjë që e bën të vështirë përcaktimin e llojeve endemike. Megjithatë, është thënë qartë që 12 lloje të Malacostraca janë endemike të Liqenit, një i përket Mysidacea, një Isopodës dhe 10 Amfipodës, nga të cilat 8 lloje i përkasin gjinisë *Niphargus* (*N. asper*, *N. brevicuspis sketi*, *N. inclinatus*, *N. maximus vulgaris*, *N. podgoricensis*, *N. vranjine*, *N. zorae*, *N. kusceri*).

Insektet (Insecta): Përfaqësojnë një grup mjaft interesant të liqenit të Shkodrës. Deri tani, nuk është bërë asnjë studim i plotë për insektet e pellgut ujëmbledhës të Liqenit të Shkodrës. Renditja sipas numrit më të madh të llojeve është Coleoptera, Lepidoptera, Hymenoptera, Diptera, Hemiptera dhe Orthoptera. Pjesa më e madhe e tyre përfaqësohet nga llojet që kanë një fazë bentonike të larvave. Më poshtë jepen disa shifra nga grupet më të studiuara të insekteve në liqenin e Shkodrës dhe në ujëmbledhësin e tij. Janë regjistruar 35 lloje Ephemeroptera (Mayflies), 60 lloje Plecoptera (stoneflies) dhe 55 lloje Trichoptera. 60 lloje Odonata (pilivesa), nga të cilat 23 në ujëmbledhësin e liqenit dhe 14 lloje janë në rrezik në nivel evropian dhe mesdhetar. Në Liqenin e Shkodrës dhe trupat ujqorë të lidhur me të janë të njohur Coleoptera (brumbujt), 14 lloje brumbujsh zhytës (Dytiscidae), 1 lloj brumbujsh ujit gjermues (Noteridae) dhe 1 lloje brumbujsh rrotullues (Gyrinidae) (*Orectochilus villosus*). Në përrrenjtë përreth mund të gjenden Elmidae dhe Hydraenidae, disa prej të cilave, si *Ochthebius insidiosus* (Hydraenidae) i përshkruar nga Rijeka Crnojevića, janë endemike. Në liqen, Hemipterët janë të përfaqësuara me 10 lloje. Mizat e vërteta (Diptera) janë një nga grupet më të rëndësishme dhe më të larmishme të faunës së makroinvertebroreve bentonike. Në Liqenin e Shkodrës dhe në trupat ujqorë përreth tij janë të njohura më shumë se 20 familje. Chironomidae (mizat e vogla) përfaqësohen me 31 lloje mizash jo-pickuese nga vetë liqeni dhe 24 lloje nga burimet. Studimet më të fundit supozojnë që ky numër është një nënvlerësim dhe se diversiteti taksonomik i mizave jo-pickuese në pellgun e Liqenit është shumë më i lartë. Ky fenomen mund të shkaktohet nga shfaqja e llojeve të fshehta në disa gjini ose rrallë nga identifikimi i gabuar midis taksoneve morfologjikisht të ngjashme. Kulicidet (mushkonjat) përfaqësohen nga disa lloje, nga të cilat disa janë vektorë të mundshëm të malarisë (*Anopheles saccharovi*, *Anopheles maculipennis*), virusi chikungunya dhe virusi dengue (*Aedes albopictus*), dhe virusi i Nilit Perëndimor dhe virusi i etheve të Luginës së Riftit (*Culex pipiens*). Kohët e fundit, në basenin e liqenit të Shkodrës është sinjalizuar mushkonja tigër aziatike (*Aedes albopictus*).

Vertebrorët

Peshqit (Pisces): Ihtiofauna e Liqenit të Shkodrës përbëhet nga 59 lloje që i përkasin 18 familjeve (17 prej të cilave janë vendase), duke përfshirë llojet diadrome, euryhaline dhe llojet e futura. Prej tyre, 44 janë vendase të pellgut ujëmbledhës, ndërsa 15 janë futur. Shtatë lloje janë endemike: *Ninnigobius montenegrensis*, *Knipoëitschia montenegrina*, *Barbatula zetensis*, *Rutilus albus*, *Gobio skadarensis*, *Salmo zetensis* dhe *Chondrostoma scodrense* – e zhdukur. Familja më e larmishme është Cyprinidae me 24 lloje (nga të cilat 16 janë vendase), e ndjekur nga Mugillidae (5) dhe Gobiidae (4). Peshqit në liqenin e Shkodrës dhe në pellgun ujëmbledhës të tij kanë potencial të konsiderueshëm ekonomik. Llojet e mëposhtme peshkohen për qëllime tregtare: Gjuhca (*Alburnus scoranza*), Krapa (*Cyprinus carpio*), Karasi i artë (*Carassius auratus*), Ngjala (*Anguilla anguilla*), lloska e Shkodrës (*Scardinius knezevici*), Mëlyshi i Shkodrës (*Squalius platyceps*), Njila e Ohrit (*Chondrostoma ohridanum*), Skorta i bardhë (*Rutilus albus*), Skorta e zezë (*Pachychilon pictum*), Skorta e Prespës (*Rutilus prespensis*), të gjitha llojet Mugilidae, Alosa sp., Lëvrecku (*Dicentrarchus labrax*), Sharroku (*Perca fluviatilis*) dhe ushonjëzat e zeza (*Pleuronectes flesus*).

Për sa i përket statusit të ruajtjes së tyre (pas kategorive të IUCN), numri më i madh i llojeve të peshqve (30,5%) kanë statusin LC, por një e treta e llojeve bën pjesë në një kategori të caktuar rreziku (33,3%), dhe bëhet fjalë kryesisht për ato lloje endemike të pellgut ujëmbledhës të Adriatikut. Tre lloje (5.1%) janë klasifikuar si në rrezik zhdukje (CR), dhe tre të tjera (5.1%) janë lloje të rrezikuara (EN), ndërsa katër (6.8%) janë vulnerabël (VU).

Amfibët (Amphibia): 15 lloje amfibësh janë sinjalizuar nga Liqeni i Shkodrës dhe degët e tij. 6 prej këtyre llojeve janë nga familja Ranidae (*Pelophylax kurtmuelleri*, *Pelophylax ridibunda*, *Pelophylax shqiperica*, *Rana dalmatina*, *Rana graeca*, *Rana temporaria*). 5 lloje janë amfibët me bisht të familjes Salamandridae (*Lissotriton vulgaris*, *Mesotriton alpestris*, *Triturus karelini*, *Salamandra salamandra*, *Salamandra atra*). 2 lloje i përkasin familjes Bufonidae (*Bufo bufo* and *Bufo viridis*), një lloj i përket familjes Bombinatoridae (*Bombina variegata*) dhe një lloj i përket Familjes Hylidae (*Hyla arborea*). Nga këto lloje, 9 janë gjetur në liqen, ndërsa 6 llojet e tjera janë sinjalizuar në pellgun ujëmbledhës të liqenit.

Për sa i përket statusit të tyre të rrezikuar në nivel evropian, 14 lloje kanë statusin LC, ndërsa një lloj (*Pelophylax shqiperica*) ka statusin EN.

Reptilianët (Reptilia): 36 lloje zvarranikësh janë raportuar nga liqeni i Shkodrës dhe pellgu i tij ujëmbledhës. Brenda liqenit janë gjetur 4 lloje (*Emys orbicularis*, *Mauremys rivulata*, *Natrix natrix*, *Natrix tessellata*), ndërsa të tjerat në pellgun e liqenit. 3 lloje janë breshkat (që i përkasin llojit Chelonia të familjeve Testudinidae dhe Emydidae), 18 lloje i përkasin llojit Sauria dhe 15 lloje i përkasin llojit Serpentes. Llojet më të zakonshme i përkasin familjeve Gekkonidae, Lacertidae, Anguidae, Typhlopidae, Colubridae dhe Viperidae. Vetëm dy lloje zvarranikësh janë të rrezikuar në nivel global, përkatësisht *Dinarolacerta mosorensis* dhe *Vipera ursinii*, që të dyja kanë statusin VU. Asnjë prej tyre nuk ndodh në zonën e ndikimit të projektit.

Shpendët (Aves): Në liqenin e Shkodrës dhe pellgun e tij janë raportuar 282 lloje shpendësh, të cilët përbëjnë 55 % të numrit të përgjithshëm të llojeve të shpendëve në Europë. Nga ky total, 112 janë lloje ujore (shpendë uji). Renditen në numrin më të madh të llojeve Passeriformes (107), veçanërisht me familjet Sylviidae (20), Turdidae (15), Fringillidae (10) dhe Motacillidae (9); Charadriiformes (46) me familjen Scolopacidae (19); Anseriformes (29), Accipitriformes (21), Ciconiiformes (14), Gruiformes (10) etj. 178 lloje (63 %) janë lloje dimëruese, nga të cilat 68 lloje janë shpendë uji (24% e numrit të përgjithshëm të llojeve). Migrimi është i shprehur mirë në llojet ujore, veçanërisht në Ciconiiformes dhe Anseriformes. 189 lloje (67 %) janë lloje folezuese, nga të cilat 46 lloje janë ujore (16,3 % e numrit të përgjithshëm të llojeve). Liqeni i Shkodrës është veçanërisht i rëndësishëm për kolonitë e shpendëve, ku më të rëndësishmit janë: kolonia e Pelikanit Kaçurrel (*Pelecanus crispus*), kolonia e Karabullakut (*Phalacrocorax*

carbo dhe *Microcarbo pygmaeus*), kolonia e Dallëndyshes së detit gushëbardhë (*Chlidonias hybrida*) dhe e Çafka e përhimë (*Ardea cinerea*).

Gjithashtu, kolonitë e përziera janë të zakonshme në liqen dhe në ujërat përreth tij. Llojet mbizotëruese në kolonitë e përziera janë kormorani (*Microcarbo pygmaeus*), çafka e verdhë (*Ardeola ralloides*), çafka e bardhë (*Egretta garzetta*), çafka e natës (*Nycticorax nycticorax*), çafka e përhimë (*Ardea cinerea*) dhe Karabulluku i detit (*Phalacrocorax carbo*). Vitet e fundit, në liqenin e Shkodrës u shfaqën disa zogj të rinj mbarështues, si Kojliku i zi (*Plegadis falcinellus*) dhe Çafka (*Bubulcus ib*).

Për shkak të pasurisë së lartë të llojeve dhe numrit të madh të shpendëve folezues, Liqeni i Shkodrës është caktuar si një zonë Ramsar (Konventa Ramsar për Ligatinat e Rëndësishme Ndërkombëtare veçanërisht si Habitat i Zogjeve Ujorë).

Gjitarët: 57 lloje gjitarësh janë sinjalizuar nga Liqeni i Shkodrës dhe zona e tij ujëmbledhëse. Rendi Chiroptera (lakuriqet e natës) është i njohur për numrin e madh të llojeve (20). 10 lloje i përkasin Insectivora, 1 lloj i përket Lagomorpha, 12 lloje Rodentia, 11 lloje Carnivora dhe 3 lloje i përkasin Artiodactyla. Vetëm 3 lloje janë lloje gjysmë ujorë, nga të cilat Kajka (*Lutra lutra*) është më e rëndësishmja. Dy llojet e tjera të gjitarëve gjysmë ujorë janë nutra euroaziatike (*Neomys fodiens*) dhe gjitari europian (*Arvicola terrestris*).

5.3.3.3 Llojet në ruajtje

Flora endemike, e rrallë dhe e kërcënuar

Një element karakteristik i florës vaskulare të basenit të liqenit të Shkodrës është prania e një numri të madh llojesh endemike, disa prej të cilave janë të mbrojtura në nivel ndërkombëtar dhe kombëtar. Gjithsej, janë regjistruar 40 lloje dhe nënlloje endemike të Gadishullit Ballkanik në florën e zonës së liqenit të Shkodrës.

Një numër i madh i llojeve endemike ballkanike u gjetën në shpatet e malit Rumija dhe janë karakteristikë për vegjetacionin e të çarave të shkëmbinjve (*Cymbalaria ebelii*, *Ramonda serbica*, *Moltkia petraea*, *Teucrium arduinii*, *Stachys menthifolia*, *Seseli globiferum*, *Cardamine rupestris*, *Crepis bertisceae*, *Edraianthus tenuifolius* dhe *Campanula austroadiatica*). Lloje të tjera si *Onosma stellulata*, *Sideritis romana subsp. purpurea*, dhe *Vincetoxicum huteri* janë karakteristikë për vegjetacionin e livadheve dhe tokave barishtore mesdhetare, ndërsa *Succisella petteerii* është karakteristikë e ligatinave.

Nga makroalga e gjelbër Characea, kohët e fundit është sinjalizuar lloji endemik ballkanik Chara ohridana në liqenin e Shkodrës si një vend i ri gjetjeje (Blazencic et al., 2018).

Disa nga taksonet endemike të bimëve ndodhen brenda kufirit të Zonës së Mbrojtur të Liqenit të Shkodrës. *Minuartia mesogitana subsp. velenovskyi* u përshkrua (si *Alsine tenuifolia var. velenovskyi* në Godinje afër Virpazarit; *Cymbalaria ebelii* u përshkrua (si *Linaria microcalyx subsp. ebelii*) nga ishulli i Vranjinës.

Statusi kombëtar dhe/ose ndërkombëtar i ruajtjes së llojeve bimore dhe komuniteteve bimore në zonën e liqenit të Shkodrës i është nënshtruar disa vlerësimeve. Tabela 5.2 më poshtë paraqet një listë të llojeve bimore me interes të veçantë ruajtjeje, duke iu referuar llojeve me statusin në rrezik ndërkombëtar, siç janë përfshinë në: 1) Listën e Kuqe IUCN në shkallë globale; 2) Direktivën e BE-së për Habitatin; 3) Konventën e Bernës; dhe 4) Konventën CITES.

Tabela 5.2_ Lista e llojeve bimore në ruajtje me interes të veçantë

Emri i taxas	Lista e kuqe IUCN Globale	Aneksi i Direktivave të Habitaveve	Aneksi i Bernës	Aneksi QYTETET
<i>Marsilea quadrifolia</i>		II, IV	I	
<i>Cyclamen hederifolium</i>				II
<i>Edraianthus dalmaticus</i>		II, IV		
<i>Anacamptis coriophora</i>				II
<i>Anacamptis morio caucasica</i>				II
<i>Anacamptis morio morio</i>				II
<i>Anacamptis morio picta</i>				II
<i>Anacamptis palustris</i>				II
<i>Anacamptis papilionacea</i>				II
<i>Anacamptis pyramidalis</i>		II, IV		II
<i>Dactylorhiza incarnata incarnata</i>				II
<i>Gymnadenia conopsea</i>				II
<i>Himantoglossum caprinum</i>		II, IV		II
<i>Limodorum abortivum</i>				II
<i>Neotinea tridentate</i>				II
<i>Ophrys apifera</i>				II
<i>Ophrys bertolonii</i>				II
<i>Ophrys scolopax cornuta</i>				II
<i>Ophrys sphegodes sphegodes</i>				II
<i>Orchis pauciflora</i>				II
<i>Orchis provincialis</i>				II
<i>Orchis quadripunctata</i>				II
<i>Orchis simian</i>				II
<i>Platanthera bifolia</i>				II
<i>Serapias lingua</i>				II
<i>Serapias vomeracea vomeracea</i>				II
<i>Spirantes spiralis</i>				II
<i>Caldesia parnassifolia</i>		II, IV	I	
<i>Galanthus nivalis</i>		V		II
<i>Narcissus poeticus radiiflorus</i>			I	
<i>Najas flexilis</i>		II, IV	I	
<i>Ramonda serbica</i>		IV	I	
<i>Ruscus aculeatus</i>		V		
<i>Trapa natans</i>			I	

Flora endemike, e rrallë dhe e kërcënuar

Liqeni i Shkodrës dhe baseni i tij, që përfaqësojnë karstin klasik të Dinarideve me një hidrogeologji shumë komplekse, janë zona unike me heterogjenitet të lartë peizazhi dhe larmi të pasur llojesh, duke përfshirë lloje të shumta endemike nga grupe të ndryshme taksonomike. Megjithatë, endemizmi në llojet liqenore (lloje që gjenden vetëm brenda basenit të liqenit) është i ulët, ndërsa shkalla e endemizmit është përgjithësisht më e lartë në zonën e ujëmbledhësit të liqenit.

Molusqet janë grupi me numrin më të madh të endemizmit nga grupet e kafshëve të pellgut ujëmbledhës të Liqenit të Shkodrës. Publikime të ndryshme kanë deklaruar numra të ndryshëm për llojet endemike. Numri më i madh i molusqeve endemike është publikuar nga Dhora (2016), ku përmenden 28 lloje endemike nga i gjithë pellgu ujëmbledhës i liqenit. Gastropodët hidrobiide janë grupi i molusqeve me endemizmin më të lartë. Rreth 82% e llojeve hidrobiide që banojnë në pellgun ujëmbledhës të Liqenit të Shkodrës njihen vetëm nga lokalitetet në këtë zonë. Vetëm dy endemikë, *Radomaniola (Orientalina) lacustris* dhe *Vinodolia (Anagastina) scutarica*, konsiderohen si forma tipike liqenore, ndërsa pjesa tjetër e llojeve i përkasin trupave ujqorë në pellgun ujëmbledhës të Liqenit. Të 28 llojet e molusqeve endemike të pellgut ujëmbledhës të Liqenit i përkasin Listës së Kuqe të Faunës së Shqipërisë (2013) dhe 44 lloje molusqesh kanë statusin në rrezik pas Listës së Kuqe IUCN në shkallë globale, ashtu siç tregohet në Tabela 5.3 më poshtë

Tabela 5.3 Numri i llojeve të kërcënuara të molusqeve nga pellgu ujëmbledhës i Liqenit të Shkodrës për çdo kategori të Listës së Kuqe IUCN në shkallë globale

Kategoria IUCN	Nr. i Llojeve
Në rrezik zhdukje CR	5
E rrezikuar EN	9
Vulnerabël VU	1
Thuajse e kërcënuar NT	3
Më pak shqetësuese LC	23
Mungesë të dhënash DD	3
Molusqet në rrezik në total	44

Oligochaetes, megjithëse me një numër relativisht të lartë llojesh të gjetura në liqen (gjithsej 35) përfaqësojnë një shkallë të ulët endemizmi, vetëm me llojet: *Spirosperma scodraensis*, *Tubificidarum hrabei*, dhe *Trichodrilus montenegrinus*.

Malakostrakanët krustace janë grupi i dytë i njohur i kafshëve për sa i përket numrit të endemikëve lokalë në nivel të llojeve morfologjike, pas molusqeve gastropodë. Shumica përfundimtare e këtij diversiteti endemik lidhet me habitatet karstike nëntokësore dhe përfaqësohet nga lloje të ndryshme *Niphargus*. Është e rëndësishme të përmendet që studimet e fundit molekulare për malakostrakanët e Ballkanit kanë zbuluar një diversitet të konsiderueshëm të fshehtë brenda morfollojeve të përshkruara në mënyrë konvencionale. Kështu, diversiteti dhe endemizmi i malakostrakanëve të liqenit të Shkodrës mund të jetë edhe më i lartë se sa besohet aktualisht.

Amfipoda është grupi me numrin më të madh të llojeve endemike ndër malakostrakanët, me 10 lloje, nga të cilat 8 i përkasin gjinisë *Niphargus* (*N. asper*, *N. brevicuspis sketi*, *N. inclinatus*,

N. maximus vulgaris, *N. podgoricensis*, *N. vranjine*, *N. zorae*, *N. kusceri*). Dy amfipodët e tjerë endemikë janë *Laurogammurus scutarensis* dhe *Bogidiella montenegrina*.

Nga malakostrakanët e tjerë, mysidet (Mysidacea) përfaqësohen vetëm nga një lloj endemik, *Diamysis lacustris*, gjithashtu edhe izopodët nga një lloj endemik, *Sphaeromides virei montenegrina*.

Kopepodët endemikë përfaqësohen kryesisht nga harpaktioidet që banojnë në habitate ujore nëntokësore, të tilla si *Nitocrella longa*, *Moraria jana*, *Ceuthonectes petkovskii*, *Elaphoidella montenegrina*, *Elaphoidella gordani* dhe *Elaphoidella uva*, si dhe kalanoidi *Stygodiaptomus ferus* që është sinjalizuar nga guva dhe burime të ndryshme, pjesa më e madhe e të cilave si lloje stigobiotike.

Ostrakodët përfaqësohen nga disa forma endemike, kryesisht lloje stygobiotike, nga të cilat katër lloje janë endemike të njohura vetëm për shkak të *locus typicus*: *Pseudocypridopsis petkovskii*, *Trajancandona particular*, *Trajancandona natura* dhe *Typhlocypris skadari*. Katër lloje të tjera endemike *Pseudocandona regisnikolai*, *Leptocythere pseudoproboscidea*, *Candona forma* dhe *Candonopsis mareza* janë sinjalizuar në habitate të ndryshme rreth pellgut ujëmbledhës të Liqenit të Shkodrës.

Nga marimangat e ujit (Acarina: Hydrachnidia), *Trichothyas jadranae* është endemike në basenin e liqenit të Shkodrës, ndërsa tre llojet e tjera janë endemike në Mal të Zi: *Torrenticola lukai*, *Atractides longisetus* dhe *Stygohydracarus karanovici*. Ky i fundit është një banor tipik i intersticialeve hiporeike, edhe pse fauna intersticiale e basenit ujëmbledhës të Liqenit të Shkodrës nuk shfaq endemizëm të theksuar.

Insektet Presupozohet që insektet përfshijnë forma endemike dhe subendemike, duke përfshirë më shumë se 100 lloje, shumica e të cilave janë të rritur tokësorë, për të gjithë basenin ujëmbledhës të Liqenit të Shkodrës, ndërsa insektet ujore përfaqësojnë një shkallë shumë të ulët endemizmi për vetë Liqenin. Megjithatë, disa grupe insektesh janë studiuar pak, veçanërisht në pjesën shqiptare të liqenit, prandaj konsideratat për format endemike duhen trajtuar me shumë kujdes. Më shumë se gjysma e llojeve të insekteve stoneflies (Plecoptera) të basenit ujëmbledhës të Liqenit të Shkodrës janë takson endemik ose subendemik të Ballkanit, ndërsa të tjerat paraqesin një shpërndarje europiane ose eurosiberiane. *Capnioneura balkanica balkanica* është një lloj endemik që banon në habitatet pranverore. Duket se është një endemike e luginës së Morakës që shfaqet në dimër dhe është gjetur në habitate të ndryshme kreshtash nga burimet karstike deri te përrenjtë e vegjël pyjorë. *Brachyptera tristis* është një lloj endemik e Ballkanit, e kufizuar kryesisht në vargmalet Dinarike dhe gjendet ekskluzivisht në burime të mëdha karstike në lartësi të ulëta deri në mesatare. *Leuctra jahorinensis* dhe *Leuctra malcor* janë endemike të maleve Dinarike, të dyja të kufizuara në habitatet e kreshtave malore. *Protonemura auberti* dhe *Protonemura aestivalis* i përkasin një kompleksi llojesh me takson krenal të Europës Qendrore dhe Ballkanit. Në Ballkan duket se janë të lidhura me burimet karstike. *Nemoura asceta* është një lloj endemik ballkanik e përhapur, e lidhur me përrenj të vegjël, të përkohshëm pranverorë, me lartësi të ulëta deri në lartësi. *Isoptera pesici* është një lloj krenal e përhapur gjerësisht në Ballkanin Qendror, e cila gjendet në burime të vogla dhe të mëdha në lartësi të ndryshme. Brumbujt e ujit (Coleoptera) janë relativisht të zakonshëm në rrjedhat përreth liqenit, veçanërisht familjet Elmidae dhe Hydraenidae që përfaqësohen edhe me forma endemike, si *Ochthebius insidiosus* (Hydraenidae) i përshkruar nga Rijeka Crnojevića. Megjithatë, statusi endemik i disa prej këtyre llojeve është konsideruar si i diskutueshëm.

Ndër insektet, pilivesat (Odonata) janë ndër grupet, për të cilat është vlerësuar statusi në rrezik në shkallë ndërkombëtare. Tabela 5.4 më poshtë paraqet listën e llojeve të pilivesave në basenin e liqenit të Shkodrës që janë të kërcënuara në nivel evropian dhe mesdhetar, duke iu

referuar Direktivës të BE-së për Habitatet, Listës së Kuqe të pellgut të Mesdheut, Listës së Kuqe Europiane dhe Konventës së Bernës.

Tabela 5.4_ Lista e llojeve të pilivesave (Odonota) nga baseni i Liqenit të Shkodrës që rrezikohen në nivel mesdhetar dhe europian

Llojet	Direktivat për habitatet BE, Anekset	Lista e kuqe e basenit të Mesdheut	Lista e Kuqe Europiane	Anekset e Bernit
<i>Lestes macrostigma</i>		NT	VU	
<i>Calopteryx splendens</i>		VU	LC	
<i>Coenagrion ornatum</i>	II	NT	NT	
<i>Coenagrion pulchellum</i>		NT		
<i>Erythromma najas</i>		NT		
<i>Brachytron pratense</i>		NT		
<i>Caliaeschna microstigma</i>		NT	NT	
<i>Gomphus flavipes</i>	IV	NT	LC	II
<i>Gomphus pulchellus</i>		LC	LC	
<i>Gomphus schneiderii</i>		LC	NT	
<i>Lindenia tetraphylla</i>	II, IV	NT	VU	II
<i>Cordulegaster bidentata</i>		NT	NT	
<i>Cordulegaster heros</i>	II, IV	VU	NT	
<i>Sympetrum vulgatum</i>		NT		

Tabela më sipër tregon se të gjitha 14 llojet e listuara Odonata, janë në rrezik në nivel mesdhetar dhe 10 prej tyre në nivel europian. 4 lloje i përkasin Direktivës së BE-së për Habitatet dhe 2 lloje Konventës së Bernës.

Peshqit përfaqësohen me një shkallë relativisht të lartë endemizmi në nivel të basenit dhe me një shkallë të ulët endemizmi në nivelin e basenit të liqenit (për llojet liqenore). Shtatë lloje peshqish janë endemikë në basenin e Liqenit: *Ninnigobius montenegrensis*, *Knipoëitschia montenegrina*, *Barbatula zetensis*, *Rutilus albus*, *Gobio skadarensis*, *Salmo zetensis* dhe *Chondrostoma scodrense*. Ky i fundit është konsideruar tashmë si lloj i zhdukur nga Liqeni (Maric, 2018). Edhe pse të gjitha llojet endemike kanë një status ruajtjeje në liqenin e Shkodrës, ato janë seriozisht në rrezik nga pjesa më e madhe e ndikimeve që verifikohen në liqen, përfshirë kapjen e rastësishme.

Nga 59 lloje peshqish të sinjalizuar në pellgun ujëmbledhës të Liqenit të Shkodrës, 44 kanë status në rrezik, nga të cilët, 14 lloje janë me rrezik të lartë ruajtjeje: 1 është konsideruar si lloj i zhdukur (*Chondrostoma scodrense*), 2 lloje si të zhdukura në natyrë (Blini i Drinit *Acipenser naccarii* dhe *Acipenser sturio*), 3 lloje si në rrezik zhdukje (*Salmo marmoratus*, *Salmo zetensis*, *Pelasgus minutus*), 4 lloje si në rrezik (*Anguilla anguilla*, *Gobio skadarensis*, *Rutilus albus*, *Cobitis ohridana*) dhe 4 lloje si vulnerabël (*Alosa fallax*, *Salmo farioides*, *Chondrostoma ohridanum*, *Cyprinus carpio*).

Shumë lloje peshqish, përfshirë ato endemike, të rralla dhe të kërcënuara, janë në rrezik në pellgun ujëmbledhës të liqenit të Shkodrës, sepse, përveç ndikimeve të tjera, ata peshkohen

rregullisht si kapje ose kapje e rastësishme, si *Alburnus scoranza*, *Alosa agone*, *Salmo* (të gjitha llojet), *Squalius platyceps*, *Scardinius knezevici*, *Pachychilon pictum*, *Cyprinus carpio*, *Alburnoides ohridanus*, *Dicentrarchus labrax*, *Platichthys flesus*, *Chondrostoma nasus*, *Mugil cephalus*, *Liza ramada* etj..

Amfibët. Nga 15 lloje amfibe të sinjalizuara nga pellgu ujëmbledhës i Liqenit të Shkodrës, katër prej tyre (*Triturus macedonicus*, *Pelophylax kurtmuelleri*, *Pelophylax shqipërica* dhe *Rana graeca*) janë endemike në të gjithë ose në pjesën juglindore të Gadishullit Ballkanik. Të gjitha llojet e raportuara janë në rrezik në nivel evropian, pas Listës së Kuqe IUCN (14 lloje kanë statusin LC, ndërsa një lloje, *Pelophylax shqipërica*, ka statusin EN). Të gjitha llojet janë të përfshira në Konventën e Bernës (Shtojca II dhe Shtojca III), dhe 9 lloje janë të përfshira në Direktivën e BE-së për Habitatet (Aneksi II, Shtojca IV dhe Aneksi V).

Reptilianët janë të përfaqësuar me 36 lloje në zonën ujëmbledhëse të liqenit të Shkodrës. Hardhuca e shkëmbit *Dinarolacerta montenegrina* duhet të jetë një prioritet ruajtjeje në rajon, për shkak të statusit të saj endemik (pas Crnobrnja-Isailovic, 2018). Të gjitha llojet kanë statusin në rrezik në zonën e ujëmbledhësit të liqenit, ku 2 lloje, *Dinarolacerta mosorensis* dhe *Vipera ursinii*, janë konsideruar si të pambrojtura. Katër lloje janë përfshirë në Listën e Kuqe IUCN në nivel global: *Emys orbicularis* (statusi NT), *Mauremys rivulata*, (statusi LC), *Natrix natrix* (statusi LC) dhe *Natrix tessellata* (statusi LC). 2 lloje janë të përfshira në Konventën CITES (Shtojca I dhe Shtojca II), të gjitha llojet janë të përfshira në Konventën e Bernës (Shtojca II dhe Shtojca III), dhe 28 lloje janë të përfshira në Direktivën BE-së për Habitatet (Shtojca II dhe Shtojca IV) - për më shumë detaje shiko Tabelën 4.2.6.

Gjitarët. Vlen të theksohet prania e llojeve që janë të përfshira në Listën e Kuqe IUCN në nivel global, si ariu i murrmë (*Ursus arctos*), ujku gri (*Canis lupus*), dhelpra (*Vulpes vulpes*), kunadhja gushëverdhë (*Martes martes*), Shqarrthi (*Martes foina*), nuselala (*Mustela nivalis*), Qelbësi (*Mustela putorius*), Kajka (*Lutra lutra*), Lubardha (*Lynx lynx*), derri i egër (*Sus scrofa*).), kaprolli (*Capreolus capreolus*) dhe dhia e egër (*Rupicapra rupicapra*). Disa lloje lakuriqësh të vegjël (*Microchiroptera*) përfshihen gjithashtu në Listën e Kuqe IUCN në nivel global. Megjithëse shumica e këtyre llojeve të kërcënuara globalisht kanë një status të ulët ruajtjeje (shumica prej tyre LC), prania e tyre në pellgun ujëmbledhës të Liqenit të Shkodrës është e rëndësishme për të theksuar nevojën për ruajtjen e liqenit, pellgut ujëmbledhës dhe faunës së tij të gjitarëve në nivel rajonal, evropian dhe global. Shumë lloje gjitarësh të sinjalizuar janë të kërcënuar në nivel evropian. 3 lloje janë të përfshira në Konventën CITES (Shtojca I dhe Shtojca II), 27 lloje janë të përfshira në Konventën e Bernës (Shtojca II dhe Shtojca III), dhe 20 lloje janë përfshirë në Direktivën e BE-së për Habitatet (Shtojca II dhe Shtojca IV) - për më shumë detaje shiko Tabelën 4.2.6.

Shpendët përfaqësojnë një nga grupet me numrin më të madh të llojeve të kërcënuara në pellgun ujëmbledhës të Liqenit të Shkodrës. Nga 282 lloje shpendësh të raportuara në këtë zonë, 157 lloje (55% e totalit) janë të përfshira në Direktivën e BE-së për Shpendët (2009/147/EC), ndërsa 168 lloje (59% e totalit) kanë status në rrezik pas Listës së Kuqe IUCN në nivel evropian. Numri i llojeve për secilën kategori në rrezik është si më poshtë:

Katër lloje shpendësh kanë status të lartë në rrezik, nga të cilët 2 janë të pambrojtura (VU): *Aquila clanga*, *Aythya ferina*; dhe 2 të tjerë janë në rrezik (EN) *Melanitta fusca*, *Oxyura leucocephala*. Historikisht, Liqeni i Shkodrës është konsideruar si një nga ligatinat më të rëndësishme për dimërimin e shpendëve ujorë (shpendët e ujit) në Europë. Duke I bërë referim regjistrimit afatgjatë të shpendëve, numri maksimal i individëve gjatë dimrit në liqenin e Shkodrës dhe në ligatinat përreth tij (në Shqipëri dhe Mal të Zi) ka variuar nga 200.000 në 400.000. Megjithatë, ky numër ka rënë gjatë dy dekadave të fundit, sikundërse edhe numri i llojeve. Gjatë disa viteve të fundit, numri i llojeve të shpendëve dimëruar ka rënë deri në 40. Bajza (*Fulica atra*) ka qenë zakonisht lloji me dendësinë më të madhe të popullsisë në liqen, që

numëronte më shumë se 50% të shpendëve dimërues në të gjithë liqenin. Lloje të tjera me dendësi të lartë të popullsisë në liqen janë *Phalacrocorax carbo*, *Microcarbo pygmaeus*, *Aythya ferina*, *Croicocephalus ridibundus*, *Anas platyrhynchos*, *Podiceps nigricollis*, *Podiceps cristatus* and *Tachybaptus ruficollis*.

Duke qenë një zonë e mbrojtur dhe, për më tepër, një zonë Ramsar (Konventa Ramsar për Ligatinat me Rëndësi Ndërkombëtare veçanërisht si Habitata të shpendëve ujorë), i gjithë liqeni i Shkodrës dhe ligatinat përreth tij duhet të trajtohen si habitat me interes të veçantë ruajtjeje për ornitofaunën.

5.3.3.4 Shqetësimet për habitatet në ruajtje

Sipas Planit të Menaxhimit të NMR të Liqenit të Shkodrës, pellgu ujëmbledhës i Liqenit të Shkodrës karakterizohet nga një numër relativisht i lartë i habitateve natyrore që meritojnë masa të veçanta ruajtjeje. Duke iu referuar Direktivës së BE-së për Habitatat (Direktiva 92/43 për Ruajtjen e Habitave Natyrore dhe të Faunës dhe Florës së Egër), në mesin e habitave natyrore përfshihen edhe dy lloje të habitave prioritare (në rrezik zhdukjeje), përkatësisht Habitati 6220 “Pseudo-stepë me barëra dhe vjetarë të Thero-Brachypodietea” dhe Habitati 91AA “Pyje lisi të bardhë lindor”.

5.3.4 Konstatimet kryesore, mangësitë dhe sugjerimet

5.3.4.1 Konstatimet kryesore

- Zona e gjerë e Projektit karakterizohet nga lloje endemike, të rralla dhe në rrezik të bimëve (ujore dhe tokësore), peshqish, shpendësh dhe jovvertebrorësh. Disa lloje janë të kërcënuara në nivel global, europian, mesdhetar dhe kombëtar, duke iu referuar Listës së Kuqe IUCN, Konventës së Bernës, Konventës CITES, Direktivës së BE-së për Habitatat dhe Direktivës së BE-së për Shpendët.
- Zona e projektit karakterizohet nga habitate të rëndësishme ujore dhe tokësore, me interes të veçantë ruajtjeje, në përputhje të Direktivës së BE-së për Habitatat, duke përfshirë habitatin Natura 2000.

5.3.4.2 Mangësitë kryesore

- Pavarësisht rritjes së intensitetit të studimeve, vrojtimeve dhe vlerësimeve të liqenit të Shkodrës, të biodiversitetit të tij, gjendjes ekologjike dhe mjedisore gjatë 20 viteve të fundit, ka ende pak njohuri për disa grupe biotike.
- Shpesh, është e vështirë të arrihet një përpunim i plotë i të dhënave dhe të përfundohet një listë e plotë e llojeve dhe habitave, si dhe një vlerësim i statusit të tyre të kërcënuar si edhe e gjendjes së mjedisit, pasi studimet dhe publikimet e ndryshme i bëjnë referim zonave të ndryshme të studimit, madje disa prej të cilave u bëhet referim më vete: 1) vetëm liqenit të Shkodrës; ose 2) Liqeni i Shkodrës me zonat ligatinore përreth; ose 3) Liqeni i Shkodrës dhe degët e tij (lumenjtë), ose 4) i gjithë pellgu ujëmbledhës i liqenit, deri në 1900 m a.s.l. Shumë studime dhe vlerësime janë bërë më vete për pjesën shqiptare dhe për pjesën malazeze të liqenit; Në të dy vendet, statusi i mbrojtjes së liqenit është i ndryshëm (Parku Kombëtar në Mal të Zi; Rezervati Natyror i Menaxhuar në Shqipëri). Shumë të dhëna për praninë e llojeve dhe gjendjen ekologjike shpesh përmenden në përgjithësi për liqenin, apo për pellgun ujëmbledhës të tij, pa iu referuar një zone dhe periudhe specifike, ku dhe kur janë ofruar të dhënat.

5.3.5 Referencat

APAWA, FSHN-USH, GR Shqipëri (2012). Plani i Menaxhimit për Rezervatin Natyror të menaxhuar të Liqenit të Shkodrës . LSIEMP, Banka Botërore, MEFËA. 111 fq.

Boudout, J.P., Kalkman, V.J. (eds). (2015). Atlas I pelivesave europiane. KNNV Uitgeverij, Zeist. 384 fq.

Denac, D., Schneider–Jacoby, M., Stumberger, B. (2010). Adriatic Flyway – Mbyllja e mangësive në Ruajtjen e shpendëve. EURONATUR. 208 fq.

Dhara, Dh. (2016). Liqeni i Shkodrës. Fiorentina. Shkodër: 208 fq.

GIZ (2017). Peshqit dhe Peshkimi -Shkoder/Liqeni i Shkodrës. Projekti CSBL. Gent Grafik. Tiranë. 87 p.

GIZ (2018). Funkcionaliteti i zonës bregdetare - Shkoder/Liqeni i Shkodrës. Projekti CSBL. Gent Grafik. Tirana. 84 fq.

Glöer, P., Grego, J., Erőss, Z., Fehér, Z. (2015). Regjistrime të reja të molusqeve nëntokësore dhe pranverore (Gastropoda: Hydrobiidae) nga Mali i Zi dhe Shqipëria me përshkrimin e pesë llojeve të reja. Ecologia Montenegrina 4:70–82.

Grabowski, M., Jabłonska, A., Wysocka, A., Pesic, V. (2018). Historia e errët e liqenit të Shkodrës dhe biota e tij: një perspektivë për kërkimin e ardhshëm. Në: Mjedisi i Liqenit të Shkodrës/Shkodër. Manuali i Kimisë së Mjedisit. Springer Vëll. 80: 47 – 62.

Gullison, T., Hardner, J., Anstee, S., Meyer, M. (2015). Praktikat e mira për mbledhjen e të dhënave bazë të biodiversitetit. BERZH, Hardner & Gullison Associates. 69 fq.

INCA (2016). Plani Zonal i Rezervatit Natyror të Menaxhuar të Liqenit të Shkodrës. Tiranë, 66 fq.

MMPAU (2018). Lista e Kuqe e Florës dhe Faunës së Shqipërisë. 38 fq.

Pesic, V., Gadawski, P., Gligorovic, B., Glöer, P., Grabowski, M., Kovacs, T., Muranyi, D., Płociennik, M. Sundic, D. (2018). Diversiteti i Komuniteteve Zoobenthos të Basenit të Liqenit të Shkodrës. Në: Mjedisi i Liqenit të Shkodrës/Shkodër. Manuali i Kimisë së Mjedisit. Springer. Vëll. 80: 255 - 294.

Rakaj, M., Kashta, L. (2010). Llojet bimore të kërcënuara dhe të rralla të Liqenit të Shkodrës – Delta Buna. Sistemi Hidrologjik Delta Buna. BALWOIS 2010. 7 fq.

RCRD, Green Home. (2013). Rishikimi, vlerësimi dhe klasifikimi i statusit të habitateve dhe llojeve të shoqëruara në Liqenin Ndërkufitar Shkodër/Liqeni i Shkodrës. 206 fq.

Vizi, O. (2018). Veçoritë Ornitologjike të Liqenit të Shkodrës. Në: Mjedisi i Liqenit të Shkodrës/Shkodër. Manuali i Kimisë së Mjedisit. Springer. Vëll. 80: 415 - 446.

Zaval, A., Pesic, V. (2018). Diversiteti i grumbullimeve të marimangave të ujit (Acari: Parasitengona: Hydrachnidia) të Liqenit të Shkodrës dhe zonës së pellgut të tij ujëmbledhës. Në: Mjedisi i Liqenit të Shkodrës/Shkodër. Manuali i Kimisë së Mjedisit. Springer. Vëll. 80: 311 – 324.

<https://www.iucn.org/theme/protected-areas>

<https://www.iucnredlist.org>

Konventa CITES për Tregtinë Ndërkombëtare të Llojeve të Rrezikuara të Faunës dhe Florës së Egër. Mjedisi OKB-së. 69 fq.

92/43/EEC. Direktivat e BE-së për Habitatet - mbi Ruajtjen e Habitave Natyrore dhe të Faunës dhe Florës së Egër. Këshilli i Europës. 44 fq.

2009/147/EC. Direktiva e BE-së për shpendët - për ruajtjen e shpendëve të egër. Këshilli i Europës. 19 fq.

ETS/STE 104. Konventa e Bernës për Ruajtjen e Kafshëve të Egra Europiane dhe Habitave Natyrore. Këshilli i Europës. 24 fq.

5.4 Shtojca 5.4: Përshkrimi i grupeve dhe i nëngrupeve të tokës

Sipas Bazës Botërore të Referencës për Burimet e Tokës (WRB), llojet e tokës që janë të pranishme përgjatë linjës hekurudhore janë grupet e Fluvisols dhe Cambisols dhe nëngrupet Vertisols, Arenosols, Gleysols, Luvisols, Phaeozems dhe Regosols.

Më poshtë vijohet me një përshkrim të shkurtër të secilit prej tyre.

Fluvisolët gjenden në depozitime aluviale që mbulojnë fushat aluviale, anët e lumenjve dhe kënetat e baticës. Ato karakterizohen nga një shtresë e sipërme e dobët ose joekzistente, dhe nga materiali mëmë që formohet nga sedimentet e lumenjve, liqeneve ose detare të depozituara kohët e fundit. Fluvisolët kanë një profil të shtresëzuar që pasqyron historinë e tyre të depozitimit ose një shtresëzim të parregullt të humusit dhe sedimenteve minerale në të cilat përmbajtja e karbonit organik zvogëlohet me thellësinë. Ata janë të rinj dhe për këtë arsye paraqesin pak diferencime në horizont. Nga pikëpamja kimike, pH e saj është pothuajse neutrale, ndërsa kripësia dhe përmbajtja e natriumit tregojnë nivele të larta, në përgjithësi brenda zonave bregdetare. Fizikisht ato janë kryesisht të lagështa, për shkak të stanjacionit të ujërave nëntokësore ose të ujërave të përmytjeve. Përmbajtja e humusit varion nga 0,62-3,6%, N-total nga 0,063-0,21%, Fosfori (P_2O_5) nga 1,08-18,72 ppm dhe Kaliumi (K_2O) 3,5-31,6mg/100 gr tokë.

Kambisol është një tokë me fillim të formimit të dheut, ndërsa diferencimi i horizontit është i dobët. Kjo është e dukshme nga ngjyrimi i dobët, kryesisht kafe dhe/ose formimi i strukturës në profilin e tokës. Kambisolët zhvillohen në materiale me teksturë të mesme dhe të imët që formohen nga një gamë e gjerë shkëmbinjsh, kryesisht në depozitat aluviale, koluviale dhe eoliane. Pjesa më e madhe e këtyre tokave përbëjnë një tokë të mirë bujqësore dhe përdoren intensivisht. Për sa i përket vetive të tyre, shumica e Kambisolëve përmbajnë minerale në fraksionet e baltës dhe rërës. Verifikohen në rajone me reshje të tepërta, por në pozicione toke që lejojnë shkarkimin sipërfaqësor të ujit të tepërt. Kambisolët janë me teksturë mesatare dhe kanë stabilitet të mirë strukturor, porozitet të lartë dhe kapacitet të mirë mbajtës të ujit l edhe kullim të mirë të brendshëm. Në shumicën e rasteve, Kambisolët kanë një reagim të tokës nga neutral në lehtësisht acid, kanë një pjellori të kënaqshme kimike dhe një faunë aktive të tokës.

Nga pikëpamja gjeografike, Fluvisolët dhe Kambisolët dallohen në gjashtë nëngrupe, si më poshtë¹⁰:

- Vertisolët janë toka të thella argjilore (>30 % argjilë) të dominuara nga minerale argjilore si smektiti që zgjerohet me lagështimin dhe tkurret pas tharjes. Ata formojnë çarje të

¹⁰ Zdruli et al. "Sistemi Informativ i Tokës i Republikës së Shqipërisë" (Interreg II Projekti Shqipëri - Itali, Tiranë, 2001)

mëdha deri në 50 cm nga sipërfaqja e tokës kur thahen. Pjesa e sipërme e tokës përbëhet nga blloqe të forta dhe prizmatike. Për sa i përket vetive të tyre, Vertisolët bëhen shumë të fortë dhe zhvillojnë çarje të thella dhe të gjera gjatë stinës së thatë. Gjatë sezonit të shirave, çarjet zhduken, ndërsa është shumë e vështirë hyrja në tokë për shkak të sipërfaqes shumë të rrëshqitshme. Kur lagen, ato bëhen ngjitëse dhe plastike (shpesh të patrafikueshme). Karakteristikat fizike më të rëndësishme të Vertisolëve janë përçueshmëria e ulët hidraulike dhe viskoziteti kur ato janë të lagura dhe një fluks i lartë i ujit nëpër çarje kur ato janë të thata. Ato bëhen shumë të forta kur thahen. Vertisolët janë relativisht të pasura kimikisht, pasi kanë një rezervë të madhe mineralesh që i rezistojnë agjentëve atmosferikë. PH është neutral ose pak alkalik në shumicën e rasteve, ndërsa ngopja e bazës është zakonisht e lartë, pasi shumë Vertisolë paraqesin akumulim gëlqere.

- Arenosolët janë me natyrë ranore, e cila dominon karakteristikat dhe vetitë e tyre. Struktura e tyre është rërë e shkrifët, dhe për këtë arsye ato janë shumë të depërtueshme dhe kanë infiltrim të shpejtë, përçueshmëri të lartë hidraulike dhe kapacitet të ulët mbajtës të ujit. Nga ana kimike mund të ketë ndryshime mjaft të mëdha në përmbajtjen e lëndës organike dhe lëndëve ushqyese. PH dhe ngopja e bazës janë shumë të ndryshueshme.

- Gleisolet ose tokat me veti gleike janë gjithmonë të lagura dhe reduktohen me thellësi të cekët. Prandaj, pjesa e sipërme e tokës është ose me lara (në rast ajrimi të përkohshëm) ose ka ngjyra që reflektojnë reduktimin. Vetitë gleike formohen kur toka është plotësisht e ngopur me ujë nëntokësore, përveç nëse kullohet, për një periudhë që lejon verifikimin e kushteve reduktuese. Kjo periudhë mund të variojë nga disa ditë në tropikë deri në disa javë në zona të tjera. Nga pikpamja kimike, Gleisolët janë toka më të mirë se kodrat dhe malet përreth, për faktin se ato normalisht kanë një strukturë më të imët dheu, dekompozim më të ngadaltë të lëndës organike dhe përfitojnë një fluks jonesh nga tokat ngjitur (më të larta). Fizikisht, Gleisolet janë toka të ngopura me ujë për periudha të gjata gjatë gjithë vitit. Gjithashtu lagështimi dhe tharja e përsëritur mund të shkaktojë densifikimin e tokës për shkak të dobësimit të lidhjeve ndërgrimcore gjatë ngopjes dhe tkurrjes së grimcave të tokës pas desaturimit.

- Luvisolet zakonisht janë toka që kullohen mirë. Në rast të një horizonti argjik të ngjeshur, përshkueshmëria e brendshme mund të jetë e ulët prandaj verifikohen stanjacione të ujit në shtresat e sipërme. Kapaciteti mbajtës i ujit në horizontin argjik është i lartë dhe varion nga 15 deri në 25 %. Luvisolët në rajonet e depozitimeve të ngjeshura kanë një përmbajtje të lartë gëlqerore dhe janë vulnerabël ndaj erozionit të tokës. Kapaciteti mesatar deri i lartë i shkëmbimit të kationeve tregon praninë e argjilave me aktivitet të lartë. Ngopja e ulët e aluminit reflekton një rrjedhje të kufizuar, një përmbajtje të pakët me lëndë ushqyese bimore, një pH mesatar dhe një nivel të mirë pjellorie. Statusi mjaft i favorshëm i pjellorisë fizike dhe kimike sjell një status relativisht të lartë të aktivitetit biologjik në Luvisolëve, veçanërisht aty ku pjelloria është përmirësuar nëpërmjet përdorimeve të gjata të plehrave organike dhe minerale.

- Feozemet janë toka tipike të rajoneve më të lagështa dhe më të ngrohta të stepës (livadhe). Ato verifikohen në mjedise më të lagështa se tokat e tjera të stepës. Rrjedhimisht, prodhimi i biomasës është më i lartë, por edhe agjentët atmosferikë dhe shllami janë më të

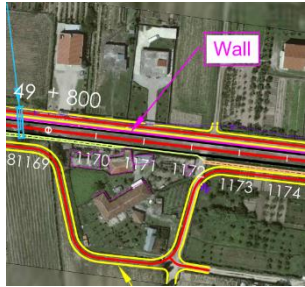
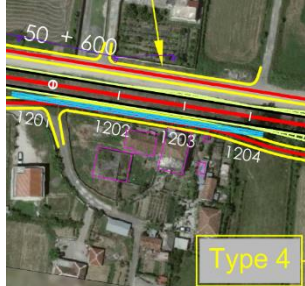
theksuara në këto toka. Sipërfaqja e dherave të Feozemeve është zakonisht më e hollë se ajo e Kernozemeve dhe ndoshta disi më pak e errët. Feozemet janë toka poroze, të ajrosura mirë me struktura të përshatshme, relativisht të pasura me lëndë ushqyese dhe përbëjnë një tokë bujqësore të shkëlqyer. Shumë feozeme shfaqin një grumbullim argjile në shtresën nëntokë, gjë që rrit kapacitetin e tyre ujëmbajtës. Megjithatë, Feozemet mund të kenë ende mungesa uji në stinën e thatë.

- Regosolet janë gjendja fillestare e pedogjenezës që përfaqësojnë materiale tokësore të depozituara kohët e fundit ose të ekspozuara kohët e fundit në sipërfaqen e tokës. Koncepti qendror i një Regosoli është një tokë minerale e thellë, e kulluar mirë, me teksturë të mesme dhe jo të diferencuar, e cila ka një shprehje minimale të horizonteve diagnostikuese, veti ose materiale të ndryshme nga një horizonti okrik. Shumica e vetive të Regosolëve janë të lidhura me vetë materialet dhe klimën, jo me karakteristikat e tokës të zhvilluara gjenetikisht. Nga pikpamja kimike, Regosolët mund të kenë një status bazë të lartë ose të ulët. Një shtresë e hollë humusi pak e dekompozuar gjendet në klimat e ftohta, ndërsa në klimat e nxehta dhe të thata përmbajtja e lëndës organike është e ulët.

6 Shtojcat në lidhje me kapitullin 6

6.1 Shtojca 6.1: Vendndodhja e punimeve të mundshme mbrojtëse ndaj zhurmave

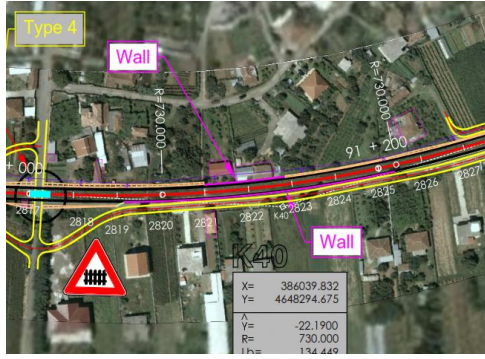

Tabela 6.1_ Seksionet që duhet të studiohen për çdo instalim të mundshëm të barrierave të zhurmës në të ardhmen

Nr	Seksioni i Linjës Hekurudhore		Vendndodhja e Barrierës	Komente/sugjerime për barrierat e zhurmës të propozuara	
	Pikënisja (km)	Pikëmbërritja (km)			
1	49+800	49+880	Lindje	<p>Zonë bujqësore në perëndim të qytetit të Laçit; Shtëpi banimi;</p> <p>Sugjerim: a-të shmangët përthyerja dhe reflektimi i valëve të zërit; b-Barrierat izoluese janë zgjidhja e preferuar.</p>	
2	50+620	50+670	Lindje	<p>Zonë bujqësore në perëndim të qytetit të Laçit; Shtëpi banimi;</p> <p>Sugjerim: a-të shmangët përthyerja dhe reflektimi i valëve të zërit; b-Barrierat izoluese janë zgjidhja e preferuar</p>	

Nr	Seksioni i Linjës Hekurudhore		Vendndodhja e Barrierës	Komente/sugjerime për barrierat e zhurmës të propozuara	
3	51+970	52+030	Perëndim	<p>Zonë bujqësore në perëndim të qytetit të Laçit; Dy shtëpi banimi;</p> <p>Sugjerim: a-të shmanget përthyerja e valëve të zërit; b-Barrierat izoluese janë zgjidhja e preferuar</p>	
4	66+930	67+470	Perëndim	<p>Pjesa e kufirit perëndimor e qytetit të Lezhës; Ndërtesa (shtëpi) të ulëta;</p> <p>Sugjerim: a-të shmanget përthyerja e valëve të zërit; b-Barrierat izoluese janë zgjidhja e preferuar; c-Preferohen barrierat transparente.</p>	
5	67+550	67+700	Lindje	<p>Zona në afërsi të qytetit të Lezhës; Ndërtesa (shtëpi) të ulëta;</p> <p>Sugjerim: a-të shmanget përthyerja e valëve të zërit; b-Barrierat izoluese janë zgjidhja e preferuar; c-Preferohen barrierat transparente.</p>	

Nr	Seksioni i Linjës Hekurudhore		Vendndodhja e Barrierës	Komente/sugjerime për barrierat e zhurmës të propozuara	
6	68+680	68+800	Në të dy anët	<p>Zona në afërsi të qytetit të Lezhës; Ndërtesa të ulëta;</p> <p>Sugjerim: a-të shmanget përthyerja dhe reflektimi i valëve të zërit; b-Barrierat izoluese janë zgjidhja e preferuar; c-Prefereohen barrierat transparente.</p>	
7	69+250	69+350	Perëndim	<p>Zona në afërsi të qytetit të Lezhës; Shkolla 9-vjeçare –“At Shtjefen Gjeçovi”;</p> <p>Sugjerim: a-të shmanget përthyerja e valëve të zërit; b-Barrierat izoluese janë zgjidhja e preferuar.</p>	
8	90+800	90+925	Perëndim	<p>Fshati Kac: Shtëpi në perëndim dhe toka bujqësore në lindje;</p> <p>Sugjerim: a-të shmanget përthyerja e valëve të zërit; b-Barrierat izoluese janë zgjidhja e preferuar.</p>	

Nr	Seksioni i Linjës Hekurudhore		Vendndodhja e Barrierës	Komente/sugjerime për barrierat e zhurmës të propozuara	
9	91+000	92+250	Në të dy anët	<p>Fshati Kac: Shtëpi;</p> <p>Sugjerim: a-të shmanget përthyerja dhe reflektimi i valëve të zërit; b-Barrierat izoluese janë zgjidhja e preferuar; c-Prefereohen barrierat transparente</p>	
10	103 +120	105+050	Në të dy anët	<p>Kufiri lindor i qytetit të Shkodrës; Kryesisht shtëpi;</p> <p>Sugjerim: a-të shmanget përthyerja dhe reflektimi i valëve të zërit; b-Barrierat izoluese janë zgjidhja e preferuar; c-Prefereohen barrierat transparente për të lejuar pamjen e lumit Kiri.</p>	
11	105+850	106+550	Në të dy anët	<p>Qyteti i Shkodrës, kufiri lindor; Shtëpi;</p> <p>Lumi Kiri rrjedh në lindje;</p> <p>Sugjerim: a-të shmanget përthyerja dhe reflektimi i valëve të zërit; b-Barrierat izoluese janë zgjidhja e preferuar; c-Prefereohen</p>	

Nr	Seksioni i Linjës Hekurudhore		Vendndodhja e Barrierës	Komente/sugjerime për barrierat e zhurmës të propozuara	
				barriera transparente për të lejuar pamjen e lumit Kiri.	
12	106+680	107+200	Perëndim	<p>Qyteti i Shkodrës, kufiri lindor; Shtëpi;</p> <p>Lumi Kiri kufizohet nga lindja me linjën hekurudhore.</p> <p>Lumi Kiri rrjedh në lindje; Sugjerim: a-të shmangët përthyerja dhe reflektimi i valëve të zërit; b-Barrierat izoluese janë zgjidhja e preferuar; c-Prefereohen barriera transparente për të lejuar pamjen e lumit Kiri.</p>	
13	107+400	107+500	Lindje	<p>Qyteti i Shkodrës, kufiri veri-lindor; Ndërtesa të ulëta në lindje; Tokë bujqësore në perëndim;</p> <p>Sugjerim: a-të shmangët përthyerja e valëve të zërit; b-Barrierat izoluese janë zgjidhja e preferuar</p>	

Nr	Seksioni i Linjës Hekurudhore		Vendndodhja e Barrierës	Komente/sugjerime për barrierat e zhurmës të propozuara	
14	113+220	113+500	Perëndim	<p>Fshati Grile: Ndërtesa të ulëta dhe një kishë në perëndim. Tokë bujqësore në lindje. Është planifikuar të ndërtohet një mur;</p> <p>Sugjerim: a-muri duhet të shmangë thyerjen e valëve të zërit; b- preferohet muri izolues; c-nëse është e mundur të përdoren materiale transparente përpara kishës për të mos bllokuar pamjen e saj.</p>	